

KSI.410.002.00.2017
Nr ewid. 196/2017/P/17/048/KSI

Informacja o wynikach kontroli

UTRZYMANIE I EKSPLOATACJA SIECI WODOCIĄGOWYCH W MIASTACH

DEPARTAMENT ŚRODOWISKA

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Informacja o wynikach kontroli

Utrzymanie i eksploatacja sieci wodociągowych w miastach

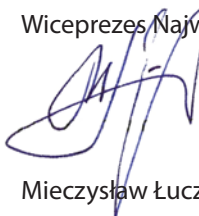
Dyrektor Departamentu Środowiska

Anna Krzywicka

Akceptuję:

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Mieczysław Łuczak

Zatwierdzam:

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Krzysztof Kwiatkowski

Warszawa, dnia 29.V. 2018 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ.....	4
1. WPROWADZENIE.....	7
2. OCENA OGÓLNA	9
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI.....	12
4. WNIOSKI.....	23
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	25
5.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do sieci wodociągowej.....	25
5.1.1. Przygotowanie formalno-prawne do realizacji zbiorowego zaopatrzenia w wodę	25
5.1.2. Przygotowanie organizacyjne i finansowe do realizacji zbiorowego zaopatrzenia w wodę	29
5.2. Niezawodność dostarczania wody w wystarczającej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem.....	38
5.2.1. Kontrole i monitoring pracy sieci wodociągowej.....	38
5.2.2. Straty wody w sieci wodociągowej	43
5.3. Zapewnienie wymaganej jakości wody.....	57
5.3.1. Badania jakości wody.....	58
5.3.2. Oceny jakości wody	64
5.3.3. Informowanie konsumentów o jakości wody	70
5.3.4. Działania na rzecz poprawy jakości wody i zapewnienia jej bezpieczeństwa	74
5.4. Prawidłowość ustalania cen za wodę wodociągową.....	75
5.4.1. Kalkulacja i zatwierdzanie taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę.....	75
6. ZAŁĄCZNIKI	88
6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe.....	88
6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych.....	97
6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności.....	109
6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.....	110
6.5. Stanowisko Ministra Zdrowia do informacji o wynikach kontroli.....	111
6.6. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra Zdrowia.....	116

Wykaz stosowanych skrótów, skrótowców i pojęć

awaria techniczna lub awaria	gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich używaniu lub utratę ich właściwości (art. 3 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywnościowej, Dz. U. z 2017 r. poz. 1897);
GIS	Główny Inspektor Sanitarny;
monitoring kontrolny	monitoring jakości wody służący dostarczeniu informacji o jakości wody oraz skuteczności jej uzdatniania, zdefiniowany w § 2 pkt 6 niżej wymienionego rjws2015;
monitoring przeglądowy	monitoring jakości wody stanowiący rozszerzenie (uzupełnienie) ww. monitoringu kontrolnego, zdefiniowany w § 2 pkt 7 niżej wymienionego rjws2015;
nieruchomości	nieruchomościami są części powierzchni ziemskiej stanowiące odrębny przedmiot własności (grunty), jak również budynki trwale z gruntem związane lub części takich budynków, jeżeli na mocy przepisów szczególnych stanowią odrębny od gruntu przedmiot własności. (art. 46 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks Cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459, ze zm.);
niezbędne przychody	wartość przychodów w danym roku obrachunkowym, zapewniających ciągłość zbiorowego zaopatrzenia w wodę odpowiedniej jakości i ilości i zbiorowego odprowadzania ścieków, które przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne powinno osiągnąć na pokrycie uzasadnionych kosztów, związanych z ujęciem i poborem wody, eksploatacją, utrzymaniem i rozbudową urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych oraz osiągnięcie zysku (art. 2 pkt 2 niżej wymienionej uzzw);
odbiorca usług	każdy, kto korzysta z usług wodociągowo-kanalizacyjnych z zakresu zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na podstawie pisemnej umowy z przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym (art. 2 pkt 3 niżej wymienionej uzzw);
PIS	Państwowa Inspekcja Sanitarna;
ppis	państwowy powiatowy inspektor sanitarny;
przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne lub przedsiębiorstwo	przedsiębiorca w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków, oraz gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące tego rodzaju działalność (art. 2 pkt 4 niżej wymienionej uzzw);
przyłącze wodociągowe	odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym (art. 2 pkt 6 niżej wymienionej uzzw);
rjws2007	rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi – (Dz. U. Nr 61, poz. 417 ze zm.), uchylone z dniem 28 listopada 2015 r.;
rjws2015	rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 1989), uchylone z dniem 11 stycznia 2018 r.;

- rjws2017** rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294);
- rtwr** rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz. U. z 2017 r. poz. 1701);
- sieć wodociągowa** przewody wodociągowe wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego (art. 2 pkt 7 niżej wymienionej uzzw);
- straty wody w sieci wodociągowej** różnica pomiędzy objętością wody dostarczonej do sieci a objętością wody sprzedanej, pomniejszonej o objętość wody zużytej dla potrzeb zakładu wodociągowego. Inaczej: straty wody w sieci wodociągowej to objętość bezpowrotnie utraconej wody w wyniku jej nieracjonalnego zużycia z przyczyn zależnych i niezależnych od zarządzającego siecią wodociągową;
- taryfa** zestawienie ogłoszonych publicznie cen i stawek opłat za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków oraz warunki ich stosowania (art. 2 pkt 12 niżej wymienionej uzzw);
- taryfowa grupa odbiorców usług** odbiorcy wyodrębnionych na podstawie charakterystyki zużycia wody lub odprowadzanych ścieków, warunków zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków, a także na podstawie sposobu rozliczeń za świadczone usługi (art. 2 pkt 13 niżej wymienionej uzzw);
- uor** ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2017 r. poz. 2342, ze zm.);
- upb** ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2017 r. poz. 1332, ze zm.);
- uPIS** ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1261, ze zm.);
- upoś** ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r. poz. 519, ze zm.);
- upw** ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2017 r. poz. 1121, ze zm.), uchylona z dniem 1 stycznia 2018 r.;
- upw2017** ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. poz. 1566, ze zm.);
- urządzenia wodociągowe** ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studnie publiczne, urządzenia służące do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody (art. 2 pkt 16 niżej wymienionej uzzw);
- uzzw** ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2017 r. poz. 328, ze zm.);

woda przeznaczona do spożycia przez ludzi	<p>a) woda w stanie pierwotnym lub po uzdatnieniu, przeznaczona do picia, przygotowania żywności lub innych celów domowych, niezależnie od jej pochodzenia i od tego czy jest dostarczana z sieci dystrybucyjnej, cystern, w butelkach lub pojemnikach;</p> <p>b) woda wykorzystywana przez przedsiębiorstwo produkcji żywności do wytworzenia, przetworzenia, konserwowania lub wprowadzania do obrotu produktów albo substancji przeznaczonych do spożycia przez ludzi (art. 2 pkt 18 wyżej wymienionej uzzw);</p>
wodomierz główny	<p>przyrząd pomiarowy mierzący ilość pobranej wody, znajdujący się na każdym przyłączy wodociągowym (art. 2 pkt 19 wyżej wymienionej uzzw);</p>
wieloletni plan	<p>wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych (art. 21 ust. 1–3 wyżej wymienionej uzzw);</p>
zbiorowe zaopatrzenie w wodę	<p>działalność polegająca na ujmowaniu, uzdatnianiu i dostarczaniu wody, prowadzona przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne (art. 2 pkt 21 wyżej wymienionej uzzw).</p>

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy działania podejmowane w wybranych miastach i przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych zapewniają dostawę wody o odpowiedniej jakości, w dostatecznej ilości oraz pod wystarczającym ciśnieniem?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

1. Czy zapewniono powszechny dostęp do sieci wodociągowej?
2. Czy zapewniono niezawodne dostarczanie wody w wystarczającej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem?
3. Czy zapewniono wymaganą jakość wody?
4. Czy prawidłowo ustalano ceny za wodę wodociągową?

Jednostki objęte badaniem kwestionariuszowym

Główny Inspektorat Sanitarny
12 powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych

Jednostki kontrolowane

12 urzędów miast
12 przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych

Okres objęty kontrolą

Od 1 stycznia 2015 r. do 31 marca 2017 r.

Koordynator kontroli

Departament Środowiska

Kontrola została podjęta z inicjatywy własnej NIK, w związku z licznymi doniesieniami prasowymi oraz skargami kierowanymi do NIK, z których wynikało m.in. że: polskie sieci wodociągowe są przestarzałe i awaryjne, przedsiębiorstwa wodociągowe nie zapewniają niezawodności funkcjonowania sieci i bezpieczeństwa zdrowotnego wody, a poziom świadczonych usług wodociągowych nie uzasadnia ceny 1 m³ dostarczonej wody.

W wielu miastach Polski ponad 50% długości sieci wodociągowej stanowią przewody funkcjonujące dłużej niż 50 lat, a 45% – przewody w wieku 25–50 lat. W strukturze materiałowej sieci ciągle znaczny udział mają stare rurociągi z żeliwa szarego (ok. 35%), stali (ok. 10%) i z azbestocementu (ok. 4%).

Niezadawalający stan techniczny sieci jest wynikiem między innymi niedo-inwestowania wymiany starych przewodów oraz wieloletnich zaniedbań eksploatacyjnych w dziedzinie konserwacji i modernizacji sieci. Tempo odnowy sieci wodociągowych, szacowane na 0,9% długości przewodów wodociągowych rocznie, rokuje pełne ich odnowienie za 100 lat.

Skutkiem złego stanu technicznego przewodów wodociągowych są awarie sieci. Wskaźnik awaryjności sieci wodociągowych w Polsce w 2014 r. wyniósł 0,37 uszk./km/rok (ponad 100 tys. awarii rocznie). Awaryjność urządzeń oraz brak ciągłości i zmienność natężenia przepływu wody powodują wzrost jednostkowych kosztów dostarczonej wody. Obniża to dochody przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych i w następstwie ogranicza inwestycje wodociągowe, w tym związane z odnawianiem istniejących sieci i urządzeń oraz rozbudową i modernizacją urządzeń do poboru i uzdatniania wody. Występowanie awarii na sieci wodociągowej, a także rozbudowa oraz modernizacja sieci wiążą się z wyłączeniem z ruchu czynnych przewodów wodociągowych, co poza uciążliwością dla konsumentów wody spowodowaną wstrzymaniem dostawy wody, często przyczynia się do wtórnego jej zanieczyszczenia. Duży wpływ na jakość wody wodociągowej oraz koszty jej produkcji ma niski stan czystości wody ujmowanej i związana z tym konieczność stosowania złożonych procesów uzdatniania. Zapewnieniu dobrej jakości ujmowanej wody służy ustanawianie stref ochronnych ujęć wody, przestrzeganie warunków korzystania ze środowiska obowiązujących w tych strefach i warunków pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

W 2016 r. na potrzeby gospodarki narodowej i ludności pobrano ok. 10,58 km³ wody, z tego 2,05 km³, tj. 19,4%, na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowych. Dostawę wody dla zbiorowego zaopatrzenia ludności, w 28% pokryto z zasobów wód powierzchniowych i w 72% z zasobów wód podziemnych. Największy pobór wody odnotowano w województwie mazowieckim, śląskim i wielkopolskim¹.

Polska nie jest krajem zasobnym w wodę. Na jednego mieszkańca przypada ok. 1600 m³ wody, tj. trzy razy mniej niż wynosi średnia europejska. Wprowadzenie obowiązku opomiarowania wielkości zużycia wody i upowszechnienie wiedzy o potrzebie oszczędzania wody, a także podwyżki cen wody spowodowały, że jej pobór na cele zbiorowego zaopatrzenia ludności w latach 2000–2016 zmniejszył się w Polsce o ok. 13%¹.

¹ Rocznik Statystyczny. GUS: Ochrona środowiska 2017.

WPROWADZENIE

W 2015 r. dystrybucję wody zapewniały 8502 wodociągi zaopatrujące w wodę około 36 mln ludzi, tj. 92% ludności. Nakłady na infrastrukturę wodociągową w tym roku wyniosły 1,8 mld zł, co pozwoliło uzyskać wzrost wydajności ujęć wody o 25,0 tys. m³/d, wzrost wydajności stacji uzdatniania wody o 3,0 tys. m³/d oraz przyrost długości sieci wodociągowych o 5,4 tys. km.

Intensywny rozwój infrastruktury wodociągowej w ostatnich 20 latach w znacznej mierze wynikał z dofinansowania tych inwestycji ze środków UE.

Zbiorowe zaopatrzenie w wodę jest zadaniem własnym gminy, realizowanym przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne (najczęściej samorządowy zakład budżetowy lub spółka prawa handlowego, w której gmina jest udziałowcem, a rzadziej przedsiębiorca w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, z którym gmina zawarła umowę na świadczenie takiej usługi). Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek zapewnić zdolność posiadanych urządzeń wodociągowych do realizacji dostaw wody w dostatecznej ilości, pod odpowiednim ciśnieniem i o wymaganej jakości. Ma także zapewnić ciągłość i niezawodność świadczonych usług. Podstawę do realizacji tych zadań stanowią m.in.:

- zezwolenie na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę, wydawane przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu przez organ wykonawczy gminy;
- regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków opracowywany w przedsiębiorstwie wodociągowo-kanalizacyjnym i uchwalany przez radę gminy;
- wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, opracowywany w przedsiębiorstwie wodociągowo-kanalizacyjnym i uchwalany przez radę gminy;
- regularna wewnętrzna kontrola jakości wody, prowadzona przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne;
- nadzór nad jakością wody, sprawowany przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej;
- pisemne umowy o zaopatrzenie w wodę, zawierane pomiędzy przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym a odbiorcami usług;
- taryfy za zbiorowe zaopatrzenie w wodę, opracowywane w przedsiębiorstwie wodociągowo-kanalizacyjnym i zatwierdzane w drodze uchwały rady gminy.

Źródło: www.fotolia.com.

2. OCENA OGÓLNA

Działania podejmowane w skontrolowanych urzędach miast i w przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych, świadczących usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę, nie były wystarczające w celu zagwarantowania mieszkańcom nieprzerwanych dostaw wody, w dostatecznej ilości, pod wystarczającym ciśnieniem oraz o odpowiedniej jakości.

Przedsiębiorstwa w różnym stopniu zapewniały niezawodność dostaw wody w dostatecznej ilości i pod wystarczającym ciśnieniem, tj. wydajną i bezawaryjną pracę sieci i urządzeń wodociągowych. W badanym okresie trzy przedsiębiorstwa nie zadbały o stan techniczny wodociągowych obiektów budowlanych, nie przeprowadzając kontroli tych obiektów, wymaganych ustawą prawo budowlane. W sieciach czterech przedsiębiorstw, w tym w jednym z trzech ww., występowały liczne awarie i związane z nimi wysokie straty wody, sięgające 21,2%, skutkujące brakami wody lub spadkami ciśnień w różnych punktach miasta, średnio co drugi dzień. W sześciu przedsiębiorstwach w badanym okresie liczba awarii wzrosła, podczas gdy w pięciu innych uzyskano spadek liczby awarii dzięki działaniom podjętym na rzecz poprawy stanu technicznego sieci i urządzeń wodociągowych oraz monitorowania pracy sieci w celu wczesnego wykrywania uszkodzeń, optymalizacji wydajności urządzeń i zarządzania przepływami.

Zarówno przedsiębiorstwa, jak i burmistrzowie i prezydenci miast nie podejmowali dostatecznych działań w celu zapewnienia mieszkańcom dostaw wody o wymaganej jakości, a także skutecznego ostrzeżenia o wystąpieniu ryzyka podaży wody niespełniającej wymagań jakościowych. Przedsiębiorstwa, poza jednym, nie posiadały pozytywnych ocen higienicznych wydanych przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych dla materiałów i wyrobów używanych do uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, co stwarzało ryzyko niez uzyskania pożądanej efektywności procesu uzdatniania wody. Laboratoria wykonujące badania jakości wody wodociągowej dla dwóch przedsiębiorstw nie posiadały zatwierdzonego przez organy Inspekcji Sanitarnej systemu jakości wykonywanych badań, co podważało wiarygodność wyników tych badań. Żadne z przedsiębiorstw nie uzgodniło z ppis i nie prowadziło monitoringu jakości wody we wszystkich wymaganych miejscach sieci, a dwa przedsiębiorstwa nie wykonały pełnego zakresu badań wody, nie zapewniając tym samym ochrony konsumentów przed spożyciem wody niespełniającej wymagań jakościowych.

Na ryzyko spożywania wody o nieodpowiedniej jakości narażało konsumentów również dziewięć przedsiębiorstw, które nie informowały ppis i burmistrzów lub prezydentów miast o wystąpieniu awarii, o podjętych i zaplanowanych w takich przypadkach działaniach naprawczych oraz nie uzgadniały z ppis miejsca, częstotliwości i zakresu badań wody. Ryzyko dostaw wody niespełniającej wymagań jakościowych występowało też w sześciu przedsiębiorstwach, które po usunięciu awarii nie wykonywały badań jakości wody.

Działania podejmowane w wybranych miastach i przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych nie były wystarczające dla zapewnienia dostawy wody o odpowiedniej jakości, w dostatecznej ilości oraz pod wystarczającym ciśnieniem

Sześciu burmistrzów i prezydentów miast oraz 10 przedsiębiorstw nie zapewniało konsumentom bieżącej informacji o jakości wody wodociągowej, w tym informacji o wystąpieniu awarii przewodów lub urządzeń wodociągowych, co m.in. uniemożliwiało mieszkańcom zabezpieczenie się przed skutkami awarii.

Stwierdzono nieprawidłowości w taryfach za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków oraz we wnioskach o zatwierdzenie taryf opracowywanych w przedsiębiorstwach i nierzetelną ich weryfikację przez burmistrzów i prezydentów miast. Osiem skontrolowanych przedsiębiorstw złożyło wnioski niekompletne. Dwa przedsiębiorstwa nieprawidłowo przyjęły współczynniki alokacji kosztów na taryfowe grupy odbiorców usług, co spowodowało zwiększenie jednostkowych kosztów dostarczania wody w jednej grupie odbiorców, a zmniejszenie tych kosztów w innej grupie. Siedem przedsiębiorstw uwzględniało w taryfach opłaty za przyłączenie do sieci wodociągowej, co było działaniem sprzecznym z ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. W jednym przedsiębiorstwie, w 2015 r., zawyżono cenę wody o 8,4% wskutek błędu obliczeniowego. Pomimo powyższych nieprawidłowości burmistrzowie i prezydenci miast akceptowali taryfy, a rady miast je uchwały.

Nie posiadano jednoznacznych danych świadczących o zapewnieniu powszechnego dostępu do sieci wodociągowej mieszkańcom miast objętych kontrolą. W siedmiu spośród 12 skontrolowanych urzędów miast i w siedmiu spośród 12 przedsiębiorstw nie posiadano danych o liczbie mieszkańców korzystających z wody wodociągowej, tj. podstawowej informacji dla oceny wykonania zadania zbiorowego zaopatrzenia w wodę, a także określenia potrzeb rozwoju sieci i urządzeń wodociągowych.

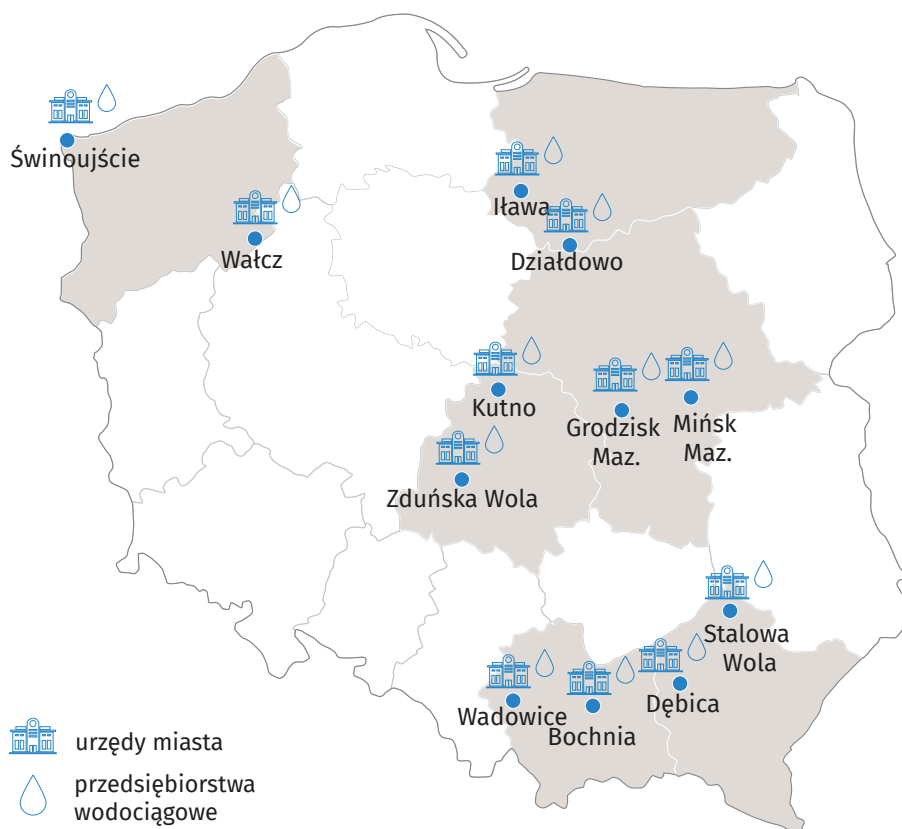
Burmistrzowie i prezydenci miast nie dysponowali danymi o wieku i strukturze materiałowej sieci wodociągowej, awariach infrastruktury wodociągowej, wielkościach strat wody w sieci, o stanie technicznym sieci i wynikach monitorowania jej pracy. Utrudniało to burmistrzom i prezydentom miast rzetelną weryfikację wieloletnich planów rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych w aspekcie zasadności planowanych inwestycji, a także taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków w zakresie planowanych wydatków inwestycyjnych. W czterech urzędach miast nie dokonywano weryfikacji zgodności powyższych wieloletnich planów z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, ponieważ w trzech miastach planów nie opracowano, a w jednym plany opracowano dla niecałej powierzchni miasta. We wszystkich urzędach miast brak było też pełnej informacji o stanie realizacji zadań inwestycyjnych ujętych w wieloletnich planach rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych.

OCENA OGÓLNA

Tylko jeden burmistrz i jeden prezydent miasta korzystał z prawa przeprowadzania kontroli w przedsiębiorstwie wodociągowo-kanalizacyjnym.

Zbiorowe zaopatrzenie w wodę jest zadaniem własnym gmin. Wyniki kontroli wskazują jednak, że zadanie to wykonywały skontrolowane przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne przy niewielkim wsparciu i zainteresowaniu gmin.

Infografika nr 1
Jednostki objęte kontrolą

Źródło: Opracowanie własne NIK.

3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

W latach 2015–2017 (I kw.) w 12 miastach objętych kontrolą przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne świadczyły usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę dla ponad 440 tys. mieszkańców. Do realizacji tego zadania wykorzystywały 26 ujęć wody, 18 stacji uzdatniania wody i ponad 1870 km przewodów wodociągowych.

Dzierżawienie przedsiębiorstwom infrastruktury wodociągowej

Środki trwałe do zbiorowego zaopatrzenia w wodę przedsiębiorstwa uzyskały od samorządów miast na własność – aportem, w czasie ich przekształcania z zakładów budżetowych w kapitałowe spółki prawa handlowego o statusie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, ze 100% udziałem miast lub miast i gmin w kapitale zakładowym. W okresie późniejszym, w sześciu miastach nowo wybudowane inwestycje wodociągowe, m.in. cztery ujęcia wody podziemnej, trzy stacje uzdatniania wody i 136,2 km sieci wodociągowej, przekazano przedsiębiorstwom w użytkowanie lub dzierżawę. W dwóch miastach nie zawarto z przedsiębiorstwami umów określających warunki korzystania z wodociągów powierzonych im w użytkowanie, a w dwóch innych, które środki trwałe służące zaopatrzeniu w wodę przekazały przedsiębiorstwom w dzierżawę, w umowach ustalono należności z tytułu dzierżawy w wysokości rocznej 1,50 mln zł i 2,76 mln zł. [str. 25–28]

NIK zwraca uwagę, że powyższe opłaty za dzierżawę podnosiły koszty utrzymania i eksploatacji infrastruktury wodociągowej w przedsiębiorstwie, a tym samym wysokość cen za wodę, ustalanych dla jej odbiorców. Tak więc miasto powierzyło przedsiębiorstwu wykonywanie zadania własnego, obciążając je jednocześnie kosztami dzierżawy majątku wodociągowego, które w ostatecznym rozrachunku ponosili mieszkańcy – odbiorcy usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę. W przypadkach takich, zdaniem NIK, właściwszą formą prawną niż dzierżawa byłaby forma użyczenia.

Wypełnianie przez przedsiębiorstwa wymagań formalno-prawnych

Skontrolowane przedsiębiorstwa posiadały, wymagane do prowadzenia usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę, zezwolenia na prowadzenie działalności w tym zakresie, pozwolenia wodnoprawne na pobór wód i sześć z nich – decyzje o ustanowieniu stref ochronnych ujęć wody. [str. 28–29]

NIK zwraca uwagę, że ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne², obowiązująca w kontrolowanym okresie, dopuszczała nieustanawianie stref ochronnych ujęć wody, jednak z dniem 1 stycznia 2018 r. weszła w życie ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne³, która w Dziale III. Rozdział 6. *Ochrona ujęć oraz zbiorników wód śródlądowych* wprowadziła obowiązek ochrony ujęć wody poprzez: a) ustanawianie z urzędu strefy ochronnej obejmującej wyłącznie teren ochrony bezpośredniej (art. 133 ust. 1) oraz b) ustanawianie strefy ochronnej obejmującej teren ochrony bezpośredniej i teren ochrony pośredniej na wniosek właściciela ujęcia wody lub z urzędu, jeśli właściciel wody nie złożył takiego wniosku, a z analizy ryzyka obejmującej ocenę zagrożeń zdrowotnych z uwzględnieniem czynników negatywnie wpływających na jakość ujmowanej wody, przeprowadzonej przez właściciela ujęcia wody, wynika potrzeba jej ustanowienia (art. 133 ust. 2 pkt 1 i 2). Strefę ochronną ujęcia wody obejmującą teren

² Dz. U. z 2017 r. poz. 1121, ze zm., uchylona z dniem 1 stycznia 2018 r.

³ Dz. U. z 2017 r. poz. 1566, ze zm.

ochrony bezpośredniej i pośredniej ustanawia się na podstawie ww. analizy ryzyka, sporządzonej przez właściciela ujęcia wody m.in. dostarczającego więcej niż 10 m³ wody na dobę lub służących zaopatrzeniu w wodę więcej niż 50 osób (art. 133 ust. 3, 4 i 5)⁴. W świetle wymagań art. 551 powyższej ustawy, właściciele ujęć wody, dla których nie ustanowiono strefy ochronnej obejmującej teren ochrony pośredniej na podstawie art. 58 ust. 1 ustawy uchylanej w art. 573, w terminie trzech lat od dnia wejścia w życie nowej ustawy przeprowadzą analizę ryzyka, o której mowa wyżej, i złożą wnioski o ustanowienie stref ochronnych obejmujących teren ochrony bezpośredniej i teren ochrony pośredniej, jeśli będzie to uzasadnione wynikami tej analizy.

Wszyscy burmistrzowie i prezydenci miast zapewnili opracowanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, określającego m.in. kierunki rozwoju urządzeń wodociągowych, przy czym w jednym mieście studium zawierało nieaktualne dane dotyczące wydajności ujęć i liczby mieszkańców korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę. W trzech miastach nie opracowano miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a w jednym mieście obowiązujący plan nie obejmował całej powierzchni miasta. [str. 30–31]

Brak rzetelnego planowania rozwoju i modernizacji infrastruktury wodociągowej

Zdaniem NIK brak powyższych dokumentów utrudniał przedsiębiorstwom wodociągowo-kanalizacyjnym rzetelne przygotowanie wieloletnich planów rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, które zgodnie z art. 21 ust. 3 uzzw powinny być z tymi dokumentami zgodne⁵.

Tylko w pięciu spośród 12 skontrolowanych urzędów miast dostępne były dane dotyczące liczby mieszkańców korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę i liczby nieruchomości przyłączonych do miejskiej sieci wodociągowej. W dwóch z tych miast ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę w I kw. 2017 r. korzystało 100% mieszkańców, a w trzech – 98,2%, 99,7% i 99,2%. Podobnie, danymi o liczbie i odsetku mieszkańców korzystających z usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę w mieście dysponowano tylko w pięciu przedsiębiorstwach, w tym w dwóch zaopatrujących w wodę dwa z ww. miast. W przedsiębiorstwach wykazywano w I kw. 2017 r. od 93,5% do 99,7% mieszkańców korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę. W innych pięciu przedsiębiorstwach dostępne były jedynie dane o liczbie czynnych przyłączy wodociągowych. [str. 33–35]

Według danych przedsiębiorstw, prawie połowę długości zarządzanych przez nie sieci wodociągowych stanowiły przewody w wieku 20–50 lat i ponad 13% starsze. W pięciu urzędach miast nie posiadano informacji o strukturze materiałowej i wieku przewodów wodociągowych funkcjonujących na terenie miasta. [str. 38–39]

⁴ Omówione regulacje wprowadzono na wniosek NIK zamieszczony w Informacji o wynikach kontroli P/16/045 *Ochrona jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia*.

⁵ W Informacji o wynikach kontroli *System gospodarowania przestrzenią gminy jako dobrem publicznym* z 2017 r. NIK przedstawiła opinię, że miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego odgrywają główną rolę w procesie kształtowania ładu przestrzennego i ich opracowanie powinno być obligatoryjne m.in. dla terenów przeznaczonych na realizację zadań gmin, w tym pod inwestycje celu publicznego dla obszarów przestrzeni publicznej oraz dla obszarów zagrożonych klęskami żywiołowymi.

Zdaniem NIK brak danych w przedsiębiorstwach o liczbie ludności miasta zaopatrywanej w wodę wodociągową utrudniał rzetelne planowanie wielkości zapotrzebowania na wodę tych miast i zakresu rozwoju urządzeń wodociągowych. W urzędach miast natomiast, brak powyższych danych oraz informacji o strukturze materiałowej i wieku przewodów wodociągowych uniemożliwiał burmistrzom i prezydentom miast rzetelną weryfikację wieloletnich planów rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych. Uniemożliwiał tym samym rzetelną weryfikację wniosków taryfowych w zakresie kosztów realizacji planowanych inwestycji i związanej z nimi wysokości ceny za wodę, które to dokumenty podlegały sprawdzaniu przez burmistrza lub prezydenta miasta, a następnie uchwalaniu przez radę miasta.

Wszystkie przedsiębiorstwa opracowały wieloletnie plany rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, które zostały uchwalone przez rady miast. W jednym przedsiębiorstwie plany powyższe uchwalano zwyczajne zgromadzenie wspólników zamiast rady miasta, co było niezgodne z art. 21 ust. 5 uzw. W planach, na lata 2015–2017, ujęto realizację 147 inwestycji dotyczących zbiorowego zaopatrzenia w wodę, na kwotę ogółem 95 861,3 tys. zł. Według stanu na koniec I kw. 2017 r. zakończono realizację 60 inwestycji wodociągowych, na które wydatkowano 33 901,1 tys. zł, w tym ze środków własnych przedsiębiorstw 24 714,1 tys. zł, z budżetów miast 166,0 tys. zł, ze środków funduszy ekologicznych 7050,0 tys. zł oraz 1971,0 tys. zł ze środków UE. We wszystkich urzędach miast posiadano niepełne dane o inwestycjach ujętych w powyższych planach, a w pięciu urzędach nie posiadano informacji o terminie rozpoczęcia inwestycji, o stanie ich realizacji oraz o wysokości poniesionych nakładów inwestycyjnych. [str. 31–33]

Zdaniem NIK brak powyższych danych w urzędach miast świadczył o nierzetelnej weryfikacji przez burmistrzów i prezydentów miast omawianych wieloletnich planów.

Nieprawidłowości w umowach przedsiębiorstw z odbiorcami usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę

Skontrolowane przedsiębiorstwa zawierały pisemne umowy o zaopatrzenie w wodę z odbiorcami usług, którzy wystąpili z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy. W przypadku 7,1% umów zawieranych przez jedno przedsiębiorstwo nie zachowano formy pisemnej, co było działaniem sprzecznym z wymaganiami art. 6 ust. 1 uzw i narażającym odbiorców usług na sankcje z art. 28 ust. 1 uzw, tj. karę grzywny do 5000 zł za pobieranie wody z urządzeń wodociągowych bez uprzedniego zawarcia umowy. W innym przedsiębiorstwie umowy nie zawierały wszystkich postanowień wymaganych art. 6 ust. 3 uzw. [str. 37]

Niepełne wykonywanie przez przedsiębiorstwa kontroli stanu technicznego i przydatności do użytkowania wodociągowych obiektów budowlanych

Przedsiębiorstwa nie wywiązywały się należycie z obowiązku wykonywania kontroli stanu technicznego budowli wodociągowych, zgodnie z wymaganiami art. 62 ust. 1 i 2 upb. Kontroli stanu technicznego obiektów budowlanych, wykonywanych co najmniej raz w roku, jedno przedsiębiorstwo nie przeprowadziło w jednym roku, a inne nie obejmowało tymi kontrolami wszystkich budowli. Kontrolami dotyczącymi sprawdzenia m.in. stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, wykonywanymi co pięć lat, dwa przedsiębiorstwa nie objęły sieci wodociągo-

wych przy czym jedno z nich pozostałe obiekty skontrolowało dwa lata po terminie, a inne przedsiębiorstwo nie skontrolowało wszystkich obiektów budowlanych. W wyjaśnieniach powoływano się m.in. na art. 29 ust. 1 pkt 19a upb, co w ocenie NIK było niezasadne. [str. 39–40]

NIK zwraca uwagę, że, art. 62 ust. 2 pkt 2 lit. b upb zwalnia z obowiązku wykonywania kontroli, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a (kontrole coroczne) właścicieli i zarządców obiektów budowlanych wymienionych w art. 29 ust. 1 upb, który w pkt 19a lit. b wskazuje sieci wodociągowe. Przepis ten nie zwalnia jednak z obowiązku kontroli obiektów budowlanych funkcjonujących na sieci (np. pompownie, hydrofornie, zbiorniki wody) oraz obiektów wodociągowych funkcjonujących w obszarze zasilania sieci (np. ujęcia wody, stacje uzdatniania wody). Zwolnienie to nie dotyczy także obowiązku wykonywania okresowych kontroli sieci wodociągowych (co najmniej raz na pięć lat), określonego w art. 62 ust. 1 pkt 2 upb.

NIK zwraca również uwagę, że zgodnie z art. 91a upb kto nie spełnia, określonego w art. 61 upb, obowiązku utrzymania obiektu budowlanego w należytym stanie technicznym, użytkuje obiekt w sposób niezgodny z przepisami lub nie zapewnia bezpieczeństwa użytkowania obiektu budowlanego, czemu służy m.in. wykonywanie powyższych kontroli, podlega grzywnie nie mniejszej niż 100 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Tylko w jednym urzędzie miasta, spośród 12 skontrolowanych, posiadano informacje na temat wykonywania przez przedsiębiorstwo kontroli okresowych budowli wodociągowych, wymaganych art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 upb. Burmistrzowie i prezydenci pozostałych 11 miast, wyjaśniając przyczyny braku takich informacji wskazywali, że za stan techniczny infrastruktury wodociągowej odpowiada przedsiębiorstwo, które jest jej właścicielem lub zarządcą. [str. 40–41]

W ocenie NIK brak zainteresowania ze strony burmistrzów i prezydentów miast przeprowadzaniem przez przedsiębiorców kontroli stanu technicznego sieci i obiektów na sieci wodociągowej świadczy o niedostatecznym nadzorze nad działalnością przedsiębiorstw w zakresie zapewnienia mieszkańcom niezawodnego dostarczania wody w wystarczającej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem, dbałości o utrzymanie infrastruktury wodociągowej w dobrym stanie technicznym, a tym samym ograniczanie kosztów eksploatacji i utrzymania tego majątku, które wpływają na wysokość cen wody.

Praca sieci wodociągowych podlegała monitorowaniu poprzez dokonywanie pomiarów wysokości ciśnienia i wielkości natężenia przepływu wody, m.in. w celu wykrywania wycieków i zapobiegania awariom przewodów i urządzeń sieciowych. Monitoring prowadziło 10 skontrolowanych przedsiębiorstw, przy czym liczba punktów pomiarowych na każdej sieci była różna i wynosiła od 1 do 24. Pięć z tych przedsiębiorstw wprowadziło automatyczny monitoring, obejmujący ok. 80% sieci wodociągowej, a w kolejnym przedsiębiorstwie zaplanowano zainstalowanie tzw. „inteligentnego systemu monitorowania”, który pozwoli m.in. na optymalizację wydajno-

Monitoring pracy
sieci wodociągowej
dobrą praktyką

ści urządzeń sieciowych, rejestrację badanych parametrów i zarządzanie przepływami wody w przypadku awarii. Rachunek strat i korzyści wynikających z zainstalowania automatycznego monitoringu sieci, przeprowadzony w jednym z przedsiębiorstw wykazał, że jednoroczny zysk ze zmniejszenia strat wody w sieci prawie trzykrotnie przewyższył koszty poniesione na zakup i wdrożenie systemu monitoringu. Działania powyższe NIK uznaje za dobrą praktykę. [str. 41–42]

Tylko w czterech urzędach miast posiadano informacje dotyczące monitorowania przez przedsiębiorstwo pracy sieci wodociągowej. Brak takich informacji w pozostałych ośmiu urzędach miast w ocenie NIK wskazuje na brak zainteresowania burmistrzów i prezydentów miast możliwościami obniżenia kosztów utrzymania i eksploatacji sieci wodociągowych i co się z tym wiąże – obniżenia cen wody. [str. 43]

Wysokie straty wody i częste awarie sieci wodociągowej

Skontrolowane przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne corocznie dokonywały bilansów gospodarowania wodą, z których wynikało, że w latach 2014–2016 pobrały z zasobów wód powierzchniowych i podziemnych łącznie ok. 86 246 tys. m³ wody, a do sieci wodociągowej wtoczyły ok. 80 799 tys. m³ wody. Po uwzględnieniu objętości wody zużytej przez odbiorców i wykorzystanej na potrzeby własne wodociągów, ok. 10 024 tys. m³ wody stanowiła objętość wody straconej, tzw. straty wody. W 2016 r. straty wody w poszczególnych sieciach wodociągowych wyniosły od 4,2% do 21,2%. Pomimo prowadzenia we wszystkich przedsiębiorstwach działań mających na celu ograniczenie strat wody, w dwóch miastach w badanym okresie wielkość strat wody wzrosła, a w trzech miastach wskaźnik ten przekraczał wartość średnią krajową wynoszącą 15,2%. [str. 44–45]

W czterech urzędach miast nie posiadano informacji o wielkości strat wody w miejskiej sieci wodociągowej uznając, że wdrażanie systemów kontroli strat i poprawa stanu technicznego zdekapitalizowanych sieci leży po stronie przedsiębiorstw wodociągowych lub też, że straty są na niskim poziomie i nie wymagają uwagi. [str. 46–47]

Zdaniem NIK brak informacji o wielkości strat w sieci wodociągowej utrudniał burmistrzom i prezydentom miast decydowanie o celowości realizacji inwestycji mających na celu ograniczenie strat wody, o udzieleniu przedsiębiorstwu wsparcia finansowego ze środków gminy lub pomocy w pozyskaniu środków finansowych z innych źródeł, a także weryfikację wniosków taryfowych pod kątem celowości planowanych wydatków na powyższe zadania.

W latach 2015–2017 (I kw.) na sieciach wodociągowych zarządzanych przez 12 skontrolowanych przedsiębiorstw wystąpiło ponad 2000 awarii. Powodem 66% awarii było uszkodzenie ścian i połączeń przewodów wodociągowych. W 2016 r. w sieciach wodociągowych pięciu miast nastąpił wzrost liczby awarii w porównaniu z 2015 r., a w czterech miastach, w tym w jednym z ww., odnotowano powyżej 120 awarii. Największa liczba awarii wystąpiła w Zduńskiej Woli i Wadowicach, odpowiednio 181 i 160. Dla mieszkańców tych miast oznaczało to występowanie, statystycznie co drugi dzień, spadków ciśnienia w instalacjach wodociągowych lub przerw w dostawie wody, a także ryzyko pogorszenia się jej jakości.

Wskaźnik intensywności awarii wyrażony liczbą awarii przypadających na jeden kilometr sieci wodociągowej był najwyższy w Bochni i Zduńskiej Woli, odpowiednio 1,14 i 1,30, a najniższy w Stalowej Woli i Świnoujściu, odpowiednio 0,05 i 0,23, przy średniej krajowej – 0,35. [str. 47–50]

W przypadkach wystąpienia awarii tylko trzy przedsiębiorstwa, zgodnie z wymaganiami § 5 pkt 7 lit. a i lit. b rjws2015, uzgadniały z właściwymi państwowymi powiatowymi inspektorami sanitarnymi miejsca, częstotliwość i zakres badań wody, w celu określenia spełnienia wymagań jej jakości, w tym jedno przeprowadzało takie uzgodnienia telefonicznie. [str. 52]

Niepowiadanie o awariach i brak badań jakości wody po usunięciu awarii

Po usunięciu awarii wszystkie skontrolowane przedsiębiorstwa dokonywały płukania naprawionego odcinka sieci, ale tylko cztery przeprowadzały jego dezynfekcję i tylko osiem przedsiębiorstw wykonywało poawaryjne badanie jakości wody, w tym jedno po upływie tygodnia, a inne – nie zawsze. [str. 51–52]

Nieuzgadnianie z ppis miejsca, częstotliwości i zakresu badań wody oraz niewykonywanie badań jakości wody po usunięciu awarii było działaniem nielegalnym i narażało mieszkańców na konsumowanie wody wodociągowej niespełniającej wymagań jakościowych.

Tylko trzy przedsiębiorstwa informowały burmistrza lub prezydenta miasta oraz państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o wystąpieniu awarii, tj. okoliczności mogących spowodować pogorszenie jakości wody, a także o podjętych i zaplanowanych w takich przypadkach działaniach naprawczych, zgodnie z wymaganiami §4 pkt 6 lit. b rjws2007, a następnie § 5 pkt 7 lit b rjws2015. Przy czym dwa z powyższych przedsiębiorstw przekazywały takie informacje telefonicznie i tylko do burmistrza oraz tylko w przypadkach długotrwałych awarii lub których naprawa wiązała się z zajęciem pasa ruchu na jezdni. Na podstawie informacji zasięgniętych w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK od 12 państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych ustalono, że w latach 2014–2016 pięciu ppis nie otrzymało od przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych żadnych zgłoszeń awarii na sieciach wodociągowych, a łączna liczba awarii zgłoszonych do pozostałych siedmiu ppis wyniosła 612, co stanowiło tylko 31% awarii odnotowanych na sieciach wodociągowych zarządzanych przez skontrolowane przedsiębiorstwa. [52–54]

Powodem niepowiadania przez przedsiębiorstwa państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych o wystąpieniu awarii były: braki kadrowe, uznanie za wystarczające zamieszczenie informacji o awarii na stronie internetowej przedsiębiorstwa, uniknięcie związanego z powiadaniem wydłużenia czasu wstrzymania dostaw wody, a także przekonanie o niewystępowaniu ryzyka zanieczyszczenia wody w przypadkach usuwania awarii na pracującym przewodzie, pod ciśnieniem, zakończonych dezynfekcją i płukaniem przewodu oraz badaniem jakości wody wykazującej jej przydatność do spożycia. [52–53]

Zaniechanie wykonania powyższych obowiązków było działaniem nielegalnym, skutkującym m.in. niepowiadomieniem o awarii mieszkańców poprzez zamieszczenie wymaganej w takich przypadkach informacji

na stronie internetowej urzędu miasta, co uniemożliwiało mieszkańcom zabezpieczenie na czas awarii, we własnym zakresie, wody o pewnej jakości. [str. 53]

Pomimo powyższego, zdaniem NIK rozważenia wymaga możliwość zniesienia obowiązku uzgadniania z ppis miejsca, częstotliwości i zakresu badania wody w przypadku wystąpienia awarii oraz informowania burmistrza lub prezydenta miasta i ppis o podjętych i zaplanowanych przedsięwzięciach naprawczych, jeśli usunięcie awarii odbywa się bez wyłączenia z ruchu naprawianego odcinka przewodu wodociągowego, a po naprawie wykonana zostanie jego dezynfekcja i płukanie oraz badanie jakości wody.

Burmistrzowie i prezydenci sześciu miast nie występowali do przedsiębiorstw o przekazywanie powyższych informacji, nawet pomimo zamieszczenia takiego obowiązku w wydanym przedsiębiorstwu zezwoleniu na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Było to działaniem nierzetelnym. [str. 50]

Nierzetelne badanie jakości wody, późne sprawozdania laboratoriów, brak ocen jakości wody

Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne wykonywały badania jakości wody poprzez własne laboratoria lub zewnętrzne. Laboratorium jednego przedsiębiorstwa, spośród 12 skontrolowanych, nie posiadało zatwierdzenia przez ppis systemu jakości badań wody, a inne posiadało takie zatwierdzenie lecz nie na pełny zakres badań. Stanowiło to naruszenie art. 12 ust. 4 uzw i powodowało, że wyniki badań wody wykonane przez takie laboratoria nie były wiarygodne. [str. 58]

Miejsca i częstotliwość poboru prób wody do badań oraz zakres badań, ujęte w harmonogramach badań, przedsiębiorstwa co roku uzgadniały z ppis. Kontrola wykazała, że we wszystkich przedsiębiorstwach uzgodnione harmonogramy nie uwzględniały w pełni miejsc poboru prób wody do badań wskazanych w § 9 ust. 1 rjws2015 (§ 8 ust. 1 rjws2007). Ponadto stwierdzono, że dwa przedsiębiorstwa nie wykonały uzgodnionego z ppis zakresu badań jakości wody, co stanowiło naruszenie przez ww. przedsiębiorstwa § 5 pkt 1 lit. a rjws2015 i świadczyło o nierzetelnym wypełnianiu przez ppis wymagań określonych w § 16 ust. 1 pkt 2 rjws2015. [str. 58–60]

Przedsiębiorstwa nie dotrzymywały terminów przekazywania ppis sprawozdań z badań jakości wody, określonych w § 5 pkt 2 lit. a i b rjws2015 oraz § 5 pkt 9 rjws2015, a wcześniej, w § 4 pkt 2 rjws2007. W przypadkach niestwierdzenia przekroczeń parametrów jakości wody, laboratoria wykonujące badania wody, przekazywały przedsiębiorstwom sprawozdania z badań po upływie do siedmiu dni roboczych, a przedsiębiorstwa przekazywały sprawozdania dalej do ppis po upływie kolejnych, nawet 45 dni roboczych. W skrajnych przypadkach sprawozdania powyższe ppis otrzymywali po 52 dniach roboczych od wykonania badań. W przypadkach przekroczenia parametrów jakościowych w badanej próbce wody, sprawozdania z badań przekazywano ppis niezwłocznie, przy czym jedno z przedsiębiorstw nie posiadało dowodów na przekazanie 15 takich sprawozdań w 2015 r. Opóźnienia powyższe skutkowały późnym wydawaniem przez ppis ocen jakości wody, co stwarzało ryzyko spóźnionego podjęcia działań zaradczych i naprawczych w przypadkach stwierdzenia wody nie-

przydatnej lub warunkowo przydatnej do spożycia. Powodowały również późne informowanie lub zaniechanie informowania mieszkańców o jakości wody wodociągowej. [str. 61–62]

W wyniku badań wody prowadzonych przez skontrolowane przedsiębiorstwa, nie odnotowano przypadków stwierdzenia przez ppis braku przydatności wody do spożycia. Trzykrotnie, w jednej sieci wodociągowej, w 2015 r. i 2016 r., ppis stwierdził warunkową przydatność wody do spożycia, z powodu przekroczenia dopuszczalnej wartości mętności, żelaza i manganu.

Badania monitoringowe jakości wody wodociągowej, prowadzone w latach 2015–2016 przez organy Inspekcji Sanitarnej w ramach nadzoru nad jakością wody przeznaczonej do spożycia, wykazały w czterech sieciach wodociągowych zarządzanych przez skontrolowane przez NIK przedsiębiorstwa 11 przypadków niespełniania przez wodę wymagań jakościowych. W przypadkach tych stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości mętności, żelaza, manganu i jeden raz – bakterii *Clostridium perfringens*, a dwa razy – bakterii grupy coli. [str. 65–66]

Burmistrzowie i prezydenci 11 miast objętych kontrolą nie otrzymywali od ppis wszystkich ocen jakości wody stwierdzanej na podstawie sprawozdań z badań przekazanych przez przedsiębiorstwa, a jeden burmistrz nie otrzymał żadnych ocen. W ocenie NIK nieinformowanie burmistrzów i prezydentów miast przez ppis o stwierdzeniu przydatności lub braku przydatności wody do spożycia oraz o wydanych zaleceniach w przypadku stwierdzenia wody o warunkowej przydatności do spożycia lub przydatności na warunkach przyznanego odstępstwa albo braku przydatności do spożycia, było działaniem niezgodnym z § 17 ust. 5 rjws2015 i uniemożliwiało burmistrzom i prezydentom miast przekazanie stosownej informacji mieszkańcom. [str. 64–65]

Ppis, w ramach własnego monitoringu jakości wody, nie stosowali jednakowych zasad postępowania w przypadkach stwierdzenia wody nieprzydatnej do spożycia. Jeden z ppis w takim przypadku wszczął postępowanie administracyjne w dniu otrzymania wyników badań, podczas gdy inny podjął odpowiednie działania dopiero po 20 dniach. Zdaniem NIK, 20-dniowa zwłoka w podjęciu postępowania przez ppis wobec stwierdzenia wody nieprzydatnej do spożycia była działaniem nielegalnym, narażającym zdrowie konsumentów tej wody. [str. 65–66]

Tylko jedno przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, zgodnie z wymaganiem art. 12 ust. 2 uzzw, posiadało pozytywne oceny higieniczne ppis dla wszystkich materiałów i wyrobów używanych do uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. W trzech przedsiębiorstwach posiadano oceny dla niektórych materiałów i wyrobów, a w pozostałych przedsiębiorstwach brak było takich dokumentów. Stosowanie do uzdatniania wody materiałów i wyrobów nieposiadających pozytywnych ocen higienicznych państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych był działaniem nielegalnym. [str. 69–70]

Brak ocen higienicznych dla materiałów i wyrobów używanych do uzdatniania wody

Nierzetelne informowanie konsumentów o jakości wody wodociągowej

Burmistrzowie i prezydenci miast oraz przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne nie wykonywali rzetelnie obowiązku przekazywania konsumentom bieżących informacji o jakości wody wodociągowej. Tylko w pięciu urzędach miast i w dwóch przedsiębiorstwach zapewniono przekazywanie takich informacji poprzez ich zamieszczanie na stronach internetowych. W pozostałych siedmiu urzędach miast oraz dziesięciu przedsiębiorstwach (posiadających własne strony internetowe) informacji takich nie przekazywano albo przekazywano je niesystematycznie lub wybiórczo. [str. 70–72]

Niezamieszczanie informacji o jakości wody na stronach internetowych urzędów miast i przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych stanowiło naruszenie art. 12 ust. 5 uzzw oraz § 23 ust. 1 rjws2015, uniemożliwiało mieszkańcom dostęp do informacji publicznej i pozbawiało ich możliwości reagowania na informację o braku lub warunkowej przydatności wody do spożycia.

NIK zwraca uwagę, że dopiero przepisy rjws2017 sprecyzowały zakres danych dotyczących jakości wody, które powinny być przedstawiane przez burmistrzów i prezydentów miast oraz przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne konsumentom wody wodociągowej.

Niepełna jakość wody w instalacjach wewnętrznych

Ppis, na zlecenie NIK udzielone w trybie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK, przeprowadzili doraźne kontrole obejmujące jednorazowe badania jakości wody pobranej z zaworów czerpalnych w budynkach mieszkalnych u trzech odbiorców wybranych w każdym z 12 miast objętych kontrolą. W wyniku kontroli, na terenie jednego z miast, w wodzie pobranej do badań z zaworów czerpalnych w dwóch budynkach mieszkalnych stwierdzono obecność bakterii grupy coli i wydano decyzje stwierdzające brak przydatności wody do spożycia. Na terenie innego miasta, w próbce wody pobranej z zaworu czerpalnego w budynku mieszkalnym stwierdzono słaby, gnilny, stęchły zapach i po rozważeniu stopnia ryzyka zdrowotnego stwierdzono, że jakość wody nie stanowi zagrożenia dla zdrowia ludzi. W wyniku działań podjętych przez zarządców budynków, powtórne badania wody nie wykazały przekroczeń jej parametrów jakościowych. [str. 66–67]

NIK zwraca uwagę, że jednym z warunków zapewnienia odpowiedniej jakości wody u odbiorcy jest utrzymanie prawidłowego stanu technicznego wewnętrznej instalacji wodociągowej, za którą odpowiada zarządca nieruchomości. Skontrolowane przedsiębiorstwa zwracały na to uwagę mieszkańców w regulaminach dostarczania wody, w informacjach o warunkach technicznych do projektowania i wykonywania przyłączy wodociągowych i w umowach na dostawę wody, wskazując m.in. na celowość montażu na przyłączy zaworu przeciwskażeniowego. [str. 73–75]

NIK wskazuje przy tym, że w żadnym z rozporządzeń w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, tj. w rjws2007, rjws2015 i rjws2017, nie wskazano podmiotu zobowiązanego do pobierania próbek i wykonywania badań wody z instalacji wewnętrznej w budynkach mieszkalnych, szczególnie wielorodzinnych. W przypadku niewłaściwej eksploatacji instalacji wewnętrznych w tych budynkach i związanego z tym pogorszenia jakości wody, stwarza to zagrożenie dla zdrowia mieszkańców spowodowane spożywaniem wody niespełniającej wymagań jakościowych.

Wszystkie skontrolowane przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne wdrożyły procedury ochrony infrastruktury wodociągowej i jej funkcjonowania w warunkach specjalnych. Były to tzw. plany ochrony obiektów uzgadniane z wojewódzkim (stołecznym) komendantem policji, określające zasady organizacji i wykonywania ochrony obiektów przedsiębiorstwa, w tym stosowanych rodzajów zabezpieczeń – ogrodzenia, oświetlenia, systemu dozoru wizyjnego, w tym pomieszczeń i zbiorników, systemy kontroli dostępu i wtargnięcia do obiektów, systemy ochrony fizycznej. Ponadto przedsiębiorstwa wprowadziły własne plany zarządzania kryzysowego lub wdrożyły plany funkcjonowania w ramach gminnych planów zarządzania kryzysowego. [str. 75]

Ochrona jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi przed nadzwyczajnym zagrożeniem

Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne opracowywały taryfy za zbiorowe zaopatrzenie w wodę, które przedkładały burmistrzowi lub prezydentowi miasta wraz z wnioskiem o ich zatwierdzenie. Połowa wniosków przedłożonych burmistrzom lub prezydentom miast w latach 2015–2017 (I kw.) była niekompletna – braki stwierdzono w 14 wnioskach złożonych przez osiem przedsiębiorstw. Ponadto, w szczegółowych kalkulacjach cen, dołączanych do wniosków, w dwóch przedsiębiorstwach nieprawidłowo ustalono współczynniki alokacji kosztów na taryfowe grupy odbiorców usług, powodując zawyżenie jednostkowych kosztów dostarczenia wody w jednej grupie i ich zaniżenie w innej grupie. W jednym przedsiębiorstwie w 2015 r. błędnie wyliczono cenę 1 m³ wody, co skutkowało nieuzasadnionym jej zwiększeniem o 8,4%. Dwa przedsiębiorstwa w niezbędnych przychodach na 2015 r. niewłaściwie uwzględniły należności nieregularne, obciążając nimi odbiorców usług. W taryfach za zbiorowe zaopatrzenie w wodę na lata 2015 i 2016 sześć przedsiębiorstw uwzględniło stawkę opłaty za przyłączenie do urządzeń wodociagowych, a w taryfach na 2017 r. – siedem, co było działaniem niezgodnym z uzzw. [str. 77–83]

Nieprawidłowości w kalkulacji cen wody

Wszystkie skontrolowane przedsiębiorstwa podawały do publicznej wiadomości ogłoszenia o obowiązujących taryfach, lecz pięć przedsiębiorstw w ogłoszeniach podawało jedynie cenę wody nie wypełniając zakresu informacji objętych taryfami określonego w art. 2 pkt 12 uzzw, a trzy nie dochowały terminu publikacji powyższych ogłoszeń, określonego w art. 24 ust. 9 uzzw. [str. 84–85]

Burmistrzowie i prezydenci miast pozytywnie weryfikowali wnioski taryfowe za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i przedkładali radom miast do uchwalenia, pomimo że wnioski te nie spełniały wymagań określonych w przepisach prawa – były niekompletne i obarczone błędami, co na etapie rzetelnej procedury weryfikacyjnej powinno zostać wskazane i skierowane do poprawy i uzupełnienia. [str. 86–87]

Nierzetelne weryfikowanie taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę

NIK zwraca uwagę, że z dniem 12 grudnia 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 27 października 2017 r. o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków oraz niektórych innych ustaw⁶, która art. 1 pkt 8 wprowadziła do ustawy podstawowej m.in. art. 24b ust. 1 i ust. 2 stanowiący, że taryfa podlega zatwierdzeniu

⁶ Dz. U. poz. 2180.

przez organ regulacyjny, a wniosek o zatwierdzenie taryfy przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne przekazuje organowi regulacyjnemu. Oznacza to, że od 1 stycznia 2018 r. taryfa nie jest zatwierdzana przez organ stanowiący gminy i nie będzie ona weryfikowana przez organ wykonawczy gminy. Zgodnie z art. 24c ust. 1 pkt 1 i 2, organ regulacyjny ocenia projekt taryfy oraz jego uzasadnienie, a także analizuje zmiany warunków ekonomicznych wykonywania przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne działalności gospodarczej, w tym marżę zysku, oraz weryfikuje koszty związane ze świadczeniem usług pod względem ich ponoszenia w celu zapewnienia ochrony interesów odbiorców usług przed nieuzasadnionym wzrostem cen. W art. 10 powyższa ustawa zmieniająca wprowadziła art. 27a wskazujący, że organem regulacyjnym jest dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy zmieniającej, wójt, burmistrz lub prezydent miasta miał obowiązek przekazać organowi regulacyjnemu dokumentację dotyczącą postępowań o zatwierdzenie taryfy w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej, tj. do dnia 25 grudnia 2017 r.

Niekontrolowanie przedsiębiorstw

W czterech spośród 12 skontrolowanych urzędów miast, żadnej komórce organizacyjnej ani pracownikowi nie powierzono zadań związanych ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę. W ocenie NIK przyczyniło się to do niedostatecznego nadzoru burmistrzów i prezydentów tych miast nad przedsiębiorstwami wodociągowo-kanalizacyjnymi w zakresie realizowania celów i zadań zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

W badanym okresie organy wykonawcze tylko dwóch miast przeprowadzały w przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych kontrole w trybie art. 18e uzw. Organ wykonawcze pozostałych 10 miast nie wykonywały takich kontroli, uznając za wystarczający nadzór nad działalnością przedsiębiorstw wynikający z uczestnictwa w zgromadzeniach wspólników, analizy sprawozdań zarządu z działalności przedsiębiorstwa i informacji z posiedzeń rady nadzorczej przedsiębiorstwa, a także z weryfikacji projektów wieloletnich planów i wniosków o zatwierdzenie taryf. Kontrola NIK wykazała również, że tylko jedno przedsiębiorstwo w latach 2015–2017 (I kw.) było kontrolowane jednokrotnie przez organ Inspekcji Ochrony Środowiska.

[str. 29, 56]

4. WNIOSKI

W celu poprawy stanu zabezpieczenia mieszkańcom miast dostawy wody o odpowiedniej jakości, w dostatecznej ilości oraz pod wystarczającym ciśnieniem, NIK wnioskuję o:

1. Podjęcie inicjatywy legislacyjnej mającej na celu wprowadzenie w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym zmiany polegającej na nałożeniu na organy gminy obowiązku sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów przeznaczonych na realizację zadań gmin, pod inwestycje celu publicznego dla obszarów przestrzeni publicznej, w szczególności infrastruktury wodociągowej.
2. Rozważenie możliwości zwolnienia przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych z obowiązku uzgadniania z ppis miejsca, częstotliwości i zakresu badań wody oraz informowania burmistrza lub prezydenta miasta i ppis o zaplanowanych i podjętych przedsięwzięciach naprawczych (§ 6 pkt 7 lit. a i b rjws2017) w przypadkach awarii przewodu lub armatury wodociągowej, których naprawa nie wymaga wyłączenia z ruchu odcinka przewodu i wstrzymywania dostaw wody. W przypadkach takich przedsiębiorstwo byłoby zobowiązane jedynie do dezynfekcji i płukania przewodu wodociągowego oraz wykonania kontrolnych badań jakości wody.
3. Ujednolicenie i ujęcie w jednym przepisie wymagań określonych w § 4 ust. 3 pkt 1 oraz § 6 pkt 6 rjws2017, dotyczących miejsc pobierania próbek wody wodociągowej do badań, w celu zachowania przejrzystej struktury aktu prawnego i uniknięcia wątpliwości co do jego interpretacji.
4. Wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za pobór próbek wody do badań z miejsc określonych w § 4 ust. 4 pkt 1i 2 rjws2017 i wykonanie badań.
5. Dostosowanie struktury organizacyjnej urzędu miasta do realizacji celów i zadań związanych z zaspokajaniem zbiorowych potrzeb wspólnoty obejmujących sprawy wodociągów i zaopatrzenia w wodę.
6. Zapewnienie odpowiedniego systemu monitorowania i oceny realizacji celów i zadań zbiorowego zaopatrzenia w wodę wykonywanych przez podmioty, którym miasto powierzyło te zadania.
7. Bieżące, rzetelne informowanie konsumentów o jakości wody wodociągowej.
8. Zapewnienie wykonywania badań jakości wody wyłącznie przez laboratoria posiadające aktualne zatwierdzenie systemu jakości prowadzonych badań wody przez państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.
9. Stosowanie do uzdatniania wody jedynie materiałów i wyrobów posiadających pozytywne oceny higieniczne państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych.
10. Niezwłoczne przekazywanie burmistrzom i prezydentom miast oraz państwowym powiatowym inspektorom sanitarnym informacji o prze-

Prezes Rady Ministrów

Minister Zdrowia

Burmistrzowie
i prezydenci miast

Zarządy przedsiębiorstw
wodociągowo-
kanalizacyjnych

WNIOSKI

kroczeniach parametrów jakości wody i planowanych przedsięwzięciach naprawczych wraz z harmonogramem ich realizacji, a także informacji o podjętych i zaplanowanych działaniach w przypadkach wystąpienia okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody, w szczególności jej pogorszenie.

- 11.** Bieżące informowanie konsumentów o jakości wody wodociągowej w miejscach prowadzenia wewnętrznej kontroli jakości wody, poprzez zamieszczanie wyników badań wody na stronie internetowej przedsiębiorstwa.
- 12.** Rzetelne opracowywanie wniosków taryfowych dla zbiorowego zaopatrzenie w wodę i publikowanie pełnej informacji o obowiązujących taryfach.
- 13.** Rzetelne uzgadnianie z przedsiębiorstwami wodociągowo-kanalizacyjnymi lokalizacji miejsc poboru próbek wody do badań oraz egzekwowanie wykonania uzgodnionego zakresu badań jakości wody i terminowego przekazywania sprawozdań z badań.
- 14.** Niezwłoczne wszczynanie wymaganych postępowań administracyjnych w przypadku stwierdzenia wody nieprzydatnej lub warunkowo przydatnej do spożycia.

Państwowi powiatowi
inspektorzy sanitarni

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

5.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do sieci wodociągowej

5.1.1. Przygotowanie formalno-prawne do realizacji zbiorowego zaopatrzenia w wodę

W latach 2015–2017 (I kw.), w 12 badanych miastach usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę świadczyło 12 przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych (zwanymi dalej „przedsiębiorstwami”) – utworzonych w drodze przekształcenia zakładów budżetowych w kapitałowe spółki prawa handlowego o statusie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, ze 100% udziałem miast lub miast i gmin w kapitale zakładowym. W dwóch przedsiębiorstwach kapitał zakładowy stanowił własność więcej niż jednego miasta, mianowicie: w Wadowickim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. właścicielem kapitału zakładowego były Gmina Wadowice (93,5% udziałów), Gmina Tomice i Gmina Kalwaria Zebrzydowska, którym przedsiębiorstwo sprzedawało hurtowo wodę do zbiorowego zaopatrzenia mieszkańców, a w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zduńskiej Woli – Miasto Zduńska Wola, Gmina Zduńska Wola i Gmina Zapolice.

1. Zakres działalności przedsiębiorstw, poza budową, modernizacją, utrzymaniem i eksploatacją urządzeń, obiektów i sieci wodociągowych, obejmował też usługi laboratoryjne w zakresie badań fizyko-chemicznych i bakteriologicznych wody i ścieków, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków oraz prace projektowe w zakresie inżynierii wodnej i sanitarnej, a także inne usługi, jak np.: wykonywanie instalacji wodociągowo-kanalizacyjnych, ciepłych, gazowych i klimatyzacyjnych; odbiór i zagospodarowanie odpadów; wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń budowlanych; produkcja nawozów i związków azotowych; doradztwo techniczne.

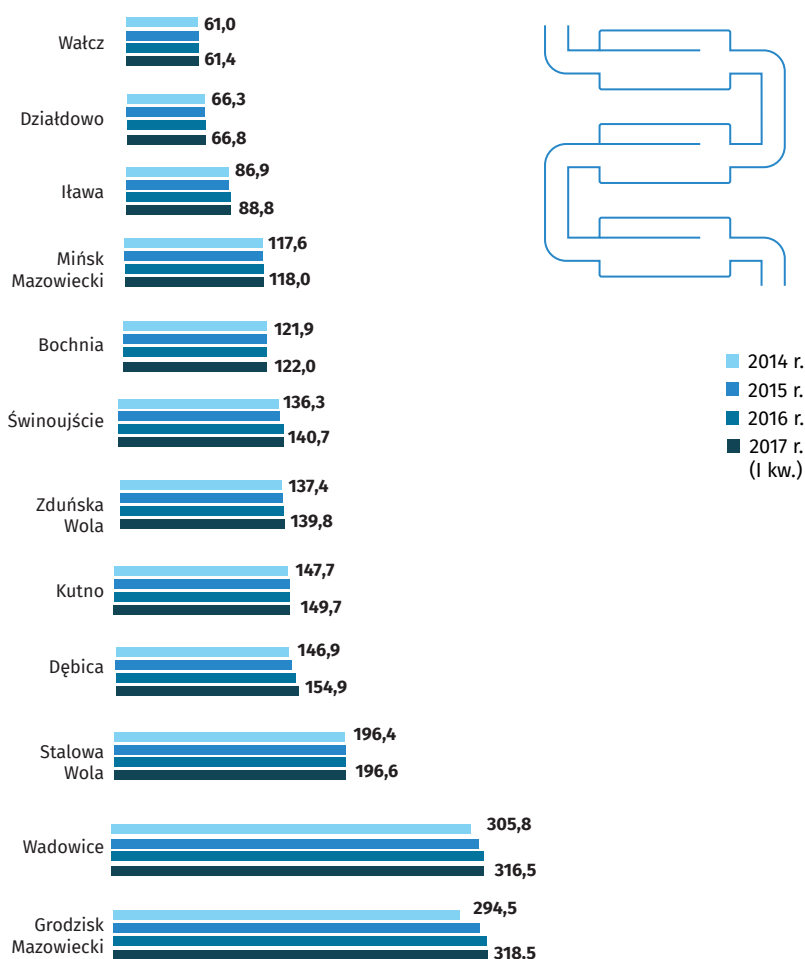
2. W celu realizacji zadań związanych ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę mieszkańców samorządy miast wyposażyły przedsiębiorstwa w infrastrukturę wodociągową, przekazując im składniki mienia komunalnego na własność – aportem. Infrastruktura wodociągowa obejmowała grunty, budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej związane z produkcją wody, a także budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej związane z dystrybucją wody. Majątek ten powiększany był z latami o nowo budowane odcinki sieci i urządzenia wodociągowe i według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. obejmował m.in. 23 ujęcia wody podziemnej i trzy ujęcia wody powierzchniowej, 18 stacji uzdatniania wody i 1494,4 km sieci wodociągowej wraz z urządzeniami.

Część infrastruktury do zbiorowego zaopatrzenia w wodę pozostawała własnością miast

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wykres nr 1

Długość sieci wodociągowych zarządzanych przez skontrolowane przedsiębiorstwa w latach 2014–2017 (I kw.)

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

W sześciu miastach część majątku wodociągowego przekazano przedsiębiorstwom w użytkowanie lub dzierżawę⁷. Majątek ten według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. obejmował m.in. cztery ujęcia wody podziemnej, trzy stacje uzdatniania wody i 136,2 km sieci wodociągowej. W dwóch z tych miast⁸ przyczyną nieprzekazania przedsiębiorstwom na własność nowo wybudowanych lub zmodernizowanych urządzeń i odcinków sieci wodociągowych była konieczność wypełnienia warunków umów zawartych z Komisją Europejską o finansowanie projektów ze środków UE, zgodnie z którymi majątek wytworzony w ramach dofinansowania nie mógł zmienić właściciela w okresie tzw. trwałości projektu⁹.

Burmistrz Grodziska Mazowieckiego wskazał, że urządzenia i obiekty służące do zbiorowego zaopatrzenia w wodę, objęte umową dzierżawy z dnia 1 września 2010 r. oraz umową użyczenia z dnia 27 listopada 2015 r. zostały wykonane przy dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej. Ze względu

⁷ Bochnia, Działdowo, Grodzisk Mazowiecki, Iława, Kutno, Zduńska Wola.

⁸ Działdowo i Grodzisk Mazowiecki.

⁹ Inwestycja nie mogła zmienić właściciela do czasu upływu pięciu lat od ostatniej płatności.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

na warunki dofinansowania Gmina zobowiązana była do zachowania trwałości projektu tzn., że przez okres co najmniej pięciu lat od dnia ostatniej płatności musi być właścicielem majątku wytworzonego w ramach dofinansowania. Również urządzenia wodociągowe przekazane przedsiębiorstwu w ramach umowy użyczenia z dnia 9 września 2016 r. wykonane zostały przy udziale środków pochodzących z Unii Europejskiej.

W dwóch miastach¹⁰ nie zawarto z przedsiębiorstwami umów określających warunki korzystania z wodociągów powierzonych im w użytkowanie.

Burmistrz Miasta Mińsk Mazowiecki nie zawarł z Przedsiębiorstwem Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Mińsku Mazowieckim, umowy określającej warunki użytkowania przez Spółkę odcinka 146,2 m sieci wodociągowej w ul. Grzeszaka, pozostającej własnością miasta. Kontrola wykazała przy tym, że ww. odcinek sieci wprowadzono do ewidencji środków trwałych miasta ze zwłoką 161 dni. Burmistrz Mińska Mazowieckiego wyjaśnił, że podstawę prawną użytkowania ww. wodociągu przez PWiK stanowią przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – *Kodeks cywilny*¹¹, w szczególności art. 49 w związku z art. 551, które są podstawą do roszczeń Spółki w tym zakresie, natomiast późne zaewidencjonowanie tego majątku do środków trwałych miasta spowodowane zostało niedopatrzeniem.

NIK oceniła jako działanie nierzetelne zarówno zaniechanie przez Burmistrza formalnego uregulowania warunków korzystania przez PWiK z omawianej części sieci wodociągowej, jak i późne jej zaewidencjonowanie do środków trwałych miasta.

Burmistrz Miasta Bochnia zarządzając częścią mienia komunalnego nie zawarł umowy określającej zasady korzystania przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Bochni z 20 odcinków wodociągowych sieci rozdzielczych o łącznej długości 13,32 km oraz magistrali wodociągowej Bochnia – Nowy Wiśnicz o długości 1,16 km, będących własnością Gminy Miasta Bochnia, a użytkowanych przez przedsiębiorstwo do zaopatrzenia w wodę mieszkańców Bochni i do przesyłu wody do gminy Nowy Wiśnicz. Burmistrz w wyjaśnieniu podał, że przedmiotowa sieć rozdzielcza oraz rurociąg magistralny, pozostające dotychczas własnością Gminy Miasta Bochnia, były użytkowane przez MPWiK na podstawie uzgodnień noszących charakter ustnej umowy użyczenia. Zgodnie z tą umową utrzymanie przedmiotowych elementów sieci wodociągowej, w tym usuwanie awarii i wykonywanie remontów, należy do MPWiK, które pobiera opłaty za usługi dostawy wody świadczone przy użyciu tej sieci. Dopiero w czasie kontroli NIK, w dniu 21 czerwca 2017 r., pomiędzy Gminą Miasta Bochnia a MPWiK, została zawarta umowa użyczenia omawianych części sieci wodociągowej.

W dwóch miastach¹², przedsiębiorstwa, które użytkowały środki trwałe służące zaopatrzeniu w wodę na podstawie umów dzierżawy, zgodnie z wymaganiami tych umów, dokonywały miesięcznych rozliczeń należności z tytułu dzierżawy. W pozostałych czterech miastach, przedsiębiorstwa dysponowały majątkiem wodociągowym miasta na podstawie umów użyczenia i ponosiły tylko koszty utrzymania i eksploatacji wodociągów.

Przedsiębiorstwa płaciły za dzierżawę sieci wodociągowych

¹⁰ Bochnia i Mińsk Mazowiecki.

¹¹ Dz. U. z 2017 r. poz. 459, ze zm.

¹² Grodzisk Mazowiecki i Iława.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W badanym okresie Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim, zgodnie z zawartymi umowami, dokonywał miesięcznych rozliczeń należności za dzierżawę majątku wodociągowego z Gminą Grodzisk Mazowiecki. Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r., ZWiK wpłacił z tego tytułu do Urzędu Miejskiego w Grodzisku Mazowieckim kwotę 4603,1 tys. zł; na dzień 31 grudnia 2016 r. – kwotę 2761,9 tys. zł, a na koniec I kwartału 2017 r. – 613,8 tys. zł.

Ławskie Wodociągi sp. z o.o. w Ławie, z tytułu dzierżawy infrastruktury wodociągowej, wpłacały na rachunek Urzędu Miasta Ławy kwotę 125 tys. zł miesięcznie.

NIK zwraca uwagę, że obciążenie przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych opłatami za dzierżawę części infrastruktury wodociągowej pozostającej własnością miasta zwiększa koszty zbiorowego zaopatrzenia w wodę i podnosi cenę wody wodociągowej.

Niekompletne zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę

3. Organy wykonawcze wszystkich badanych miast wydały przedsiębiorstwom, w drodze decyzji, zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę na czas niekreślony. Wśród tych zezwoleń 11 wydano w 2002 r., a jedno w 2012 r.¹³ Zezwolenie z 2012 r. dotyczyło przedsiębiorstwa utworzonego w 2009 r., które dopiero w 2012 r. wystąpiło z wnioskiem o jego wydanie.

Dziesięć zezwoleń spełniało wymagania art. 18 uzzw i zostały wydane w terminie określonym w art. 32 ust. 2 uzzw. W jednym z zezwoleń¹⁴ nieprawidłowo określono obszar działalności przedsiębiorstwa wskazując teren powiatu i miasta zamiast gminy i miasta, a w innym¹⁵ nie podano warunków wprowadzania ograniczeń dostarczania wody w przypadku jej niedoboru, co było wymagane art. 18 pkt 6 uzzw. W obu przypadkach burmistrzowie, w czasie kontroli NIK, podjęli działania w celu zmiany zezwoleń we wskazanym zakresie.

Prawidłowe regulaminy dostarczania wody i odprowadzania ścieków

4. Rady miast objętych kontrolą, stosownie do wymogu art. 19 ust. 1 uzzw, uchwaliły regulaminy dostarczania wody i odprowadzania ścieków, zwane dalej „regulaminami”, opracowane przez przedsiębiorstwa. W latach 2015–2017 (I kw.), w badanych miastach obowiązywało łącznie 17 regulaminów, w tym jeden z 2002 r., 10 z 2005 i 2006 r. oraz sześć z lat 2014–2017. Wszystkie regulaminy zawierały prawa i obowiązki przedsiębiorstw oraz odbiorców usług zaopatrzenia w wodę, zgodnie z art. 19 ust. 2 uzzw, w tym m.in. minimalny poziom usług świadczonych przez przedsiębiorstwo w zakresie dostarczania wody i odprowadzania ścieków, szczegółowe warunki i tryb zawierania umów z odbiorcami usług, sposób rozliczeń w oparciu o ceny i stawki opłat ustalone w taryfach oraz techniczne warunki dostępności usług wodociągowo-kanalizacyjnych.

Wypełnianie obowiązku posiadania pozwoleń wodnoprawnych

5. W skontrolowanych 12 przedsiębiorstwach użytkowano łącznie 26 ujęć wody, w tym trzy ujęcia wody powierzchniowej i 23 ujęcia wody podziemnej. Wszystkie przedsiębiorstwa posiadały pozwolenia wodnoprawne na pobór wód. Pozwolenia dla dziewięciu przedsiębiorstw zostały wydane

¹³ Grodzisk Mazowiecki.

¹⁴ Bochnia.

¹⁵ Grodzisk Mazowiecki.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

przez starostów, dla dwóch przedsiębiorców przez wojewodów i dla jednego przedsiębiorcy przez marszałka województwa. Pozwolenia zostały wydane na okres od 10 do 30 lat i obowiązywały w całym okresie objętym kontrolą, a termin ich ważności upływał w latach 2019–2035.

We wszystkich skontrolowanych urzędach miast posiadano informacje o powyższych pozwoleniach.

6. Sześć przedsiębiorstw¹⁶ spośród 12 skontrolowanych posiadało obowiązujące decyzje o ustanowieniu stref ochrony bezpośredniej dla 15 ujęć wody, przy czym dla ośmiu ujęć, eksploatowanych przez cztery przedsiębiorstwa¹⁷, wyznaczono również strefę ochrony pośredniej. Pozostałe sześć skontrolowanych przedsiębiorstw¹⁸ nie dysponowało aktualnymi decyzjami dotyczącymi ustanowienia strefy ochronnej. Pomimo braku takich decyzji, ujęcia wody zarządzane przez te przedsiębiorstwa były trwale zabezpieczone i oznakowane tablicami zawierającymi informacje o ujęciu wody, strefie ochrony bezpośredniej i zakazie wstępu osób nieupoważnionych.

Półowa przedsiębiorstw nie posiadała decyzji o ustanowieniu stref ochronnych ujęć wody

5.1.2. Przygotowanie organizacyjne i finansowe do realizacji zbiorowego zaopatrzenia w wodę

1. W ośmiu spośród 12 badanych urzędów miast utworzono komórki organizacyjne lub wskazano pracowników, którym w zakresie obowiązków powierzono wykonywanie zadań związanych ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę. Sprawami tymi zajmowało się w poszczególnych urzędach miast od jednej do pięciu osób. W dwóch urzędach miast¹⁹ pełniono jedynie nadzór właścicielski nad przedsiębiorstwem, m.in. poprzez udział burmistrza w radzie nadzorczej, w jednym mieście²⁰ nie uznano za potrzebne wskazywanie pracowników do wykonywania zadań związanych ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę stojąc na stanowisku, że zadania takie zostały powierzone przedsiębiorstwu, a w innym²¹ – utworzono wydział do prowadzenia spraw gospodarki komunalnej, lecz wśród przypisanych mu zadań nie wskazano związanych ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę.

Brak w urzędach miast osób odpowiedzialnych za sprawy zbiorowego zaopatrzenia w wodę

W sprawie przyczyn niepowołania komórki organizacyjnej ds. zaopatrzenia w wodę, Burmistrz Wadowic wyjaśnił, że zgodnie z postanowieniami art. 2 ustawy z 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej, gospodarka komunalna

¹⁶ Były to przedsiębiorstwa w Dębicy (ujęcie wody powierzchniowej z rzeki Wisłoki), Grodzisku Mazowieckim (pięć ujęć wody podziemnej), Łławie (dwa ujęcia wody podziemnej), Stalowej Woli (dwa ujęcia wody podziemnej), Świnoujściu (cztery ujęcia wody podziemnej) i Wadowicach (ujęcie wody powierzchniowej z rzeki Skawy).

¹⁷ Były to ujęcia dla przedsiębiorstw w Dębicy, Stalowej Woli, Świnoujściu i Wadowicach. Na przykład: strefa ochrony pośredniej dla ujęcia wody powierzchniowej z rzeki Wisłoki w Dębicy obejmowała zlewnię rzeki Wisłoki o powierzchni ok. 41 100 ha. Dwie strefy ochrony pośredniej ujęć wody podziemnej w Stalowej Woli obejmowały powierzchnię odpowiednio 8,99 i 2,65 km². Teren ochrony pośredniej ujęcia wody powierzchniowej z rzeki Skawy dla Wadowic obejmował powierzchnię 920 ha.

¹⁸ Przedsiębiorstwa w Bochni (jedno ujęcie wody powierzchniowej na rzece Rabie), Działdowie (ujęcie wody podziemnej), Kutnie (dwa ujęcia wody podziemnej), Mińsku Mazowieckim (dwa ujęcia wody podziemnej), Wałczu (trzy ujęcia wody podziemnej) i Zduńskiej Woli (dwa ujęcia wody podziemnej).

¹⁹ Dębica i Grodzisk Mazowiecki.

²⁰ Wadowice.

²¹ Wałcz.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

gminy może być realizowana przez spółkę prawa handlowego. W imieniu gminy zadania te wykonuje WPWiK, powołane 15 marca 1999 r. Zadaniem spółki jest realizacja zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

Burmistrza Miasta Dębica podał natomiast, że nadzór nad bieżącą działalnością Spółki realizowany był na podstawie zapisów art. 382 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych²² poprzez radę nadzorczą, która jest powoływana przez Burmistrza Miasta Dębica, a jej kompetencje obejmują również kontrolę zgodności działalności Spółki z udzielonym zezwoleniem, jak również Rada otrzymuje sprawozdania z działalności Spółki, a ponadto sprawozdania finansowe spółki badane były przez uprawnione do tego podmioty.

W celu objęcia zbiorowym zaopatrzeniem w wodę wszystkich mieszkańców, właścicieli nieruchomości z zabudową mieszkalną, usługową i przemysłową lub zarządzających takimi nieruchomościami, w skontrolowanych urzędach miast podejmowano działania obejmujące m.in.: planowanie rozbudowy sieci wodociągowych na obszarach nowo zabudowywanych lub zabudowanych o niedostatecznej infrastrukturze wodociągowej, wspieranie przedsiębiorstw w działaniach na rzecz rozwoju i modernizacji sieci wodociągowych oraz na rzecz poprawy jakości świadczonych usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę, kształtowanie polityki cenowej za usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę, udzielanie ulg w opłatach za wodę mieszkańcom w trudnej sytuacji finansowej oraz dopłat do kosztów budowy przyłącza wodociągowego.

Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i nieaktualne studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

2. W celu objęcia zbiorowym zaopatrzeniem w wodę wszystkich mieszkańców, burmistrzowie i prezydenci miast zapewniali opracowanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, zwanego dalej „studium”, oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zwanego dalej „mpzp”, w których planowano m.in. kierunki i zasięg rozwoju sieci wodociągowych.

Wśród 12 miast objętych kontrolą, dla trzech miast nie opracowano mpzp²³ i do planowania rozwoju sieci wodociągowych korzystano ze studium, przy czym studium dla jednego z miast²⁴ zawierało nieaktualne dane dotyczące wydajności ujęć i liczby mieszkańców korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę. W innym mieście²⁵ obowiązujące mpzp nie obejmowały całej powierzchni miasta.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Stalowa Wola, obowiązujące w trakcie niniejszej kontroli, zostało uchwalone przez Radę Miejską w dniu 21 stycznia 2005 r. i uwzględniało dziewięć zmian wprowadzonych w ramach aktualizacji²⁶. Jak wykazała kontrola, zawarty w Studium rozdział dotyczący zaopatrzenia miasta w wodę wodociągową, nie został zaktualizowany i zawierał nieaktualne dane dotyczące m.in. liczby mieszkańców zaopatrywanych ze stacji uzdatniania wody (ok. 70 tys. mieszkańców zamiast ok. 60 tys.) oraz wielkości zasobów wodnych i wydajności

²² Dz. U. z 2017r. poz. 1577.

²³ Stalowa Wola, Świnoujście i Wadowice.

²⁴ Stalowa Wola.

²⁵ W Kutnie obowiązywało 35 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które dotyczyły 43 % powierzchni miasta, a sześć kolejnych mpzp było w trakcie opracowywania.

²⁶ Ostatnia zmiana z dnia 27 stycznia 2017 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

dwóch ujęć wody (dane przytoczono z pozwoleń wodnoprawnych na pobór wody, wydanych w 1994 r. i 2001 r.). W Studium prognozowano, że objęcie siecią wodociągową 100% terenów zabudowanych i związany z tym wzrost zapotrzebowania na wodę o ok. 6%, spowoduje deficyt wody ujmowanej do zbiorowego zaopatrzenia. W rzeczywistości system zbiorowego zaopatrzenia w wodę Stalowej Woli, według stanu na I kw. 2017 r., pozwalał na dostarczenie 792 m³/h wody, podczas gdy zapotrzebowanie na wodę wynosiło trzecią część tej wielkości, tj. poniżej 300 m³/h.

Zdaniem NIK nieopracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego utrudniało planowanie rozwoju infrastruktury wodociągowej.

3. W badanym okresie w 12 miastach objętych kontrolą obowiązywało 30 projektów wieloletnich planów rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, zwanych dalej „wieloletnimi planami”. Wieloletnie plany poddawano aktualizacji od jednego do sześciu razy z powodu zmian harmonogramów realizacji inwestycji, konieczności zmian rzeczowych lub finansowych projektów, wprowadzania nowych nieprzewidzianych wcześniej zadań. Wieloletnie plany, opracowane w przedsiębiorstwach, były sprawdzane przez burmistrzów i prezydentów miast zgodnie z wymogiem art. 21 ust. 4 uzzw, tj. pod kątem zgodności z kierunkami rozwoju miasta określonymi w studium, ustaleniami mpzp oraz ustaleniami zezwolenia wydanego przedsiębiorstwu na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków²⁷. Po uzyskaniu pozytywnej opinii burmistrza lub prezydenta miasta były kierowane pod obrady rady miasta i przez radę uchwalane.

Brak uchwały w sprawie wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych

Kontrola wykazała, że w jednym mieście²⁸ wieloletnie plany nie zostały uchwalone przez radę miasta, lecz jedynie zatwierdzone uchwałami Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników przedsiębiorstwa.

Burmistrz Wadowic w sprawie nieuchwalenia przez Radę Miasta *Wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2016–2022* wyjaśnił: „Rada Miejska nie podejmowała uchwał w zakresie inwestycji ujętych w ww. planie rozwoju sieci wodociągowej. Zadania w tym zakresie realizuje WPWiK i w związku z tym nie wchodzi one w zakres wieloletniej prognozy finansowej. Rada Miasta i Zarząd nie zgłaszali także uwag do przedłożonego przez przedsiębiorstwo ww. wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych, gdyż przed jego złożeniem zakres zadań każdorazowo jest omawiany z Zarządem Spółki. Ponadto, UM w Wadowicach nie partycypował w działaniach inwestycyjnych obejmujących realizację ww. planu”.

W wieloletnich planach przedstawiano inwestycje w infrastrukturze wodociągowej planowane na okres od dwóch do sześciu lat.

²⁷ Nieaktualne dane zamieszczone w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Stalowa Wola* nie miały wpływu na *Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych* obowiązujący dla Stalowej Woli, uchwalony uchwałą nr LII/724/13 Rady Miejskiej w Stalowej Woli z dnia 27 września 2013 r. (na lata 2013–2017). Nie planowano inwestycji związanych z danymi wymagającymi aktualizacji.

²⁸ Wadowice.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W urzędach miast
brak informacji
o zaplanowanych
inwestycjach
w infrastrukturze
wodociągowej

Na lata 2015–2017 w wieloletnich planach rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych skontrolowane przedsiębiorstwa zaplanowały realizację 147 inwestycji dotyczących zbiorowego zaopatrzenia w wodę, na kwotę ogółem 95 861,3 tys. zł, z czego 64 404,0 tys. zł planowano przeznaczyć ze środków własnych przedsiębiorstw, 2450,0 tys. zł ze środków budżetów miast, 2714,4 tys. zł ze środków funduszy ekologicznych oraz 26 292,9 tys. zł ze środków UE²⁹.

4. W 12 skontrolowanych urzędach miast posiadano niepełne informacje o inwestycjach infrastruktury wodociągowej zaplanowanych w wieloletnich planach na lata 2015–2017. Wykazywano liczbę 118 planowanych inwestycji, na łączną kwotę 86 889,7 tys. zł. W wyniku realizacji planowanych inwestycji w siedmiu miastach poniesiono wydatki w wysokości 8084,8 tys. zł, w tym 7574,8 tys. zł ze środków przedsiębiorstw, 318,0 tys. zł z budżetów miast i 192,0 tys. zł ze środków UE.

W pięciu urzędach miast³⁰ nie posiadano informacji o terminie rozpoczęcia inwestycji, o stanie ich realizacji oraz o wysokości poniesionych nakładów inwestycyjnych.

W latach 2015–2016 na terenie miasta Grodzisk Mazowiecki realizowano 26 inwestycji wodociągowych zaplanowanych w wieloletnich planach rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych. Na ww. inwestycje planowano środki ogółem w wysokości 2090,5 tys. zł i w 100% były to środki Zakładu Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim. Poniesione nakłady wyniosły 1955,5 tys. zł.

Z danych 12 przedsiębiorstw świadczących w powyższych miastach usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę wynikało, że w okresie od 2015 r. do I kw. 2017 r. zakończono 60 inwestycji wodociągowych, a 53 pozostawały w trakcie budowy. Na realizację inwestycji wodociągowych wydatkowano w tym czasie 33 901,1 tys. zł, w tym ze środków własnych przedsiębiorstw 24 714,1 tys. zł, z budżetów miast 166,0 tys. zł, ze środków funduszy ekologicznych 7050,0 tys. zł oraz 1971,0 tys. zł ze środków UE.

Z nakładów powyższych, m.in.:

- wybudowano jedną stację uzdatniania wody, a dwie poddano modernizacji, wybudowano zbiornik wody czystej 1000 m³, jeden odcinek magi-

²⁹ W Grodzisku Mazowieckim, wśród 23 planowanych inwestycji związanych ze zbiorowym zaopatrzeniem mieszkańców w wodę, cztery inwestycje były dofinansowane środkami funduszy ekologicznych, tj.:

- Projektowanie i budowa sieci wodociągowej w ul. Nastrojowej, Podmiejskiej i Kaprys w Kadach, Gmina Grodzisk Mazowiecki;
- Projektowanie i budowa sieci wodociągowej w ul. Szoslanda i Żubrowej we wsi Adamowizna, Gmina Grodzisk Mazowiecki
- Projektowanie i budowa sieci wodociągowej w celu zasilenia terenów sportowych Legii w Urszulinie oraz w al. Olszowej i ul. Świerkowa w Książenicach;
- Projektowanie i budowa sieci wodociągowej w ul. Plantowej i Wierzbowej w Grodzisku Mazowieckim;

a dwie inwestycje – środkami UE, tj.:

- Projektowanie i budowa sieci wodociągowej w ul. Dzieciołowej i Orlej w miejscowości Szczęsne;
- Projektowanie i budowa sieci wodociągowej w ul. Bojanka i Zondka w Grodzisku Mazowieckim.

³⁰ Grodzisk Mazowiecki, Mińsk Mazowiecki, Świnoujście, Wadowice i Wałcz.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

strali wodociągowej i 10 odcinków sieci rozdzielczej, dokonano wymiany dwóch odcinków magistrali wodociągowej, przebudowano dziewięć odcinków sieci rozdzielczej, w tym trzy wraz z przyłączami, poddano renowacji dwa odcinki sieci, przebudowano siedem przyłączy wodociągowych;

- rozpoczęto modernizację jednej pompowni i jednej hydroforni, budowę jednego ujęcia wody, modernizację dwóch stacji uzdatniania wody, budowę 3 km tranzytowego przewodu wodociągowego, budowę trzech odcinków magistrali wodociągowych, wymianę odcinka magistrali wraz z przyłączami, wymianę 24 odcinków rozdzielczej sieci wodociągowej, przebudowę 10 odcinków sieci rozdzielczej i jednej rozdzielczej sieci osiedlowej, modernizację jednego odcinka sieci, wymianę ok. 1000 sztuk starych przyłączy na nowe.

Zdjęcie nr 1
Zakład uzdatniania wody

Źródło: www.fotolia.com.

5. Pomimo prowadzenia prac planistycznych dotyczących rozwoju sieci wodociągowych w miastach, sprawdzania wieloletnich planów rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych oraz sprawdzania taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę opracowywanych przez przedsiębiorstwa, a także składania corocznych sprawozdań do GUS, nie we wszystkich urzędach miast posiadano dane o liczbie mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej, czy też o liczbie nieruchomości przyłączonych do sieci.

Tylko w pięciu spośród 12 skontrolowanych urzędów miast³¹ dostępne były dane dotyczące zarówno liczby mieszkańców korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę, jak i liczby nieruchomości przyłączonych do miejskiej sieci wodociągowej. Według stanu na dzień 31 marca 2017 r. w miastach tych ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę korzystało łącznie 160 951 mieszkańców, tj. 99,3% z 162 056 osób, natomiast na koniec 2015 r. – 162 311 mieszkańców, tj. 99,1% z 163 806 osób.

Brak informacji
o liczbie mieszkańców
korzystających
ze zbiorowego
zaopatrzenia w wodę

³¹ Dębica, Działdowo, Hawa, Świnoujście, Wałcz.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

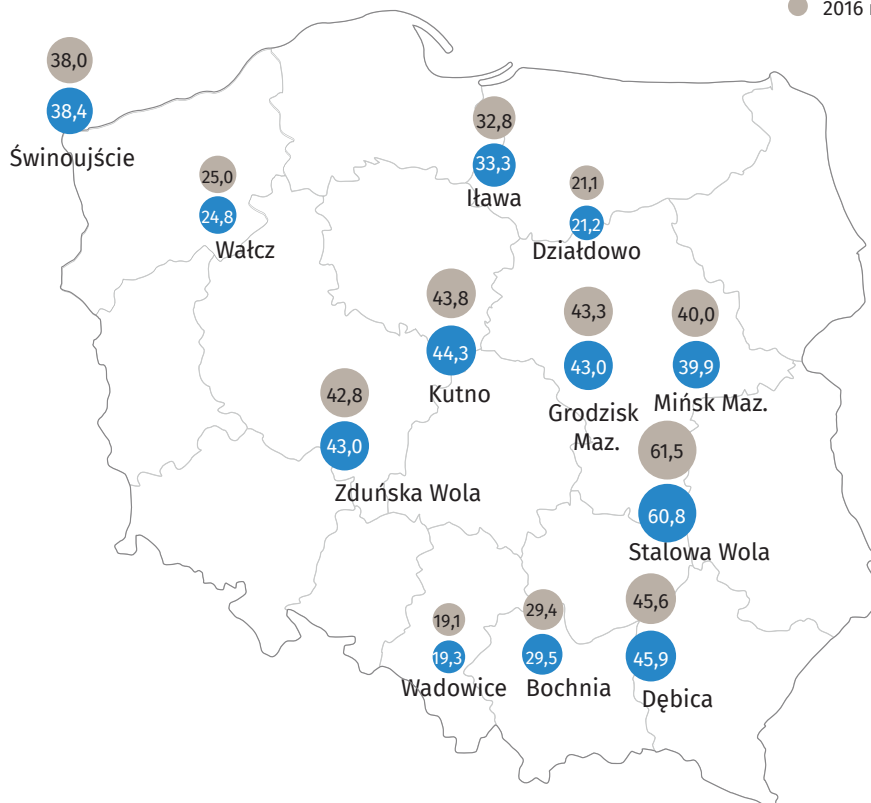
Infografika nr 2

Liczba ludności w miastach objętych kontrolą w latach 2015–2016

(tys. mieszk.)

● 2015 r.

● 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

W dwóch spośród omawianych miast³² ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę w I kw. 2017 r. korzystało 100% mieszkańców, a w trzech³³ – 98,2%, 99,7% i 99,2%. W urzędach pięciu innych miast³⁴ dysponowano szacunkowymi danymi w powyższym zakresie, wykazując od 85,0% do 99,9% mieszkańców korzystających z wody wodociągowej. W dwóch urzędach miast³⁵ nie posiadano danych o liczbie mieszkańców korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

Danych o liczbie nieruchomości przyłączonych do miejskiej sieci wodociągowej nie posiadały cztery³⁶ spośród 12 badanych urzędów miast, a w pozostałych ośmiu wykazywano odsetek nieruchomości przyłączonych do sieci w wysokości od 85,4%³⁷ do 99,8%³⁸.

³² Działdowo, Łąwa.

³³ Dębica, Świnoujście i Wałcz.

³⁴ Bochnia, Kutno, Mińsk Mazowiecki, Stalowa Wola i Zduńska Wola.

³⁵ Grodzisk Mazowiecki i Wadowice.

³⁶ Bochnia, Grodzisk Mazowiecki, Mińsk Mazowiecki i Wadowice.

³⁷ Łąwa.

³⁸ Stalowa Wola.

W sprawie przyczyn nieposiadania ww. danych Burmistrz Grodziska Mazowieckiego wyjaśnił, że „(...) Dane dotyczące liczby mieszkańców korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę znajdują się w posiadaniu ZWiK. Dane te nie są przekazywane do Urzędu Miejskiego, ponieważ Urząd nie ma obowiązku gromadzenia takich danych. Natomiast Urząd Miejski w oparciu o posiadaną wiedzę i dane ze sprawozdań M-06 dotyczących liczby przyłączy wodociągowych oraz dane statystyczne, np. średnia liczba mieszkańców w gospodarstwie domowym, informacje od wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, jest w stanie ustalić liczbę mieszkańców korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę. (...) Informacje dotyczące liczby mieszkańców korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz przyczyny nieobjęcia wszystkich mieszkańców zbiorowym zaopatrzeniem w wodę są przekazywane Burmistrzowi i Sekretarzowi Gminy m.in. podczas posiedzeń Rady Nadzorczej ZWiK, narad roboczych z Burmistrzem w których uczestniczą przedstawiciele ZWiK, oraz podczas cyklicznych spotkań Burmistrza z mieszkańcami Gminy i na sesjach Rady Miejskiej, które odbywają się w ciągu całego roku”.

6. Spośród 12 skontrolowanych przedsiębiorstw, pięć³⁹ dysponowało danymi o liczbie mieszkańców korzystających z usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę w mieście i według stanu na I kw. 2017 r. wykazywało łącznie 193 685 mieszkańców miast, z których 188 773 mieszkańców, tj. 97,5% korzystało z wody wodociągowej. W poszczególnych przedsiębiorstwach odsetek mieszkańców zaopatrywanych w wodę przez przedsiębiorstwo wynosił od 93,5%⁴⁰ do 99,7%⁴¹, podczas gdy 31 grudnia 2015 r. kształtował się na poziomie od 93,2% do 99,7% przy łącznej liczbie mieszkańców – 196 745. W jednym przedsiębiorstwie⁴² posiadano jedynie dane o liczbie nieruchomości istniejących w mieście i nieruchomości zaopatrywanych w wodę wodociągową oraz o liczbie wykonanych i czynnych przyłączy wodociągowych, z których wynikało, że w I kw. 2017 r. na 10 053 nieruchomości w mieście 9851, tj. 98,0%, było przyłączonych do sieci wodociągowej, a w 2015 r. – na 9703 nieruchomości 9463 były przyłączone do sieci, tj. 97,5%. W pięciu przedsiębiorstwach⁴³ dostępne były jedynie dane o liczbie czynnych przyłączy wodociągowych. Łączna liczba istniejących przyłączy wodociągowych w I kw. 2017 r. wynosiła 28 580, z tego czynnych było 28 540, tj. 99,9%. W 2015 r. w przedsiębiorstwach tych wykazywano 28 433 wykonanych przyłączy wodociągowych, z tego 28 397 przyłączy czynnych, tj. 99,9%. W jednym przedsiębiorstwie⁴⁴ nie posiadano danych dotyczących liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej, ani liczby przyłączy wodociągowych w mieście lub nieruchomości podłączonych do sieci wodociągowej.

³⁹ Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Bochni, Wodociągi Dębickie sp. z o.o. w Dębicy, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Mińsku Mazowieckim, Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu i Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zduńskiej Woli.

⁴⁰ Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Mińsku Mazowieckim.

⁴¹ Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu.

⁴² Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim.

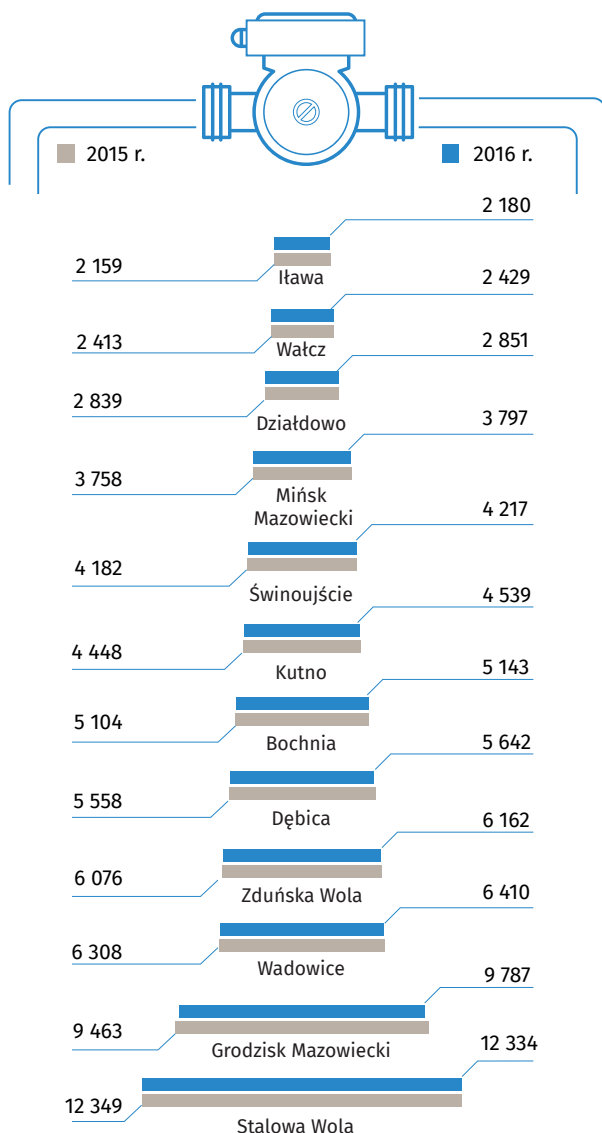
⁴³ Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Działdowie, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie, Miejski Zakład Komunalny sp. z o.o. w Stalowej Woli, Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wałczu, Wadowickie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.

⁴⁴ Hawskie Wodociągi sp. z o.o. w Hawie.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wykres nr 2

Liczba czynnych przyłączy wodociągowych w skontrolowanych miastach w latach 2015–2016

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

Wśród powodów nieobjęcia wszystkich mieszkańców zbiorowym zaopatrzeniem w wodę zarówno burmistrzowie i prezydenci miast, jak i prezesi przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych wymieniali:

- wyposażenie nieruchomości we własne ujęcia wody;
- brak sieci wodociągowej;
- trudny do poniesienia przez mieszkańca koszt wykonania przyłącza;
- brak wewnętrznej instalacji wodociągowej w budynku;
- nieuregulowany stan prawny nieruchomości;
- brak opłacalności wykonania i eksploatacji przyłącza wodociągowego np. w przypadku, gdy posesja znajduje się na obszarze rozproszonej zabudowy, w dużej odległości od istniejącej sieci.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Zdaniem NIK, brak danych o liczbie ludności zaopatrywanej w wodę wodociągową, lub o liczbie nieruchomości przyłączonych do sieci wodociągowej pozbawiał zarówno burmistrzów i prezydentów miast, jak i przedsiębiorstwa możliwości rzetelnego określenia zapotrzebowania miasta na wodę i związanego z tym zakresu rozwoju sieci wodociągowej, ujęć i stacji uzdatniania wody.

7. Stosownie do art. 6 ust. 1 i 2 uzzw, skontrolowane przedsiębiorstwa, z wyjątkiem jednego, zawierały pisemne umowy o zaopatrzenie w wodę z odbiorcami usług, którzy wystąpili z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy.

Umowy o zaopatrzenie w wodę bez formy pisemnej i niekompletne

W Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim część umów o zaopatrzenie w wodę zawarto nie zachowując formy pisemnej. Tak zwanych „dorozumianych umów” wykazywanych jako zawarte, według stanu na 31.12.2015 r. było 510, tj. 5,4%, na 31.12.2016 r. – 758, tj. 7,6% i na 31.03.2017 r. – 707, tj. 7,1%. Jako podstawę prawną do egzekucji należności w przypadku takich umów, Prezes ZWiK wskazał art. 471 Kc, przywołując również art. 477 i 481 Kc. W ocenie NIK, Prezes Zarządu nie zawierając pisemnych umów z odbiorcami usług postępował nielegalnie, narażając ich tym samym na sankcję z art. 28 ust. 1 uzzw.

Liczba zawartych umów corocznie wzrastała i łącznie, wg stanu na koniec 2015 r., 2016 r. i I kwartału 2017 r., wynosiła odpowiednio: 76 894, 78 545 i 78 845. W umowach zawarto postanowienia wymagane art. 6 ust. 3 uzzw.

W jednym przedsiębiorstwie w umowach o zbiorowe zaopatrzenie w wodę nie zawarto wszystkich elementów, wymaganych art. 6 ust. 3 uzzw. W pozostałych przedsiębiorstwach umowy sporządzono prawidłowo, stosownie do wymagań powyższych przepisów oraz zgodnie z regulaminem dostarczania wody i odprowadzania ścieków. Umowy nie zawierały niedozwolonych klauzul.

Umowy o zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków zawierane przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zduńskiej Woli nie zawierały wszystkich elementów, wymaganych art. 6 ust. 3 pkt 4 uzzw, tj.: procedur i warunków kontroli urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych oraz wymaganych art. 6 ust. 5, tj. części ustaleń zawartych w zezwoleniu na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę, o których mowa w art. 18 ww. ustawy. Odnosząc się do przyczyn braku w umowach powyższych elementów, Prezes Zarządu wyjaśnił m.in. „(...) Zamieszczenie w umowie szczegółowych procedur kontroli prowadziłoby (...) do rozbudowy treści umowy czyniąc ją przez to mało czytelną. (...) Zapisy wymagane art. 18 pkt 8 i 9 nie wnoszą do umowy żadnych istotnych treści z punktu widzenia odbiorcy”.

NIK zwraca uwagę, że regulacje art. 6 ust. 3 uzzw jednoznacznie stanowią o obligatoryjnych elementach umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków. Celem takich regulacji, zgodnie z aktualnym orzecnictwem sądowym⁴⁵, jest ułatwienie konsumentom zapoznania się z pełnymi prawami i obowiązkami wynikającymi z zawartych umów. Dlatego też ustawodawca przesądził w ww. przepisie o tym, że konsument powinien otrzymać

⁴⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 06.12.2012r. sygn. VI ACa 861/12

bezpośrednio w dokumencie umownym wszelkie informacje określające prawa i obowiązki stron umowy, tak aby ich poszukiwanie było ograniczone do niezbędnego minimum.

5.2. Niezawodność dostarczania wody w wystarczającej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem

5.2.1. Kontrole i monitoring pracy sieci wodociągowej

Zgodnie z art. 5 ust. 1 uzzw przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek m. in. zapewnić zdolność posiadanych urządzeń wodociągowych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem, w sposób ciągły i niezawodny.

Wypełnienie tego obowiązku uwarunkowane jest utrzymaniem sieci i urządzeń wodociągowych w dobrym stanie technicznym, zapewnieniem stabilności pracy układu wodociągowego oraz sprawnym usuwaniem ewentualnych awarii.

1. W 2016 r. skontrolowane przedsiębiorstwa pobrały 28 679,8 tys. m³ wody z 16 ujęć wody podziemnej i czterech ujęć wody powierzchniowej dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę 442,1 tys. mieszkańców 12 miast.

Ponad 13% przewodów w wieku powyżej 50 lat

Łączna długość sieci wodociągowej rozprowadzających pobraną wodę do odbiorców 12 miast, według danych przedsiębiorstw⁴⁶, na dzień 31 marca 2017 r., wynosiła 1873,69 km, z czego 719,50 km (38,4%) stanowiły rury z polichloru winylu (PCV), 599,58 km (32,0%) rury z żeliwa szarego, 406,59 km (21,7%) rury z polietylenu (PE), 108,67 km (5,8%) rury stalowe, 20,61 km (1,1%) – z żeliwa sferoidalnego i 18,74 km (1,0%) rury z innych materiałów. W sieciach wodociągowej przeważały przewody w wieku do 20 lat – 38,5% długości sieci, podczas gdy grupa przewodów w wieku od 20 do 50 lat stanowiła łącznie 48,2% długości sieci, a starsze – 13,3%.

Zgodnie z danymi siedmiu⁴⁷ spośród 12 skontrolowanych urzędów miast, łączna długość sieci wodociągowej w tych miastach, wg stanu na 30 marca 2017 r., wynosiła 877,3 km. Z tego 320,4 km (36,5% długości) stanowiły sieci wykonane z rur PCV; 321,9 km (36,7%) to sieci z żeliwa szarego; 151,1 km (17,2%) – sieci z rur PE; 60,8 km (6,9%) – sieci z rur stalowych; 16,1 km (1,9%) – sieci z rur azbestowo-cementowych i 7,0 km (0,8%) – z rur z żeliwa sferoidalnego.

Z ww. 877,3 km sieci wodociągowej, wiek 332,8 km (37,9%) długości sieci nie przekraczał 20 lat. W wieku powyżej 50 lat było 164,8 km sieci, tj. 18,8%. W pozostałych pięciu urzędach miast nie dysponowano danymi

⁴⁶ Łączna długość sieci eksploatowanych przez przedsiębiorstwa, obejmująca sieci będące własnością przedsiębiorstw i miast.

⁴⁷ Dane z Dębicy, Działdowa, Grodziska Mazowieckiego, Hawy, Mińska Mazowieckiego, Stalowej Woli i Świnoujścia (dane w UM w Grodzisku Mazowieckim dotyczyły tylko sieci wodociągowej wniesionej do spółki wodociągowo-kanalizacyjnej aportem oraz dzierżawionej i używanej spółce, a dane w UM w Mińsku Mazowieckim obejmowały tylko sieć będącą w ewidencji Urzędu Miasta – o długości 0,1 km). Brak danych dla Bochni, Kutna, Wadowic, Wałcza i Zduńskiej Woli.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

o materiałach z jakich wykonana jest miejska sieć wodociągowa, ani o wieku przewodów.

Brak powyższych informacji w urzędach miast lub posiadanie informacji niepełnych, zdaniem NIK, świadczy o niedostatecznym nadzorze burmistrzów i prezydentów miast nad przedsiębiorstwami, w szczególności w zakresie oceny potrzeb inwestycyjnych i rzetelnej weryfikacji zasadności planowania i finansowania inwestycji wodociągowych, przedstawianych przez przedsiębiorstwa w wieloletnich planach i we wnioskach taryfowych, które to dokumenty podlegały sprawdzaniu przez burmistrza lub prezydenta miasta oraz uchwalaniu przez radę miasta.

2. W ramach dbałości o utrzymanie w dobrym stanie technicznym obiektów budowlanych infrastruktury wodociągowej, m.in. stacji uzdatniania wody, zbiorników wodnych, części budowlanych pompowni i hydroforni, a także sieci wodociągowych, zgodnie z wymaganiami art. 62 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane⁴⁸, zwanej dalej „upb”, przedsiębiorstwa wykonywały kontrole stanu technicznego budowli służących do zbiorowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców.

We wszystkich 12 badanych przedsiębiorstwach, zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a upb, wykonywano okresowe kontrole, co najmniej raz w roku, stanu technicznego wodociągowych obiektów budowlanych, przy czym w jednym przedsiębiorstwie⁴⁹ nie wykonano takich kontroli w 2016 r., a w innym⁵⁰ kontroli nie przeprowadzono dla pięciu obiektów wodociągowych z dziewięciu użytkowanych.

Dobra praktyka

W trzech przedsiębiorstwach⁵¹ ww. kontrolami corocznymi objęto również sieci wodociągowe, co NIK uznaje za dobrą praktykę.

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie w latach 2014–2016 poddawało sieć wodociągową okresowej, corocznej kontroli dokonując przeglądów całego uzbrojenia sieci i badań wydajności wodnej hydrantów przeciwpożarowych, zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 1.

Podobnie, wszystkie skontrolowane przedsiębiorstwa, zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 2 upb, wykonywały kontrole okresowe, co najmniej raz na pięć lat, polegające na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia wraz z badaniem instalacji elektrycznej i piorunochronnej.

Jedno przedsiębiorstwo⁵² nie poddało omawianej kontroli sieci wodociągowej, a kontrole pozostałych wodociągowych obiektów budowlanych wykonało z dwuletnim opóźnieniem, tj. po upływie siedmiu lat od poprzedniej

⁴⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 1332, ze zm.

⁴⁹ Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zduńskiej Woli.

⁵⁰ Ławskie Wodociągi sp. z o.o. w Ławie.

⁵¹ Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Bochni, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie oraz Wadowickie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wadowicach.

⁵² Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zduńskiej Woli.

Niepełne wykonywanie kontroli stanu technicznego budowli wodociągowych

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

kontroli. Inne przedsiębiorstwo⁵³ nie wykonało okresowej (co najmniej raz na pięć lat) kontroli sieci wodociągowej, a jeszcze inne⁵⁴ nie objęło kontrolą czterech spośród dziewięciu użytkowanych obiektów budowlanych.

Nieprzeprowadzanie ww. kontroli okresowych stanowiło naruszenie art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 upb.

Kierownik Działu Sieci Wodociągowej Hławskich Wodociągów sp. z o.o. wyjaśnił, że: „Nie przeprowadzono w 2015 r. rocznych kontroli stanu technicznego: budynku hydroforni, magazynu, pomieszczenia elektryka, garażu nr 1 i garażu nr 2, jak również kontroli pięcioletniej tych obiektów, gdyż nie prowadzono dla tych obiektów budowlanych książek obiektów budowlanych i nikt nie zwrócił uwagi aby objąć je kontrolami stanu technicznego. Książki obiektów budowlanych założono dla tych obiektów dopiero w 2016 r.”.

Dyrektor do spraw Techniczno-Eksploatacyjnych Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zduńskiej Woli wyjaśnił, że brak kontroli stanu technicznego sieci wodociągowej wynika w ocenie Spółki z brzmienia art. 29 ust. 1 pkt 19a upb, który zwalnia Przedsiębiorstwo z przeprowadzania kontroli okresowych rocznych i pięcioletnich.

NIK zwraca uwagę, że, art. 62 ust. 2 pkt 2 lit. b upb zwalnia z obowiązku wykonywania kontroli, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a (kontrole coroczne) właścicieli i zarządców obiektów budowlanych wymienionych w art. 29 ust. 1 upb, który w pkt 19a lit. b wskazuje sieci wodociągowe. Przepis ten nie zwalnia jednak z obowiązku kontroli obiektów budowlanych funkcjonujących na sieci (np. pompownie, hydrofornie, zbiorniki wody) oraz obiektów wodociagowych funkcjonujących w obszarze zasilania sieci (np. ujęcia wody, stacje uzdatniania wody). Zwolnienie to nie dotyczy także obowiązku wykonywania okresowych kontroli sieci wodociagowych (co najmniej raz na pięć lat), o którym mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 upb.

NIK zwraca również uwagę, że zgodnie z art. 91a upb kto nie spełnia, określonego w art. 61 upb, obowiązku utrzymania obiektu budowlanego w należytym stanie technicznym, użytkuje obiekt w sposób niezgodny z przepisami lub nie zapewnia bezpieczeństwa użytkowania obiektu budowlanego, podlega grzywnie nie mniejszej niż 100 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

W wyniku omawianych kontroli stan techniczny skontrolowanych obiektów budowlanych oceniono jako dobry lub dostateczny.

W urzędach miast brak informacji o dbałości przedsiębiorstw o stan techniczny wodociagowych obiektów budowlanych

Tylko w jednym urzędzie miasta⁵⁵ spośród 12 skontrolowanych posiadano informacje na temat wykonywania przez przedsiębiorstwo kontroli okresowych, wymaganych art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 upb. Burmistrzowie i prezydenci pozostałych 11 miast, wyjaśniając przyczyny braku takich informacji wskazywali, że za stan techniczny infrastruktury wodociagowej odpowiada przedsiębiorstwo, które jest jej właścicielem lub zarządcą, a przepisy prawa ani umowy zawarte z przedsiębiorstwami nie określały obowiązku prze-

⁵³ Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie.

⁵⁴ Hławskie Wodociągi sp. z o.o. w Hławie.

⁵⁵ Urząd Miejski w Dębicy.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

kazywania takich danych przez przedsiębiorstwo burmistrzowi lub prezydentowi miasta.

W ocenie NIK brak zainteresowania ze strony burmistrzów i prezydentów miast przeprowadzaniem przez przedsiębiorców kontroli stanu technicznego sieci i obiektów na sieci wodociągowej świadczy o niedostatecznym nadzorze nad działalnością przedsiębiorstw w zakresie zapewnienia mieszkańcom niezawodnego dostarczania wody w wystarczającej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem, dbałości o utrzymanie infrastruktury wodociągowej w dobrym stanie technicznym, a tym samym ograniczania kosztów eksploatacji i utrzymania tego majątku, które wpływają na wysokość cen wody.

3. W celu wykrywania niepożądanych spadków lub wzrostów ciśnienia i przepływu wody wodociągowej w przewodach, a także przypadków wycieków wody z sieci powodowanych awariami przewodów lub armatury, przedsiębiorstwa monitorowały pracę sieci wodociągowej. Monitoring prowadzono w oparciu o cykliczne odczyty urządzeń pomiarowych wykonywane przez pracowników przedsiębiorstwa, a także w oparciu o system pomiarów zautomatyzowanych, pracujący w trybie on-line, zróżnicowany co do liczby i miejsca lokalizacji punktów pomiarowych.

Spośród 12 skontrolowanych przedsiębiorstw, 10 monitorowało wysokość ciśnienia wody i wielkość natężenia przepływu wody w przewodach wodociągowych, a dwa⁵⁶ – tylko wysokość ciśnienia wody. Pomiarów dokonywano na ujęciach wody, w stacjach uzdatniania wody, w pompowniach i hydroforniach, w miejscach wprowadzania wody do sieci wodociągowych, na sieciach wodociągowych (w ustalonych obszarach pomiarowych, tzw. strefach), a także na przyłączach. Liczba miejsc pomiaru wynosiła od jednego w Działdowie i Stalowej Woli poprzez 17 w Grodzisku Mazowieckim do 24 w Mińsku Mazowieckim.

Automatyczny system monitoringu, obejmujący ok. 80% sieci wodociągowej, wprowadziło pięć przedsiębiorstw⁵⁷, spośród 12 skontrolowanych, przy czym systemy te różniła liczba miejsc pomiarów.

W Hławskich Wodociągach sp. z o.o. w Hławie od 2016 r. prowadzono automatyczny monitoring pracy sieci wodociągowej, w 13 punktach węzłowych sieci, w ramach którego co dwie godziny dokonywano pomiarów ciśnienia i natężenia przepływu wody. Zapewniało to pełną kontrolę nad szczelnością sieci wodociągowej w monitorowanych sektorach miasta. Przed 2016 r. monitoring sieci polegał na cotygodniowym przeglądzie wszystkich punktów czerpalnych ujęć wody i spisywaniu, codziennie o tej samej godzinie, stanów przepływomierzy na Stacji Uzdatniania Wody, co umożliwiało określenie średniodobowego przepływu wody podawanej do miasta.

Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wałczu prowadził w latach 2015–2017 (I kw.) stały monitoring ciśnienia wody podawanej do sieci, na wyjściu z SUW „Podgórna” oraz SUW „Zbożowa”. Pomiar wykonywany był

Wszystkie sieci wodociągowe objęte monitoringiem pracy przewodów i urządzeń

⁵⁶ Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie oraz Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wałczu.

⁵⁷ Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim, Hławskie Wodociągi sp. z o.o. w Hławie, Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu, Wadowickie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zduńskiej Woli.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

automatycznie, w trybie on-line. ZWiK nie posiadał automatycznego monitoringu pracy sieci wodociągowej. Pomiary ciśnienia wody w sieci dokonywane były podczas okresowego badania wydajności hydrantów, tj. w 2014 r. w 237 punktach pomiarowych; w 2015 r. w 230 punktach; w 2016 r. w 241 punktach. Pomiaru natężenia przepływu wody w sieci nie wykonywano w badanym okresie.

W Wodociągach Dębickich sp. z o.o. jedynie część sieci wodociągowej objęta była systemem automatycznego monitoringu. Na lata 2018–2019 zaplanowano wykonanie inteligentnego systemu zarządzania sieciami wodociągowymi w ramach projektu „Rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta Dębica z modernizacją Oczyszczalni Ścieków”. System składać się będzie z systemu GIS i modelu hydraulicznego, który pozwoli na bieżące monitorowanie sieci, optymalizację wydajności urządzeń i zapewnienie alternatywnych ścieżek dostarczania wody podczas awarii. System zapewni oszczędność wody, monitorowanie przecieków i ograniczenie strat wody. Monitoring odbywać się będzie w 10 wytypowanych punktach opomiarowania strefowego. Punkty monitoringu na sieci wodociągowej uzbrojone będą w przepływomierze elektromagnetyczne bateryjne, wyposażone w zintegrowany moduł GPRS do transmisji danych, oraz przetworniki ciśnienia. Część urządzeń monitoringu będzie zasilanych z hydrogeneratorów zabudowanych na rurociągu. W każdym z 10 punktów będą monitorowane, wizualizowane i archiwizowane w systemie SCADA parametry: licznik sumaryczny przepływomierza, przepływ chwilowy, wartość ciśnienia (lub ciśnienie po obu stronach reduktora w przypadku jego zabudowy), poziom naładowania akumulatora.

Dobra praktyka

Podjęcie działań w Wodociągach Dębickich sp. z o.o. w celu wyposażenia systemu wodociągowego w automatyczny monitoring pracy, NIK uznaje za dobrą praktykę.

Koszt zakupu, montażu i uruchomienia automatycznego opomiarowania oszacowany dla Dębicy wyniósł 800,0 tys. zł, a koszt poniesiony w Mińsku Mazowieckim wyniósł 1737,6 tys. zł, w Świnoujściu wyniósł 527,8 tys. zł, w Wadowicach – 248,1 tys. zł, w Zduńskiej Woli – 50,6 tys. zł.

W wyniku omawianych badań monitoringowych, w okresie 2015–2017 (I kw.) w sieci wodociągowej zarządzanej przez 12 skontrolowanych przedsiębiorstw stwierdzono: 15 przypadków zbyt wysokiego ciśnienia, 152 przypadki zbyt niskiego ciśnienia, 49 przypadków zbyt wysokiego natężenia przepływu wody oraz 168 przypadków zbyt niskiego natężenia przepływu wody w sieci wodociągowej.

W powyższych przypadkach urządzenia automatycznie wyrównywały ciśnienie lub przepływ wody sterując pracą pomp albo przyczyny zakłóceń pracy sieci wodociągowej, w tym nieszczelności, usuwały brygady kontrolno-naprawcze przedsiębiorstw, wydłużając w ten sposób żywotność sieci i zapobiegając awariom, co poprawiało jakość usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców.

Zdjęcie nr 2

Manometr – pomiar ciśnienia wody w przewodzie wodociągowym

Źródło: www.fotolia.com.

Spośród 12 skontrolowanych urzędów miast, tylko w czterech⁵⁸ posiadano dane dotyczące monitoringu sieci wodociągowej prowadzonego przez przedsiębiorstwo.

Brak takich informacji w pozostałych ośmiu urzędach miast, zdaniem NIK, wskazuje na brak zainteresowania burmistrzów i prezydentów miast problemami funkcjonowania sieci wodociągowej, w tym możliwościami zastosowania rozwiązań umożliwiających obniżenie kosztów eksploatacji i utrzymania sieci, a tym samym cen wody pokrywanych przez mieszkańców. Wskazuje także na niedostateczny nadzór burmistrzów i prezydentów miast nad przedsiębiorstwami.

5.2.2. Straty wody w sieci wodociągowej

Straty wody w sieci wodociągowej powodowane są wyciekami z nieszczelnych połączeń przewodów wodociągowych, armatury, instalacji i wyciekami towarzyszącymi awariom sieci i przyłączy wodociągowych. Wynikają także z błędów wskazań wadliwych lub źle dobranych urządzeń pomiarowych, z niejednoczesności odczytu objętości wody w urządzeniach pomiarowych zainstalowanych „na wejściu” do sieci i u odbiorców oraz z kradzieży wody. Wielkość strat wody wskazuje, czy dystrybucja wody prowadzona jest w prawidłowy sposób, pozwala ocenić stan techniczny sieci, opomiarowanie oraz prawidłowość rozliczania z odbiorcami. Bilansowanie objętości wody w sieci stanowi podstawowy element oceny efektywności pracy całego układu dystrybucji wody w aspekcie zużycia i strat wody.

**W urzędach miast
brak informacji
o monitorowaniu pracy
sieci wodociągowych**

⁵⁸ Urząd Miejski w Grodzisku Mazowieckim, Urząd Miejski w Dębicy, Urząd Miasta Stalowej Woli i Urząd Miasta Wałcz

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

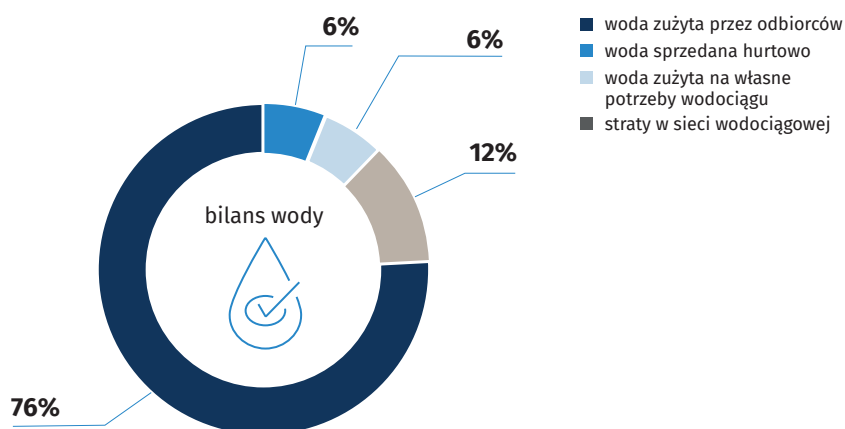
Bilans objętości wody wodociągowej

1. W latach 2014–2016 skontrolowane przedsiębiorstwa pobrały z zasobów wód powierzchniowych i podziemnych 86 246,105 tys. m³ wody do zbiorowego zaopatrzenia mieszkańców 12 miast, w tym 28 525,542 tys. m³ w 2014 r. 29 040,796 tys. m³ w 2015 r. i 28 679,767 tys. m³ w 2016 r. Dwa przedsiębiorstwa zakupiły hurtowo, 14,740 tys. m³ wody, w tym w 2014 r. – 1,790 tys. m³, w 2015 r. – 2,950 tys. m³ i w 2016 r. – 10,000 tys. m³ wody. Hurtową sprzedaż wody prowadziło osiem spośród 12 skontrolowanych przedsiębiorstw, w ilości 1 718,080 tys. m³ w 2014 r., 1 885,570 tys. m³ w 2015 r., 1 908,810 tys. m³ w 2016 r., co oznacza, że łącznie sprzedano 5 512,460 tys. m³ wody.

Do miejskich sieci wodociągowych podano w tym okresie 80 799,461 tys. m³ wody, z tego 25 915,777 tys. m³ w 2014 r., 27 501,678 tys. m³ w 2015 r., 27 382,006 tys. m³ w 2016 r. Objętość wody zużytej przez odbiorców w 12 badanych miastach wyniosła: 21 359,710 tys. m³ w 2014 r., 21 880,710 tys. m³ w 2015 r. i 22 123,463 tys. m³ w 2016 r., tj. 65 363,883 tys. m³ łącznie w ciągu trzech lat. Na potrzeby własne wodociągu zużyto 5 360,054 tys. m³ wody, z tego 1 801,525 tys. m³ w 2014 r., 1 825,278 tys. m³ w 2015 r. i 1 733,251 tys. m³ w 2016 r.

Wykres nr 3

Zagospodarowanie wody przez skontrolowane przedsiębiorstwa w latach 2014–2016

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

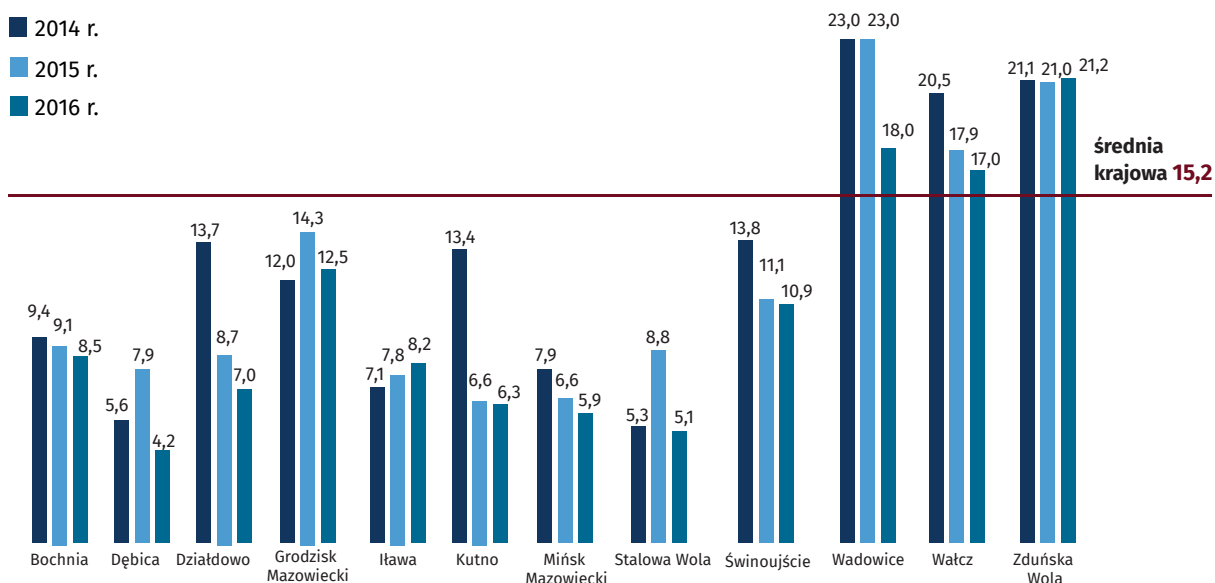
W trzech miastach wysokie straty wody wodociągowej

Objętość straconej wody w latach 2014–2016 w sieciach wodociągowych 12 miast, wyniosła łącznie 10 024,448 tys. m³, w tym 3 648,017 tys. m³ w 2014 r., 3 452,188 tys. m³ w 2015 r. i 2 924,243 tys. m³ w 2016 r. Wskaźnik strat wody, średni dla 12 przedsiębiorstw, wynosił w tym okresie 11,62%, a w poszczególnych latach, odpowiednio, 12,79%, 11,89%, 10,19%. W 2016 r. najwyższy wskaźnik strat wody, 21,2%, wystąpił w sieci wodociągowej w Zduńskiej Woli, natomiast najniższy, 4,15%, w Dębicy. Średni krajowy wskaźnik wielkość strat wody (15,2%) został przekroczony w Zduńskiej Woli, Wadowicach i Wałczu i wynosił odpowiednio 21,2%, 18,0% i 17,0%.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wykres nr 4

Straty wody w sieciach wodociągowych zarządzanych przez skontrolowane przedsiębiorstwa w latach 2014–2016 (%)

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

Natomiast wskaźnik strat wody, średni dla 12 przedsiębiorstw, wyrażony objętością straconej wody przypadającą na jeden kilometr sieci wodociągowej, wynosił 2,01 tys. m³/km w 2014 r., 1,87 tys. m³/km w 2015 r. i 1,57 tys. m³/km w 2016 r. Wskaźnik ten w 2016 r. wahał się od 0,64 tys. m³/km w Stalowej Woli do 3,80 tys. m³/km w Wałczu. Średni krajowy wskaźnik wielkości strat wody (2,43 tys. m³/km sieci) został przekroczony w Wałczu i Zduńskiej Woli.

2. W celu ograniczenia wielkości strat wody, zmniejszenia awaryjności infrastruktury wodociągowej, a także w celu skrócenia czasu usuwania awarii, w 12 skontrolowanych przedsiębiorstwach realizowano działania obejmujące m.in.:

- sprawdzanie szczelności przewodów, monitorowanie wysokości ciśnienia i natężenia przepływu wody w sieci, poziomu wody w zbiornikach, wydajności pomp;
- wymianę wodomierzy na elektroniczne, z odczytem radiowym;
- montaż falowników na pompach;
- remonty i naprawy sieci, przyłączy, hydroforni;
- przebudowę sieci, wymianę starych przewodów wodociągowych.

Łączny koszt wykonania powyższych zadań w latach 2014–2017 (I kw.) wyniósł 10 573,16 tys. zł, z czego 3616,01 tys. zł wydatkowano w 2014 r., 3618,46 tys. zł w 2015 r., 3338,70 tys. zł w 2016 r. i 804,43 tys. zł w I kwartale 2017 r.

Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu od 2012 r. realizował program zmniejszenia strat wody. Zaplanowano dwuetapowe wdrażanie systemu monitoringu sieci wodociągowej, wykonując po każdym etapie analizę poniesionych wydatków i uzyskanych korzyści. Celem I etapu prac, realizowanego w latach 2011–2013, było ograniczenie strat wody na sieci wodociągo-

Działania na rzecz zmniejszenia strat wody

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

wej do poziomu ok. 16–15 %. Po zakończeniu I etapu i osiągnięciu założonego celu, przystąpiono do II etapu, zaplanowanego na lata 2014–2016. Celem II etapu programu było ograniczenia strat wody do ok. 14 %. W wyniku realizacji programu, koszty działań na rzecz ograniczenia strat wody w sieci wodociągowej w latach 2011–2016 wyniosły łącznie 571,3 tys. zł, natomiast zysk z tytułu zmniejszenia strat wody w stosunku do roku poprzedniego wyniósł łącznie 1493,4 tys. zł.

Ponadto, ZWiK w Świnoujściu przeprowadzał corocznie akustyczną diagnostykę sieci wodociągowej w wyznaczonych obszarach miasta. Wykryte uszkodzenia sieci wodociągowej usuwano na bieżąco”.

Dobra praktyka

Wdrożenie przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu automatycznego monitoringu pracy sieci wodociągowej NIK uznaje za dobrą praktykę.

Wadowickie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w badanym okresie nie podejmowało specjalnych przedsięwzięć, w tym inwestycyjnych, w celu zmniejszenia awaryjności sieci wodociągowej.

Zdjęcie nr 3

Wodomierz – pomiar natężenia przepływu wody

Źródło: www.fotolia.com.

W urzędach miast brak informacji o wielkości strat wody w sieci wodociągowej

3. W czterech urzędach miast⁵⁹ nie posiadano informacji o wielkości strat wody w miejskiej sieci wodociągowej. Było to jednym z powodów, dla których burmistrzowie i prezydenci miast nie podejmowali działań na rzecz ograniczenia tych strat. W składanych wyjaśnieniach podawano, że wdrażanie systemów kontroli strat i poprawa stanu technicznego zdekapitalizowanych sieci leży po stronie przedsiębiorstw wodociągowych lub też, że straty są na niskim poziomie i nie wymagają uwagi.

⁵⁹ Urząd Miejski w Wadowicach, Urząd Miasta Zduńska Wola, Urząd Miasta Kutno, Urząd Miasta Wałcz.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W Urzędzie Miasta Zduńska Wola brak było dokumentów wykazujących roczne straty wody w sieci wodociągowej, pomimo że w punkcie 3.3. *Zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków*, wydanego Miejskiemu Przedsiębiorstwu Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. przez Prezydenta Miasta Zduńska Wola⁶⁰, zobowiązano przedsiębiorstwo do przedkładania Prezydentowi analizy jakości usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę, w tym analizy strat wody z sieci wodociągowej, przy składaniu wniosku o zatwierdzenie taryf. Według wyjaśnień Prezydenta Miasta Zduńska Wola, obowiązek przedłożenia ww. analizy jest związany z uprawnieniem Miasta do kontroli Spółki w zakresie realizacji zezwolenia oraz przestrzegania regulaminu dostarczenia wody i odprowadzania ścieków. Jednocześnie wskazał na brak przesłanek do przeprowadzenia takiej kontroli, o których mowa w punkcie 3.5 *Zezwolenia*, tj. zgłoszeń nieprawidłowości w działalności przedsiębiorstwa lub skarg odbiorców wody. Stwierdził, że są instytucje kontrolne, powołane do kontroli w poszczególnych obszarach działania MPWiK, takie jak WIOŚ, PPIS itp.

Natomiast Prezydent Miasta Kutno wyjaśnił: „Z uwagi na brak takich informacji w przedmiotowym zakresie Prezydent Miasta nie podejmował czynności mających na celu wsparcie Przedsiębiorstwa w celu ich ograniczenia”.

Zdaniem NIK brak informacji o wielkości strat w sieci wodociągowej utrudniał burmistrzom i prezydentom miast weryfikację wieloletnich planów rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych, rozstrzygnięcie o celowości realizacji inwestycji mających na celu przebudowę, modernizację czy wymianę starych, wyeksploatowanych odcinków sieci czy urządzeń, których nieszczelności generowały straty wody, podejmowanie decyzji o udzielaniu przedsiębiorstwu wsparcia finansowego ze środków gminy lub pomocy w pozyskaniu środków finansowych z innych źródeł, a także weryfikację wniosków taryfowych pod kątem celowości planowanych wydatków na powyższe zadania.

W dwóch spośród 12 urzędów miast⁶¹ objętych kontrolą podejmowano działania w celu ograniczenia strat wody w sieci wodociągowej. Działania te obejmowały: dofinansowanie przedsięwzięć racjonalizujących zużycie wody, uwzględnianie w inwestycjach drogowych, realizowanych przez miasto, potrzeb wymiany i modernizacji sieci wodociągowej, wsparcie przedsiębiorstwa w pozyskaniu środków z UE m.in. na rozbudowę ujęć wody i ich monitoring, promowanie, zalecanie rozwiązań służących ograniczeniu strat wody w sieci wodociągowej.

4. W latach 2015–2017 (I kw.) na sieciach wodociągowych 12 badanych miast wystąpiło łącznie 2050 awarii, w tym 828 w 2015 r., 947 w 2016 r. i 275 w I kwartale 2017 r.

Liczne awarie sieci wodociągowej

⁶⁰ Decyzja GK.IV.703 – 1/02 z dnia 28 listopada 2002 r.

⁶¹ Urząd Miasta Działdowo i Urząd Miasta Świnoujście.

Zdjęcie nr 4
Awaria sieci wodociągowej

Źródło: www.fotolia.com.

Najczęstszą przyczyną awarii była korozja materiału przewodów wodociągowych i rozszczelnienie ich połączeń, a także uszkodzenie sieci w trakcie prowadzenia robót ziemnych przez osoby trzecie.

Najwięcej awarii, 66,4%, wystąpiło wskutek uszkodzeń ścian i połączeń przewodów wodociągowych, pozostałe awarie dotyczyły wodomierzy 11,5%, zasuw – 6,6%, hydrantów 5,3% i pozostałej armatury i urządzeń 10,2 %.

W 2016 r. najwięcej awarii wystąpiło w Zduńskiej Woli i Wadowicach, odpowiednio 181 i 160, a najmniej w Stalowej Woli i Mińsku Mazowieckim, odpowiednio 12 i 30.

Najdłużej trwająca awaria⁶² miała miejsce w 2015 r. w Mińsku Mazowieckim – od zgłoszenia wycieku wody do usunięcia awarii upłynęły 54 godziny oraz w 2016 r. w Kutnie – 40 godzin.

W Mińsku Mazowieckim w okresie objętym kontrolą wystąpiła tylko jedna awaria, trwająca ponad dobę (ponad 54 godz.), spowodowana korozją przyłącza wodociągowego oraz dwie awarie, skutkujące przerwą w dostawie wody trwającą ponad 12 godzin. Przedsiębiorstwo⁶³ zapewniło wówczas odbiorcom, czasowo pozbawionym wody wodociągowej, dostawę wody beczkowozami.

W Wadowicach w badanym okresie wystąpiła jedna awaria trwająca ponad dobę (29 godzin), spowodowana pęknięciem rurociągu. W czasie trwania awarii około 3660 osób było pozbawionych wody. W ramach zastępczego zaopatrzenia w wodę, przedsiębiorstwo⁶⁴ dostarczyło odbiorcom 600 szt. worków trzylitrowych, wodę w beczkowozach (24 m³) oraz trzy kontenery z wodą o pojemności 1 m³ każdy.

⁶² Czas od powzięcia informacji o wycieku wody z sieci do przywrócenia sprawności uszkodzonego elementu sieci.

⁶³ Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Mińsku Mazowieckim.

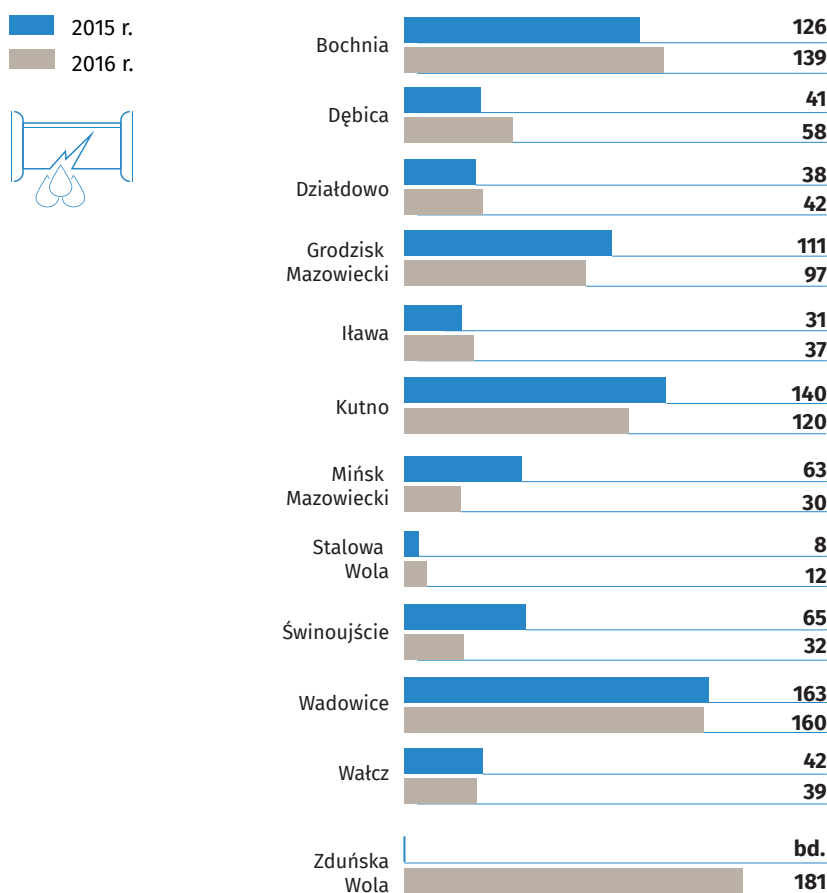
⁶⁴ Wadowickie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wykres nr 5

Liczba awarii sieci wodociągowych w skontrolowanych miastach w latach 2015–2016

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

5. Wskaźnik intensywności awarii wyrażony liczbą awarii przypadających na jeden kilometr sieci wodociągowej tych miast, wyniósł 0,46 w 2015 r., 0,48 w 2016 r. i 0,14 w I kwartale 2017 r.

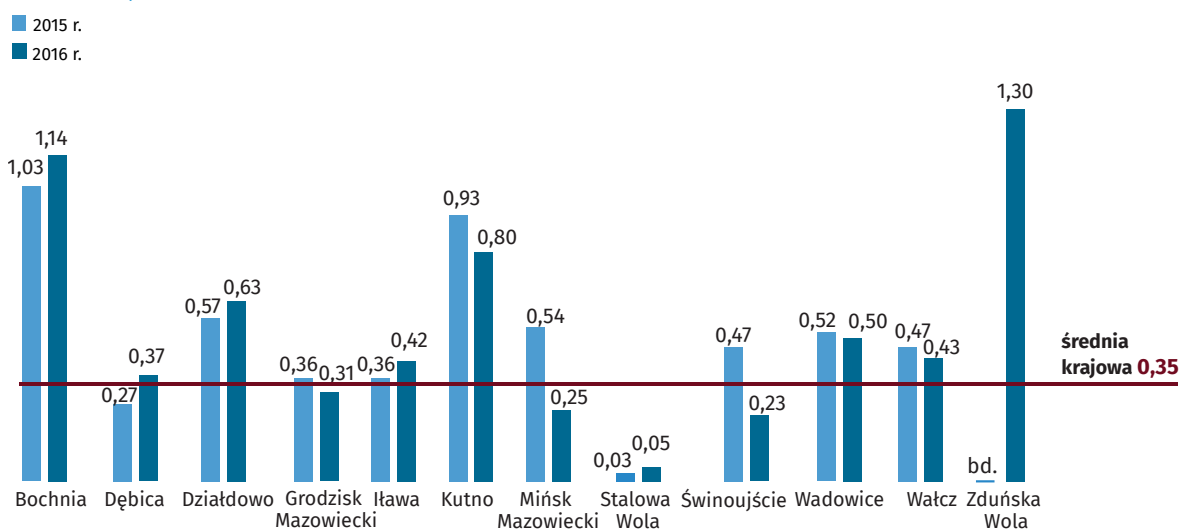
Wskaźnik intensywności awarii był najwyższy w Bochni i Zduńskiej Woli, odpowiednio 1,14 i 1,30, a najniższy w Stalowej Woli i Świnoujściu, odpowiednio 0,05 i 0,23, przy średniej krajowej – 0,35.

Wysoki wskaźnik intensywności awarii sieci wodociągowej

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wykres nr 6

Intensywność awarii sieci wodociągowych zarządzanych przez skontrolowane przedsiębiorstwa w latach 2015–2016 (l. awarii/km/rok)

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

Burmistrzowie i prezydenci sześciu miast⁶⁵, spośród 12 skontrolowanych, nie posiadali i nie egzekwowali od przedsiębiorstw informacji o wystąpieniu awarii, tj. okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody, szczególnie jej pogorszenie, w szczególności awarii instalacji wodociągowej, awarii systemu uzdatniania wody, wymiany instalacji wodociągowej i powodzi, o czym mowa w §5 pkt 1 lit. c rjws, nawet pomimo umieszczenia takiego obowiązku w zezwoleniu na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

Prezydent Miasta Zduńska Wola nie otrzymywał od Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zduńskiej Woli informacji o których mowa w § 5 pkt 1 lit. c rjws2015, ani obowiązku wynikającego z pkt 3.2. *Zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków*, tj. przedłożenia do dnia 31 stycznia każdego roku, oceny za ubiegły rok, m.in. w zakresie częstotliwości, przyczyn i czasu usuwania awarii. Według wyjaśnień Prezydenta Miasta obowiązek przedłożenia ww. oceny jest związany z uprawnieniem Miasta do kontroli Spółki w zakresie realizacji zezwolenia oraz przestrzegania regulaminu dostarczenia wody i odprowadzania ścieków, a nie wystąpiły przesłanki do przeprowadzenia takiej kontroli, o których mowa w punkcie 3.5 *Zezwolenia*. Stwierdził ponadto, że są instytucje kontrolne, powołane do kontroli w poszczególnych obszarach działania MPWiK, takie jak WIOŚ, PPIS itp.

W ocenie NIK nieegzekwowanie przez burmistrzów i prezydentów miast wykonywania przez przedsiębiorstwa obowiązku przekazywania informacji o awariach infrastruktury wodociągowej, wynikającego z § 5 pkt 7 lit. b rjws2015 było działaniem nierzetelnym, wskazującym na niedostateczny nadzór nad przedsiębiorstwami.

⁶⁵ Grodziska Mazowieckiego, Iławy, Kutna, Stalowej Woli, Wadowic i Zduńskiej Woli.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

NIK zwraca przy tym uwagę, że art. 18a pkt 2 uzzw, uprawnia wójta, burmistrza lub prezydenta miasta do cofnięcia zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków w przypadku, gdy przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne przestało spełniać warunki określone przepisami prawa, wymagane do wykonywania działalności określonej w zezwoleniu.

6. Po naprawie uszkodzonego elementu sieci wodociągowej, przedsiębiorstwa nie stosowały jednolitej procedury zapewniającej przywrócenie przepływu wody o dobrej jakości.

Wszystkie przedsiębiorstwa dokonywały płukania naprawionego odcinka sieci, ale tylko cztery⁶⁶ spośród 12 skontrolowanych przeprowadzały dezynfekcję wyłączzonego z ruchu odcinka sieci i tylko osiem wykonywało wymagane poawaryjne badanie jakości wody, przy czym jedno badało wodę po upływie tygodnia, a drugie – nie zawsze⁶⁷. W przypadku stwierdzenia jakości wody nieodpowiadającej wymaganiom, powtarzano płukanie sieci wodociągowej i badanie jakości wody, aż do uzyskania pożądanych wyników badań.

Nieprzeprowadzanie dezynfekcji odcinka sieci po wykonaniu jego naprawy uzasadniano brakiem możliwości technicznych i uzyskaniem czystej wody już w wyniku płukania sieci. Niewykonywanie badań jakości wody usprawiedliwiano małymi awariami niewymagającymi wstrzymywania przepływu wody w przewodzie, pozytywnym wynikiem wizualnej oceny czystości wody.

Prezes Hławskich Wodociągów sp. z o.o. wyjaśnił, że „Po usunięciu awarii i płukaniu sieci wodociągowej wodą z hydrantów, nie ma technicznych możliwości podłączenia chloratora do podawania roztworu chloru. W przeciwnym wypadku należałoby zachlorować sieć w całym mieście przy ujściu wody do miasta na Stacji Uzdatniania Wody. Płukanie sieci przy użyciu hydrantów jest wystarczające, co potwierdzają wykonane badania wody”.

W Zduńskiej Woli każdorazowo po usunięciu awarii odcinek sieci, którego awaria dotyczy, jest płukany poprzez otwarcie hydrantów do momentu wypływu czystej wody – ocena wizualna.

Dyrektor Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie wyjaśnił, że „z uwagi na niewielki zakres awarii Przedsiębiorstwo nie występowało do PPIS oraz nie informowało prezydenta o zdarzeniu. Po usuniętej awarii wykonano badania bakteriologiczne, które wykazały przydatność wody do spożycia”.

Niewykonywanie badań jakości wody po usunięciu awarii na sieci wodociągowej, było działaniem sprzecznym z wymaganiami § 5 pkt. 1 lit. c rjws.

NIK zwraca uwagę, że ustawodawca nie uzależnił obowiązku wykonywania badań wody po usuwaniu awarii na sieci wodociągowej od wielkości i rodzaju awarii czy zastosowanej metody jej usuwania.

Brak dezynfekcji
przewodu
wodociągowego i badań
wody po usunięciu awarii

⁶⁶ Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie, Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wałczu i Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu.

⁶⁷ Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim wykonywało badania jakości wody dopiero po ośmiu dniach od wystąpienia awarii, a Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Bochni nie zawsze wykonywało takie badania.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

NIK zwraca również uwagę, że jak wykazuje praktyka, tylko połączenie wysokiej intensywności płukania odcinków wodociągowych wraz z ich dezynfekcją wodą chlorowaną o wysokim stężeniu chloru (najczęściej podchloryn sodu o stężeniu 14,5% chloru w roztworze) daje pożądane efekty likwidacji zarzewia mikrobiologicznego w przewodach sieci wodociągowej. Dezynfekcja ma na celu utlenienie resztek substancji organicznych i likwidację zanieczyszczenia mikrobiologicznego.

Brak uzgodnień z ppis miejsca, częstotliwości i zakresu badań wody po wystąpieniu awarii

7. Tylko trzy przedsiębiorstwa⁶⁸ w przypadkach omawianych awarii uzgadniały z właściwym ppis wyznaczenie miejsca, częstotliwości i zakresu badań jakości wody, w celu określenia spełnienia wymagań rjws, w tym jedno⁶⁹ przeprowadzało takie uzgodnienia telefonicznie. Również tylko trzy przedsiębiorstwa⁷⁰ informowały burmistrza lub prezydenta miasta oraz ppis o wystąpieniu awarii, tj. okoliczności mogących spowodować pogorszenie jakości wody, a także o podjętych i zaplanowanych w takich przypadkach działaniach naprawczych. Przy czym dwa przedsiębiorstwa⁷¹ przekazywały takie informacje telefonicznie tylko do burmistrza i tylko w przypadkach długotrwałych awarii lub których naprawa wiązała się z zajęciem pasa ruchu na jezdni.

Przyczyną nieprzekazywania powyższych informacji ppis oraz burmistrzowi lub prezydentowi miasta, według wyjaśnień prezesów kontrolowanych przedsiębiorstw było: uznanie za wystarczające zamieszczenie informacji na stronie internetowej przedsiębiorstwa, braki kadrowe, wydłużenie (poprzez informowanie i uzgadnianie) czasu wstrzymania dostaw wody, brak ryzyka zanieczyszczenia wody w czasie usuwania awarii w przypadku, gdy naprawa uszkodzonego przewodu lub urządzenia odbywa się na pracującym wodociągu (pod ciśnieniem) i zdezynfekowanymi narzędziami, a zakończona zostaje dezynfekcją i płukaniem przewodu.

Prezes Zakładu Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wałczu wyjaśnił: „W przypadku zdarzeń mających miejsce na sieci wodociągowej pracownicy ZWiK sp. z o.o. dokonują odkrycia uszkodzonego przewodu wodociągowego i w miarę możliwości pod ciśnieniem wody (bez wyłączania odcinka z eksploatacji) zakładają opaski naprawcze. Dzięki pracy na sieci pod ciśnieniem ograniczamy możliwość przedostawania się do jej wnętrza zanieczyszczeń (są one wypłukiwane wraz ze strumieniem wydobywającej się z uszkodzenia wody). Użyte do usuwania awarii narzędzia, jak i materiały, przed ich wbudowaniem poddawane są chlorowaniu. Po naprawie uszkodzonego przewodu sieć w miejscu występowania awarii jest chlorowana i poddawana płukaniu. W związku z powyższym w ocenie ZWiK nie zachodzą przesłanki obligujące nas do informowania ppis i burmistrza o podjętych i zaplanowanych działaniach oraz ustalenia z ppis miejsca, częstotliwości i zakresu badań w ramach wewnętrznej kontroli jakości”.

⁶⁸ Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Mińsku Mazowieckim, Wodociągi Dębickie sp. z o.o. w Dębicy i Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu.

⁶⁹ Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Mińsku Mazowieckim.

⁷⁰ Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Działdowie, Wodociągi Dębickie sp. z o.o. w Dębicy i Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu.

⁷¹ Wodociągi Dębickie sp. z o.o. w Dębicy i Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Działdowie.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Prezes Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Bochni wyjaśnił m.in.: „MPWiK w Bochni ocenia, że ścisłe spełnienie wymogów zawartych w tym przepisie skutkowałoby wydłużeniem czasu pozbawienia wody odbiorców usług”.

Dyrektor ds. Wodociągów i Kanalizacji w Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Działdowie wyjaśnił, że: „(...) nie wypracowano zasad i nie ustalono osób oraz form przekazywania informacji o awariach zwłaszcza po godzinach pracy. Dotychczas nikt nie wymagał od Przedsiębiorstwa powiadamiania o awariach występujących po godzinach pracy. Zwyczajowo jedynie telefonicznie w godzinach pracy informowaliśmy sekretariat i Naczelnika Wydziału ds. komunalnych w Urzędzie Miasta oraz pracownika PPIS (odnotowując nazwisko osoby przyjmującej tą informację), dotyczyło to jedynie awarii związanych z potrzebą zamknięcia dostawy wody dla odbiorców. W przypadku awarii niezwiązanych z wstrzymaniem dostaw wody, nikogo nie informowaliśmy, gdyż nie było takiej potrzeby. Tylko w przypadku gdy usunięcie awarii wiązało się z koniecznością zajęcia pasa drogowego występowaliśmy do Burmistrza o zgodę na zajęcie tego pasa”.

W ocenie NIK niepowiadomienie ppis o stwierdzonej awarii, tj. okoliczności mogącej spowodować pogorszenie jakości wody oraz o podjętych i zaplanowanych działaniach naprawczych, jak również niezgadzanie miejsca, częstotliwości i zakresu badania wody w celu określenia spełnienia wymagań określonych w rjws, w uzgodnieniu z właściwym ppis, stanowiło naruszenie § 5 pkt 7 lit a i b rjws2015. Jest to niezbędne dla zapewnienia ludności wody odpowiedniej jakości, wobec wystąpienia okoliczności mogących tę jakość pogorszyć.

NIK zwraca przy tym uwagę, że pomimo braku przepisu prawa zobowiązującego do zachowania zasady pisemności pomiędzy organami a innymi podmiotami niebędącymi osobami fizycznymi, w celu wykazania realizacji obowiązków nałożonych przez ustawodawcę, powinna być zachowana zasada pisemności.

Zdaniem NIK rozważenia wymaga możliwość zniesienia obowiązku uzgadniania z ppis miejsca, częstotliwości i zakresu badania wody w przypadku wystąpienia awarii oraz informowania burmistrza lub prezydenta miasta i ppis o podjętych i zaplanowanych przedsięwzięciach naprawczych, jeśli usunięcie awarii odbywa się bez wyłączenia z ruchu naprawianego odcinka przewodu wodociągowego, a po naprawie wykonana zostanie jego dezynfekcja i płukanie oraz badanie jakości wody.

Wobec wymagań § 5 pkt 7 lit. a i lit. b rjws2015⁷² niewypełnianie omawianych obowiązków było działaniem nielegalnym.

Z informacji pobranych w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK od 12 państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych wynika, że w latach 2014–2016 przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne nie zgłosiły awarii na sieciach wodociągowych do pięciu ppis⁷³. Liczba awarii zgłoszonych w badanym okresie do pozostałych siedmiu ppis wyniosła 612, przy czym najwięcej awarii wystąpiło w 2016 r. – 233, w tym 105 awarii zgłoszono

⁷² Od dnia 10 stycznia 2018 r. obowiązki przedsiębiorstwa w omawianym zakresie określa § 6 pkt 7 lit. a i b rjws2017.

⁷³ PPIS w Bochni, Grodzisku Mazowieckim, Hławie, Wałczu, Zduńskiej Woli.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

do PPIS w Stalowej Woli i 64 do PPIS w Dębicy; w 2015 r. wystąpiło 205 awarii, w tym najwięcej – 79 zgłoszono do PPIS w Stalowej Woli⁷⁴. W 2014 r. przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne zgłosiły do ppis 174 awarii na sieci wodociągowej, z czego najwięcej – 65 awarii zgłoszono do PPIS w Dębicy.

8. W badanych 12 miastach przyczynami przerw w dostawie wody lub spadków ciśnienia wody w sieci były głównie awarie, ale także wykonywanie modernizacji i rozbudowy sieci i przyłączy wodociągowych, prace serwisowe na stacji uzdatniania wody, wymiana zasuw, hydrantów, awarie urządzeń elektrycznych.

W okresie objętym kontrolą w Świnoujściu wystąpił jeden przypadek innego niż awaria powodu braku wody w sieci i niedostatecznego ciśnienia. W dniu 13 grudnia 2016 r. Spółka otrzymała zgłoszenie o wahaniami ciśnienia wody od mieszkańców ul. Wąskiej w Świnoujściu. ZWiK zamontował urządzenie pomiarowe ciśnienia i przepływu, uzyskane wyniki potwierdziły wahania i spadki ciśnienia wody u mieszkańców w godzinach 7.00–8.00 oraz 18.00–20.00. Przyczyną było nieodpowiednie sterowanie przepływem wody w stacji podnoszenia ciśnienia przy ul. Miodowej. Pracownicy Zakładu zmodernizowali system sterowania i wymienili przepustnicę otwierającą się w systemie na przepustnicę z otwarciem płynnym. Ponowne badania ciśnienia wody nie wykazały znaczących jego spadków w ciągu doby.

Brak optymalizacji pracy sieci wodociągowej

9. Proces racjonalizacji czy optymalizacji pracy sieci, mający na celu obniżenie kosztów jej eksploatacji przy zapewnieniu dostaw wody w wymaganej ilości, dobrej jakości i odpowiednim ciśnieniu do odbiorców, opiera się na czterech podstawowych grupach działań: kontroli wycieków, szybkości napraw awarii, kontroli i regulacji ciśnienia w przewodach, rehabilitacji przewodów.

W żadnym ze skontrolowanych przedsiębiorstw nie ustalono ekonomicznego poziomu wycieków dla sieci wodociągowej, tj. docelowego minimalnego poziomu, do jakiego powinny być ograniczone straty wody w sieci przy najniższych kosztach eksploatacyjnych, co umożliwiłoby zaplanowanie właściwego zakresu działań mających na celu ograniczenie strat wody i pozwoliłoby na optymalizację kosztów dystrybucji wody wodociągowej.

Z wyjaśnień pracowników przedsiębiorstw wynikało, że ekonomicznego poziomu wycieków dla sieci wodociągowej nie ustalono z uwagi na: niski poziom strat wody w sieci (poniżej średniej krajowej), brak środków na potrzebną do tego celu rozbudowę systemu monitoringu sieci, brak zasadności prowadzenia takich badań i analiz w małym przedsiębiorstwie.

⁷⁴ Właściciel wodociągu dla miasta Stalowa Wola (ujęcie wody w Stalowej Woli) z końcem danego roku przedstawiał PPIS w Stalowej Woli zestawienie – liczbę przerw i awarii w dostawie wody w ciągu roku, nie zgłaszał ich na bieżąco. Właściciel wodociągu dla HSW (Huta Stalowa Wola S.A.) w Stalowej Woli poinformował, że w latach 2014–2016 przerwy i awarie w dostawie wody nie wystąpiły.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Dobra praktyka

W dwóch przedsiębiorstwach⁷⁵ podjęto działania w celu przeprowadzenia analizy i określenia ekonomicznego poziomu wycieków, co NIK uznaje za dobrą praktykę.

Dyrektor Operacyjny do spraw Gospodarki Wodno-Ściekowej w Miejskim Zakładzie Komunalnym sp. z o.o. w Stalowej Woli wyjaśnił, że nie określono ekonomicznego poziomu wycieków, ponieważ straty wody w sieci w 2015 r. i 2016 r. wyniosły od 5,1% do 8,8% i należały do najniższych w kraju. Dalsze ich zmniejszanie wymagałoby znaczących nakładów finansowych wpływających na wzrost taryf za dostarczoną wodę.

W Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie podjęto działania zmierzające do określenia ekonomicznego poziomu wycieków sieci wodociągowej. Od 2016 r. wdrażano system GIS⁷⁶, przygotowano mapy przebiegu sieci wodociągowej z oznaczeniem na nich uzbrojenia. Opracowano i wdrożono model hydrauliczny sieci wodociągowej, prowadzono prace przygotowawcze do jej strefowania i wydzielenia obszarów kontroli wycieków. Na bieżąco prowadzono ewidencję ilości wody wtłoczonej do sieci, sprzedanej i wody zużytej na potrzeby utrzymania sieci (płukania). Na podstawie tych danych analizowano kształtowanie się strat wody, wyliczano wskaźniki wielkości strat wody, poziom strat nieuniknionych oraz koszty strat wody z wycieków. Do końca 2017 r. planowano ustalić ekonomiczny poziom wycieków sieci wodociągowej w Kutnie.

Zdaniem NIK optymalizacja kosztów eksploatacji i utrzymania infrastruktury wodociągowej pozwala na rzetelne i zasadne kalkulowanie cen za wodę.

10. Współpraca kontrolowanych burmistrzów i prezydentów 12 miast z przedsiębiorstwami wodociągowo-kanalizacyjnymi, mająca na celu zapewnienie dobrego stanu sieci wodociągowej, polegała głównie na uzgadnianiu i zatwierdzaniu rocznych planów finansowych spółek oraz wieloletnich planów rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych.

Czynności podejmowane przez Prezydenta Miasta Kutno w zakresie zmniejszenia awaryjności sieci dotyczyły przede wszystkim uzgadniania z Zarządem PWiK sp. z o.o. w Kutnie zakresów przebudowy awaryjnych sieci wodociągowych a także zakupów majątkowych dokonywanych przez Spółkę. Wynikiem tych uzgodnień były opracowane wieloletnie plany rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, które podlegały zatwierdzeniu przez Prezydenta Miasta Kutno – Zgromadzenie Wspólników Spółki i Radę Miasta Kutno. Przedmiotowe działania finansowane były środkami pochodzącymi z odpisów amortyzacyjnych Spółki.

Burmistrz Wadowic współpracował z Wadowickim Przedsiębiorstwem Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w zakresie poprawy stanu technicznego sieci wodociągowej poprzez zlecenie wykonywania kompleksowych projektów budowlanych modernizacji dróg gminnych, uwzględniających również wymianę i modernizację sieci wodociągowych.

⁷⁵ Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie i Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Mińsku Mazowieckim.

⁷⁶ System informacji przestrzennej.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne poza kontrolą

11. Zgodnie z art. 18e uzw, wójt, burmistrz lub prezydent miasta jest uprawniony do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem.

Organy wykonawcze 10 spośród 12 miast objętych kontrolą, nie korzystały z powyższego upoważnienia. Burmistrzowie i prezydenci miast wyjaśniali, m.in. że nadzór i kontrola nad działalnością przedsiębiorstw były sprawowane w drodze rozmów z przedstawicielami przedsiębiorstwa, w ramach zgromadzeń wspólników, poprzez analizę sprawozdań zarządu z działalności przedsiębiorstwa, z informacji i protokołów z posiedzeń rady nadzorczej przedsiębiorstwa. Jako przyczynę niepodejmowania kontroli wskazywali również brak istotnych sygnałów, które mogłyby być podstawą do wszczęcia kontroli, brak skarg odbiorców usług na działalność przedsiębiorstwa, a także bardzo dobre wyniki działalności przedsiębiorstwa w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i bezwynikowe kontrole przeprowadzane przez PPIS i WIOŚ oraz pozytywne wyniki weryfikacji projektów planów i wniosków o zatwierdzenie taryf.

Kontrole w trybie art. 18e uzw przeprowadził jedynie Prezydent Miasta Stalowa Wola (kontrole coroczne) i Burmistrz Miasta Działdowo (ostatnia kontrola w 2014 r.).

Prezydent Miasta Stalowa Wola przeprowadzał corocznie w I kwartale, w latach 2015–2017 kontrolę Miejskiego Zakładu Komunalnego sp. z o.o. w Stalowej Woli. W protokołach kontroli odnoszono się do realizowania przez Spółkę zadań w całym roku poprzednim, a w szczególności w zakresie funkcjonowania: ujęcia wody, uzdatniania wody, sieci wodociągowej oraz świadczenia usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę, jakości wody i realizacji zadań wynikających z wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych.

Burmistrz Miasta Działdowo sprawował kontrolę nad działalnością Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Działdowie w ramach nadzoru nad spółką gminną⁷⁷, a także w ramach uprawnień wynikających z art. 18e uzw. Ostatnią kontrolę w PGKiM, w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków przeprowadzono w dniu 31 października 2014 r. W trakcie kontroli sprawdzono dokumentację za lata 2011–2013 dotyczącą skarg i wniosków, ewidencji awarii oraz ich zasięgu i czasu usuwania, ewidencję i archiwum sprawozdań z kontroli przeprowadzanych w PGKiM oraz warunki i tryb zawierania umów z odbiorcami. W wyniku tej kontroli sporządzono protokół, w którym sformułowano jedno zalecenie dotyczące prowadzenia odrębnego rejestru skarg i wniosków.

W wyniku kontroli 12 przedsiębiorstw wykazano, że w latach 2015–2017 (I kw.) tylko jedno przedsiębiorstwo zostało poddane kontroli zewnętrznej.

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji – sp. z o.o. w Mińsku Mazowieckim było kontrolowane w 2016 r. przez pracowników Delegatury Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Mińsku Mazowieckim w zakresie przestrzegania warunków posiadanego pozwolenia wodnoprawnego, w tym prawidłowości wnoszenia opłat za korzystanie ze środowiska z tytułu poboru wód podziemnych. W wyniku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

⁷⁷ Na podstawie art. 77 i art. 79 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2168, ze zm.).

5.3. Zapewnienie wymaganej jakości wody

Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne obowiązane jest, na podstawie art. 5 ust. 1a uzwz, do prowadzenia regularnej wewnętrznej kontroli jakości wody. Realizacja wymagań w tym zakresie polega m.in. na:

- prowadzeniu badań jakości wody w urządzeniach wodociągowych w zakresie dotyczącym co najmniej parametrów objętych monitoringiem kontrolnym oraz wymagań i parametrów objętych monitoringiem przeglądowym, z częstotliwością nie mniejszą niż określona w załączniku nr 6 do rjws2015, gdy nie wystąpią okoliczności mogące spowodować zmiany jakości wody oraz każdorazowo po wystąpieniu okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody, szczególnie jej pogorszenie;
- ustaleniu w uzgodnieniu z państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym harmonogramu pobierania próbek wody;
- wyznaczeniu w uzgodnieniu z właściwym ppis wykonaniu stałych punktów czerpalnych służących do pobierania próbek wody;
- sporządzaniu sprawozdania z przeprowadzonego badania jakości wody i przekazywaniu go do właściwego ppis, w terminie 7 dni roboczych od dnia sporządzenia sprawozdania, w przypadku braku przekroczeń wartości parametrycznych;
- przekazywaniu właściwemu ppis oraz burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o przekroczeniach parametrów jakości wody w dniu sporządzenia sprawozdania z badań, jeśli dotyczą wskaźników wymienionych w załączniku nr 1 oraz części A załącznika nr 3 do jrws, albo do 7 dni, jeśli przekroczenia dotyczą parametrów wymienionych w załączniku 2 i 3 do rjws lub określonych w lp. 2, 4 i 5 załącznika nr 4 do rjws;
- przedstawieniu, w przypadkach stwierdzenia przekroczenia parametrów jakości wody, planowanych przedsięwzięć naprawczych wraz z harmonogramem ich realizacji.

Badania jakości wody mogą być wykonywane przez laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej lub inne laboratoria o udokumentowanym systemie jakości prowadzonych badań, zatwierdzanym corocznie przez właściwego ppis.

Próby wody do badań należy pobierać w określonych punktach urządzeń wodociągowych, uzgodnionych z ppis, zlokalizowanych w: ujęciach wody, miejscach wprowadzania wody do sieci, sieci wodociągowej, punktach czerpalnych, znajdujących się w urządzeniach wodociągowych, zainstalowanych na stałe, używanych do pobierania wody przez odbiorcę usług zlokalizowanych najbliżej przed wodomierzem głównym lub przyłączem wodociągowym, punktach czerpalnych znajdujących się w budynkach mieszkalnych z zaworów używanych zwykle do pobierania wody.

Systemy jakości
prowadzenia badań
wody niezatwierdzone
przez ppis

5.3.1. Badania jakości wody

1. Badania jakości wody w ramach monitoringu kontrolnego dziewięć z 12 kontrolowanych przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych wykonywało we własnym zakresie, przez własne laboratoria, z tym że w dwóch przypadkach⁷⁸ oznaczenia parametrów mikrobiologicznych wykonywały laboratoria powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych. Pozostałe trzy przedsiębiorstwa realizowały ten obowiązek poprzez laboratoria zewnętrzne. Badania jakości wody w ramach monitoringu przeglądowego wykonywały dla przedsiębiorstw wyspecjalizowane laboratoria zewnętrzne, na podstawie umów zlecenia. Laboratoria te posiadały zatwierdzony system jakości prowadzonych badań, a także akredytacje Polskiego Centrum Akredytacji, albo były to laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Laboratoria przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych uzyskiwały corocznie zatwierdzenie przez właściwego ppis systemu jakości prowadzonych badań jakości wody w zakresie parametrów badanych w ramach monitoringu kontrolnego oraz niektórych parametrów objętych monitoringiem przeglądowym, z tym że:

Laboratorium Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie nie posiadało zatwierdzenia systemu jakości prowadzonych badań wody na 2016 r.

Zatwierdzenie systemu jakości prowadzonych badań wody na 2015 r. wydane dla Laboratorium Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Mińsku Mazowieckim, nie obejmowało badań smaku i zapachu wody.

Nieposiadanie zatwierdzenia systemu jakości badań prowadzonych przez laboratorium lub posiadanie zatwierdzenia niepełnego zakresu badań, stanowiło naruszenie art. 12 ust. 4 uzw.

Zakres parametrów zatwierdzany przez ppis obejmował oznaczenia od sześciu do 18 parametrów fizyko-chemicznych oraz od trzech do sześciu parametrów mikrobiologicznych.

Telefoniczne
zatwierdzenie przez ppis
harmonogramów badań
jakości wody

2. Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne corocznie przekazywały do uzgodnienia właściwym ppis harmonogramy badań jakości wody w wyznaczonych punktach poboru próbek wody. Dwa przedsiębiorstwa nie posiadały jednak pisemnych potwierdzeń uzgodnionego harmonogramu badań jakości wody.

Prezes ZWiK w Grodzisku Mazowieckim wyjaśnił, że wobec braku uwag ppis do przesłanych harmonogramów, uznano iż zostały one zaakceptowane.

Przedstawiciel Hławskich Wodociągów wyjaśnił, że harmonogramy badań były pozytywnie uzgodnione w trakcie rozmów telefonicznych, a PPIS w Hławie to potwierdził, zaznaczając, że uzgodnienie harmonogramu dokumentowane jest w formie pisemnej.

⁷⁸ Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zduńskiej Woli i Hławskie Wodociągi sp. z o.o. w Hławie.

Zdjęcie nr 5

Przygotowanie próbek wody do badań mikrobiologicznych

Źródło: www.fotolia.com.

Przedkładane właściwym ppis harmonogramy badań przewidywały zakres badań parametrów jakości wody wskazany w monitoringu kontrolnym oraz monitoringu przeglądowym i minimalną częstotliwość badań odpowiadającą objętości dostarczanej lub produkowanej wody w strefie zaopatrzenia⁷⁹.

3. Harmonogramy badań przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych określały miejsca poboru próbek wody do prowadzenia monitoringu jakości wody. W żadnym przypadku w badanym okresie nie zaplanowano poboru prób we wszystkich lokalizacjach punktów, wskazanych w § 9 ust. 1 rjws2015 (§ 8 ust. 1 rjws2007), w których powinien być realizowany monitoring jakości wody. Skala uwzględnienia lokalizacji miejsc była następująca:

- 1) badania jakości wody surowej w ujęciu wody zaplanowało sześć przedsiębiorstw, wyznaczając od jednego do dziewięciu punktów poboru prób wody do badań;
- 2) badania jakości wody po jej uzdatnieniu (miejsca wprowadzania do sieci) w 2015 r. zaplanowało 11 przedsiębiorstw, a w 2016 r. i 2017 r. 12 przedsiębiorstw (wszystkie skontrolowane), wyznaczając od jednego do pięciu punktów poboru prób wody do badań;
- 3) badania jakości wody w sieci wodociągowej zaplanowało w 2015 r. sześć przedsiębiorstw, a w 2016 r. i 2017 r. siedem przedsiębiorstw, wyznaczając do poboru prób od dwóch do 15 punktów;

Niepełny monitoring jakości wody

⁷⁹ Strefa zaopatrzenia jest geograficznie określonym obszarem, do którego woda dochodzi z jednego lub więcej źródeł i na którym jakość wody może być traktowana w przybliżeniu jako jednolita.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- 4) badania jakości wody w punktach czerpalnych znajdujących się w urządzeniach wodociągowych zaplanowały cztery przedsiębiorstwa, wyznaczając od jednego do 14 punktów poboru próbek wody do badań;
- 5) badania jakości wody w lokalach u odbiorców wody zaplanowało sześć przedsiębiorstw, obejmując nimi od dwóch do 11 punktów.

Powyższe dane wskazują na znaczne zróżnicowanie lokalizacji stałych punktów poboru próbek wody do badań wyznaczonych przez przedsiębiorstwa do prowadzenia monitoringu jakości wody i uzgodnionych z państwowymi powiatowymi inspektorami sanitarnymi.

W ocenie NIK zarówno przedsiębiorstwa, jak i ppis przy wyznaczaniu miejsc poboru próbek wody do badań nie przestrzegali wymagań §9 ust. 1 rjws2015.

Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne poza realizacją monitoringu jakości wody, w zakresie uzgodnionym z ppis, wykonywały także na własny użytek lub wypełniając warunki posiadanych pozwoleń wodnoprawnych badania parametrów ujmowanej wody (surowej), oraz badania na potrzeby kontroli procesów uzdatniania wody, bądź parametrów wody w zbiornikach sieciowych. Dodatkowo prowadziły badania jakości wody przed wodomierzem lub przyłączem oraz w lokalach u odbiorców.

Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne wykonywały niepełne badania jakości wody

4. Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne realizowały w pełni uzgodnioną częstotliwość poboru próbek wody do badań w roku, natomiast zakres badanych parametrów jakości wody nie we wszystkich przypadkach spełniał wymagania określone w rjws2015.

ZWiK w Grodzisku Mazowieckim nie wykonał w ramach monitoringu przeglądowego w 2015 r. oznaczeń trzech parametrów jakości wody, a w 2016 r. jednego parametru. Spowodowane to było w pierwszym przypadku błędem zlecającego, a w drugim – przeoczeniem obowiązku oznaczania chlorku winylu w wodzie wodociągowej.

MPWiK w Mińsku Mazowieckim nie zrealizowało w pełni wymaganych oznaczeń parametrów jakości wody w próbach pobranych w ramach monitoringu przeglądowego w 2016 r. – z 26 parametrów podanych w załączniku nr 2 do rozporządzenia rjws nie dokonano oznaczeń od 8 do 21 parametrów. Prezes Zarządu MPWiK wyjaśnił, że w 2016 r. badania zostały zlecone do PSSE i zdając się na kilkudziesięcioletnie doświadczenie PSSE w badaniach jakości wody i znajomości parametrów wody z miejskiego wodociągu MPWiK nie podejmowało działań w celu wyegzekwowania od wykonawcy wykonania badań zgodnie ze zleceniem. Dodatkowo podał, że na podstawie tych badań w grudniu 2016 r. została wydana ocena jakości wody stwierdzająca przydatność wody do spożycia.

W ocenie NIK stanowiło to naruszenie przez ww. przedsiębiorstwa § 5 pkt 1 lit. a rjws2015 i świadczyło o nierzetelnym wypełnianiu przez ppis wymagań § 16 pkt 2 rjws2015.

5. Do czasu obowiązywania rjws2007, dla wody przeznaczonej do spożycia określone zostały dwa parametry radiologiczne – tryt oraz całkowita dawka dopuszczalna. W rozporządzeniu nie podano jednak częstotliwości i metod monitorowania. Niemniej pięć przedsiębiorstw wodociągowo-

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

-kanalizacyjnych kontrolowało poziom jednego lub obydwu ww. parametrów w ramach monitoringu przeglądowego. We wszystkich przypadkach stwierdzono wartości poniżej granicy wykrywalności.

Po wejściu w życie rjws2015 przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne miały obowiązek wykonania w ciągu 24 miesięcy wstępnego monitoringu substancji promieniotwórczych – trytu oraz izotopów promieniotwórczych radu: Ra-226 i Ra-228, którego wyniki wskażą wymaganą częstotliwość prowadzenia monitoringu substancji promieniotwórczych w wodzie. Obowiązek ten wykonały wszystkie przedsiębiorstwa – jedno w 2016 r. a pozostałe w 2017 r. Do dnia zakończenia kontroli wyniki badań były w posiadaniu pięciu przedsiębiorstw – we wszystkich stężenia ww. substancji promieniotwórczych nie przekraczały granic wykrywalności, co pozwala na dalsze prowadzenie badań z częstotliwością co 5 lat.

Zdjęcie nr 6

Badanie jakości wody spektrofotometrem

Źródło: www.fotolia.com.

6. Sprawozdania z badań jakości wody, otrzymane z laboratoriów, przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne przekazywały właściwym ppis. W przypadku niestwierdzenia przekroczenia parametrów jakości wody, sprawozdania z badań laboratorium zewnętrzne przekazywały przedsiębiorstwom w terminach od jednego do 14 dni roboczych od sporządzenia sprawozdania w 2015 r. oraz do siedmiu dni roboczych w 2016 r. Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne po otrzymaniu powyższych sprawozdań przekazywały je właściwym ppis w terminach od jednego do 45 dni roboczych w 2015 r. (do 77 dni roboczych w przypadku Wodociągów Dębickich, co wynikało z uzgodnionego z ppis terminu przekazywania sprawozdań – po zakończeniu każdego kwartału), a od 2016 r. w terminie do siedmiu dni roboczych, za wyjątkiem podanych niżej przypadków.

Opóźnienia
w przekazywaniu do ppis
sprawozdań z badań
wody

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

MPWiK w Bochni przekazało PPIS w Bochni sprawozdanie z dnia 10 grudnia 2015 r. dopiero w dniu 7 stycznia 2016 r. tj. 18 dni roboczych od sporządzenia sprawozdania. Prezes Zarządu MPWiK wyjaśnił, że było to spowodowane przeoczeniem tego obowiązku wprowadzonego nowym rozporządzeniem rjws, które ukazało się w dniu 27 listopada 2015 r. i weszło w życie bez *vacatio legis*.

PGKiM w Działdowie nie przekazało do PPIS w Działdowie sprawozdania z badania jakości wody wykonanego w jednym punkcie w ramach monitoringu przeglądowego w 2015 r. Jak wyjaśniono wynikało to z niedopatrzenia.

Przekroczenia parametrów jakości wody, badanych w ramach monitoringu jakości wody, stwierdzono w 2015 r. i 2016 r. w sieci wodociągowej zarządzanej przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu. Sprawozdania z badań w 2016 r. przekazywane były do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Świnoujściu oraz do Prezydenta Miasta Świnoujście w dniu sporządzenia sprawozdania. W dokumentacji ZWiK w Świnoujściu za 2015 r. w 15 przypadkach przekroczenia parametrów jakości wody, brak było dowodów na niezwłoczne poinformowanie Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Świnoujściu o pogorszeniu jakości wody oraz PPIS i Prezydenta Miasta Świnoujście o podjętych i zaplanowanych działaniach naprawczych. Prezes Spółki wyjaśniła, że informacje takie przekazano telefonicznie.

W ocenie NIK, w okresie po 28 listopada 2015 r., nieprzekazywanie ppis sprawozdań z badań jakości wody wodociągowej lub przekazywanie takich sprawozdań z opóźnieniem, tj. po upływie siedmiu dni roboczych od ich sporządzenia (w przypadku braku przekroczeń wartości parametrycznych w wodzie), było działaniem sprzecznym z wymaganiami § 5 pkt 9 rjws2015. Natomiast, w okresie do 28 listopada 2015 r., nieinformowanie niezwłoczne ppis o pogorszeniu jakości wody do tego stopnia, że woda nie odpowiada wymaganom określonym w załącznikach 1–4 do rjws2007, stanowiło naruszenie § 4 pkt 2 rjws 2007.

7. Według informacji Głównego Inspektora Sanitarnego, zwanego dalej „GIS”, pobranych w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej (PIS) prowadziły monitoring jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w oparciu o odnośne regulacje prawne oraz *Wytyczne do planowania i działalności organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na dany rok*, wydawane corocznie przez GIS na podstawie art. 7 ust. 2 i art. 8a ust. 1 pkt 1 oraz w związku z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej⁸⁰.

W ramach prowadzonego monitoringu jakości wody, organy PIS:

- wykonywały badania jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi według ustalonego planu działania na dany rok, z uwzględnieniem zagrożeń zdrowotnych w obszarze strefy zaopatrzenia i szacowaniem ryzyka zdrowotnego;
- nadzorowały prawidłowość prowadzonych działań przez podmioty wykonujące zadania z zakresu zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

⁸⁰ Dz. U. z 2017 r. poz. 1261, ze zm.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W związku ze zróżnicowaniem wodociągów, organy PIS ustalały miejsca oraz częstotliwość poboru próbek wody do badań w uzgodnieniu z producentami wody, indywidualnie dla każdego wodociągu, kierując się m.in.: ryzykiem występowania przekroczeń parametrów sanitarnych wody w strefie zaopatrzenia w wodę, określanego na podstawie badań z lat ubiegłych oraz charakterystyką ujęcia i sieci wodociągowej (m. in. długością sieci wodociągowej, materiałami, z których była zbudowana, wiekiem wodociągu, usytuowaniem ujęć wody i potencjalnie możliwymi do wystąpienia zanieczyszczeniami w środowisku, a także metodami uzdatniania wody), wielkością produkcji.

Zgodnie z informacjami pobranymi w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK od 12 państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych, posiadających siedzibę w miastach objętych kontrolą NIK, w IV kwartale każdego roku ppis uzgadniali przedkładane przez przedsiębiorstwa plany kontroli jakości wody na następny rok, punkty poboru wody do badań, harmonogram pobierania próbek wody oraz zakres analiz.

Ponadto, w ramach prowadzonego monitoringu jakości wody, ppis na bieżąco:

- weryfikowali terminowość przekazywania przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne wyników badań wody oraz informacji o planowanych i podejmowanych działaniach naprawczych wraz z harmonogramem ich realizacji w sytuacji, gdy jakość wody nie odpowiadała wymaganiom określonym w załącznikach nr 1–4 do rjws2015;
- analizowali przekazane przez przedsiębiorstwa wyniki badań jakości wody, przeprowadzone zgodnie z ustalonym na dany rok harmonogramem, w zakresie ewentualnych zagrożeń zdrowotnych;
- monitorowali wywiązywanie się przedsiębiorstw z realizacji harmonogramu działań naprawczych;
- gromadzili, weryfikowali, analizowali i oceniali dane uzyskane w wyniku prowadzonego monitoringu jakości wody;
- przekazywali pwis dane Systemu Monitoringu Jakości Wody przeznaczonej do spożycia Woda-Excel oraz Harmonogram pobierania próbek wody w wodociągach, na pływalniach i w zakresie badań wykonywanych na obecność bakterii z rodzaju *Legionella* sp., zgodnie z planami zasadniczych przedsięwzięć / zamierzeń;
- informowali właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta) o jakości wody na nadzorowanym terenie.

PPIS w Wałczu poinformował, że realizacja powyższego podlegała sprawdzeniu na bieżąco przez PPIS, zarówno na podstawie przekazywanych sprawozdań z badań jak również podczas kontroli stacji uzdatniania.

Natomiast PPIS w Bochni podał, że raz do roku przeprowadzał kontrolę sanitarną Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji, podczas której m.in. weryfikował prawidłowość prowadzenia przez przedsiębiorstwo kontroli wewnętrznej – zgodnie z ustalonym zakresem i harmonogramem.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W latach 2014–2016 ppis, posiadający siedzibę w miastach objętych kontrolą NIK, wykonali ogółem 1122 badania wody wodociągowej, w tym 38 badań wody na ujęciach, 92 badania wody uzdatnionej, 67 badań na wejściach do sieci wodociągowych, 887 na sieciach wodociągowych, a 38 badań wody wykonano w budynkach mieszkalnych.

5.3.2. Oceny jakości wody

Zgodnie z § 17 ust. 1 rjws2015 (poprzednio § 14 ust. 1 rjws2007) właściwy ppis, na podstawie sprawozdania z wyników badań jakości wody przekazanego przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, stwierdza przydatność wody do spożycia, przydatność wody do spożycia na warunkach przyznanego odstępstwa, warunkową przydatność wody do spożycia, albo brak przydatności wody do spożycia.

Brak decyzji ppis
o stwierdzonej jakości
wody

1. W 2015 r. tylko dwa przedsiębiorstwa⁸¹, a od 2016 r. jeszcze jedno⁸², otrzymywały od ppis decyzje o stwierdzonej jakości wody dla każdego przedłożonego sprawozdania z badań, a dwa inne⁸³ otrzymały ok. 50% decyzji w odniesieniu do liczby przekazanych sprawozdań z badań (jedna decyzja o stwierdzonej jakości wody dotyczyła kilku sprawozdań z badań wykonanych w tym samym dniu w różnych miejscach sieci wodociągowej). Pozostałe przedsiębiorstwa otrzymywały od ppis decyzje stwierdzające jakość wody, wydawane na podstawie sprawozdań z badań, po upływie miesiąca, kwartału, a nawet roku. Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne otrzymywały od jednej do ośmiu takich decyzji rocznie.

Podobnie w urzędach miast objętych kontrolą nie posiadano kompletu informacji od ppis o stwierdzeniu przydatności lub braku przydatności wody do spożycia, wydanych na podstawie wyników badań realizowanych według ustalonego harmonogramu, przekazywanych przez przedsiębiorstwa.

W okresie 2015 – I kwartał 2017 r. do 11 skontrolowanych urzędów miast (z wyjątkiem Mińska Mazowieckiego) wpłynęło ogółem 229 ocen jakości wody (z tego w 2015 r. – 88 ocen, w 2016 r. – 113 ocen i w I kwartale 2017 r. – 28 ocen) wystawionych przez ppis, z których 226, tj. 98,3% wykazywało przydatność wody do spożycia, a trzy stwierdzające przydatność wody do spożycia na warunkach przyznanego odstępstwa zostały wydane przez PPIS w Świnoujściu.

Omawianych ocen nie otrzymał Burmistrz Mińska Mazowieckiego i nie podejmował działań w celu ich pozyskania stwierdzając, że żądanie było bezprzedmiotowe, ponieważ posiadał informacje o jakości wody od przedsiębiorstwa.

Zdaniem NIK powyższe dane wskazują, że znaczna część państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych nie wypełniała prawidłowo obo-

⁸¹ Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Działdowie sp. z o.o. i Ławskie Wodociągi sp. z o.o.

⁸² Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i kanalizacji w Bochni.

⁸³ Miejski Zakład Komunalny sp. z o.o. w Stalowej Woli i Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie.

wiązków związanych z dokonywaniem ocen jakości wody na podstawie jednostkowych sprawozdań z badań prowadzonych przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne w ramach monitoringu jakości wody. W § 17 ust. 1 rjws (poprzednio § 14 ust. 1 rjws2007) jednoznacznie wskazano na obowiązek stwierdzenia przez ppis „na podstawie sprawozdania” z badań (a nie sprawozdań), przydatności wody do spożycia, przydatności na warunkach przyznanego odstępstwa, warunkowej przydatności, albo braku przydatności wody do spożycia, a w § 17 ust. 5 rjws – obowiązek przekazywania właściwemu wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o stwierdzeniu przydatności lub braku przydatności wody do spożycia.

Należy jednak zauważyć, że w przypadku sprawozdania wykazującego przekroczenie parametrów jakości wody, przedsiębiorstwa otrzymywały każdorazowo decyzje o wszczęciu postępowania administracyjnego oraz decyzje stwierdzające warunkową przydatność wody do spożycia.

ZWiK w Świnoujściu w kontrolowanym okresie otrzymał trzy decyzje o warunkowej przydatności wody do spożycia – dwie w 2015 r. oraz jedną w 2016 r. Decyzje te związane były ze stwierdzonym przekraczaniem parametrów jakości wody w zakresie żelaza i mętności (2015 r.) oraz żelaza i manganu (2016 r.). PPIS w Świnoujściu w ww. decyzjach określił dopuszczalne wartości parametrów i termin ich obowiązywania oraz nakazał podjąć działania naprawcze, celem zapewnienia zaopatrzenia w wodę spełniającą wymagania. Działania naprawcze przedsiębiorstwa polegały w 2015 r. na skontrolowaniu, a następnie poprawieniu sprawności prowadzonych procesów oczyszczania wody, co zostało zrealizowane. W 2016 r. podwyższone zawartości żelaza i manganu w wodzie spowodowane były podawaniem wody surowej z pominięciem stacji uzdatniania, w związku ze stwierdzeniem obecności bakterii grupy coli w wodzie uzdatnionej. W ciągu kilku dni włączono uzdatnianie wody i uzyskano dotrzymanie parametrów jakościowych dostarczanej wody.

2. W objętych kontrolą 12 przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych nie wystąpiły przypadki stwierdzenia, w świetle wyników badań przeprowadzonych przez przedsiębiorstwa, braku przydatności wody do spożycia. Nie występowało także do państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego o zgodę na odstępstwo od wymagań określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia rjws⁸⁴.

Monitoring jakości wody, poza przedsiębiorstwami, prowadzony był również przez ppis w ramach sprawowanego nadzoru na jakością wody przeznaczonej do spożycia. W kontrolowanym okresie czterech ppis stwierdziło przekroczenia dopuszczalnych wartości parametrów jakości wody: PPIS w Świnoujściu – trzy przekroczenia (dwa w 2015 r. i jedno w 2016 r. parametrów fizyko-chemicznych – żelazo, mangan, mętność, PPIS w Stalowej Woli – minimalne przekroczenie parametru mikrobiologicznego (liczba bakterii *Clostridium perfringens* – wynik 1 jtk/100 ml przy normie 0 jtk/100 ml) oraz PPIS w Kutnie i Grodzisku Mazowieckim – dwa i pięć przekroczeń parametrów mikrobiologicznych (bakterie grupy coli) lub fizyko-chemicznych (żelazo, mangan, mętność, zapach). Działania PPIS w Świnoujściu opisano wyżej. W pozostałych przypadkach:

Przekroczenia parametrów jakościowych wody wodociągowej w monitoringu ppis

⁸⁴ Z wyłączeniem wymagań dla bromianów i ołowiu.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

PPIS w Stalowej Woli w tym samym dniu, w którym otrzymał wyniki badań (dwa dni po poborze próby), wydał komunikat o braku przydatności wody do spożycia w jednym obiekcie i nakazał w trybie natychmiastowym poinformować odbiorców wody, zapewnić im wodę o odpowiedniej jakości oraz podjąć działania naprawcze i przedstawić wyniki badań potwierdzające przydatność wody do spożycia. Miejski Zakład Komunalny sp. z o.o. w Stalowej Woli zapewnił odbiorcom paczkowaną wodę, a po przeprowadzeniu płukania odcinka sieci wykazał dotrzymanie parametrów jakości wody w próbie pobranej jeden dzień po decyzji PPIS;

PPIS w Kutnie, w dwóch przypadkach przekroczenia w wodzie wodociągowej dopuszczalnej zawartości manganu i bakterii grupy coli, wszczął postępowanie administracyjne. Oba postępowania umorzono z uwagi na ustanie przekroczenia jeszcze przed wydaniem decyzji w sprawie;

PPIS w Grodzisku Mazowieckim wszczął w 2015 r. dwa postępowania w sprawie stwierdzenia przekroczeń wskaźników jakości wody, a następnie je umorzył wobec wykazania w następnych badaniach dotrzymania parametrów jakości wody. Jedno z tych postępowań, związane ze stwierdzeniem obecności bakterii grupy coli w ilości 50 jtk/100 ml⁸⁵ w próbie wody pobranej w dniu 25 września 2015 r. w szkole podstawowej w Grodzisku Mazowieckim, zostało wszczęte dopiero w dniu 15 października 2015 r. Postępowanie umorzono na podstawie sprawozdania z badania jakości wody z dnia 19 października 2015 r., wykazującego dobrą jakość wody oraz wyjaśnień złożonych przez ZWiK w Grodzisku Mazowieckim nt. przyczyn przekroczenia tego wskaźnika.

W ocenie NIK, niedopuszczalne było niereagowanie PPIS w Grodzisku Mazowieckim na skażenie mikrobiologiczne wody w szkole przez 20 dni i narażenie uczniów na ewentualne zachorowania, w przypadku spożycia takiej wody.

Niedostateczna jakość wody w instalacjach wodociągowych

3. NIK, działając na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, zwróciła się do 12 ppis⁸⁶ o przeprowadzenie, w mieście – siedzibie ppis, kontroli doraźnych obejmujących wykonanie jednorazowych badań jakości wody wodociągowej pobranej z punktu czerpalnego najdalej położonego od urządzeń i instalacji wodociągowych, zainstalowanego na stałe, używanego do pobierania wody przez odbiorcę usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę, w trzech budynkach wielorodzinnych⁸⁷ na terenie miasta. Zgodnie z załącznikiem nr 5 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z 2015 r., 12 ppis wykonało badania i przekazało m.in. sprawozdania z badań oraz oceny jakości zbadanej wody. Na terenie dwóch z 12 miast, w których pobrano do badań próby wody wodociągowej w budynkach wielorodzinnych, stwierdzono naruszenia wymagań dotyczących jakości wody.

Na terenie Mińska Mazowieckiego w dwóch z trzech pobranych próbek wody, tj. z 20–30 letniej instalacji wodociągowej budynku wielorodzinnego oraz 40–50 letniej instalacji budynku wielorodzinnego stwierdzono przekroczenie liczby bakterii z grupy coli. Pozostałe parametry w zbadanym zakresie odpowiadały wymaganiom zawartym w rozporządzeniu. W związku ze stwierdzo-

⁸⁵ Dopuszczalna zawartość bakterii grupy coli w wodzie wodociągowej wynosi 0 jtk/100 ml.

⁸⁶ PPIS w Bochni, Dębicy, Działdowie, Grodzisku Mazowieckim, Iławie, Kutnie, Mińsku Mazowieckim, w Stalowej Woli, Świnoujściu, Wadowicach, Wałczu i w Zduńskiej Woli

⁸⁷ Do badań wskazano budynki wyposażone w 40–50 letnią instalację wodociągową, 20–30 letnią i nową, np. 2–5 letnią.

nymi przekroczeniami PPIS poinformował zarządcę budynków – Spółdzielnię Mieszkaniową PRZEŁOM w Mińsku Maz. oraz Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Mińsku Maz., że wyniki badań mikrobiologicznych wody wskazują, że woda nie nadaje się do spożycia i zobowiązał te podmioty do udzielenia pilnej informacji o przyczynach zaistniałej sytuacji i podjętych działaniach, w tym działaniach naprawczych. Ponadto poinformował o terminie (6 lipca 2017 r.) ponownej kontroli badania wody. Spółdzielnia Mieszkaniowa poinformowała o podjętych działaniach, kontroli konserwatorów instalacji i o przyczynie zaistniałej sytuacji, która wg Spółdzielni leży po stronie dostawcy wody tj. PWiK. Na podstawie wyników badań próbek wody pobranych w dniu 06 lipca 2017 r. uznano, że woda w budynkach nie stwarza zagrożenia dla zdrowia ludzi.

Na terenie miasta Kutno, w jednej próbce wody pobranej z budynku wielorodzinnego wyposażonego w 40–50 letnią instalację wodociągową, zapach wody określono jako słaby, gnilny, stęchły. PPIS w Kutnie poinformował, że pogorszenie zmian organoleptycznych mogło być skutkiem prac związanych z wykonaniem wcinki do sieci wodociągowej oraz wymianą zasuw na magistrali. Z uwagi na brak zmian organoleptycznych w próbach pobranych w innych częściach sieci na terenie miasta oraz po rozważeniu stopnia ryzyka zdrowotnego, PPIS ocenił, że jakość wody nie stanowi zagrożenia dla zdrowia ludzi. Po zakończeniu prac remontowych, powtórzono badania wody, otrzymując wynik pozytywny.

4. Z informacji pobranych w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK od 12 państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych wynika, że w latach 2014–2016 ośmiu ppis⁸⁸ nie wydawało decyzji o braku przydatności do spożycia wody wodociągowej na terenie miast – siedzib ppis. Pozostałych czterech ppis⁸⁹ wydało w ww. okresie sześć decyzji stwierdzających brak przydatności wody wodociągowej do spożycia przez ludzi na terenie przedmiotowych miast i 10 decyzji stwierdzających jej warunkową przydatność do spożycia.

Najwięcej decyzji (cztery) o braku przydatności wody do spożycia wydał w badanych latach PPIS w Stalowej Woli dla wodociągu dla miasta Stalowa Wola (w próbkach pobranych z ujęcia wody w Stalowej Woli), ze względu na obecność bakterii grupy coli – trzy decyzje (w 2014 r.) oraz ze względu na przekroczenia parametrów *Clostridium perfringens* – jedną decyzję (w 2015 r.). Powodami przekroczeń były prace remontowo-modernizacyjne prowadzone na instalacji wodociągowej. PPIS nakazał poinformować w sposób skuteczny odbiorców wody z ww. wodociągu o braku jej przydatności do spożycia, zapewnić odbiorcom wodę do spożycia należytej jakości w odpowiedniej ilości, podjąć niezwłocznie skuteczne działania naprawcze polegające na wyeliminowaniu mikrobiologicznego zanieczyszczenia wody w celu doprowadzenia jakości wody do wymagań określonych w obowiązującym rjws oraz przedstawić PPIS w Stalowej Woli wynik badania wody potwierdzający zgodność parametrów mikrobiologicznych z wymaganiami określonymi w ww. rozporządzeniu.

Bakterie grupy coli
oraz żelazo i mangan
najczęstszym
zanieczyszczeniem wody
wodociągowej

⁸⁸ PPIS w Bochni, Działdowie, Grodzisku Mazowieckim, Hławie, Mińsku Mazowieckim, Wadowicach, Wałczu i Zduńskiej Woli.

⁸⁹ PPIS w Dębicy, Kutnie, Stalowej Woli i Świnoujściu.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

We wszystkich wymienionych przypadkach ppis skontrolowali wykonanie przez przedsiębiorstwa działań naprawczych oraz wydanych przez ppis zaleceń.

Najczęściej przekraczaniem parametrami, skutkującymi wydaniem przez organy PIS decyzji stwierdzających brak przydatności wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, były parametry mikrobiologiczne: bakterie grupy coli, ogólna liczba mikroorganizmów *Escherichia coli*, Enterokoki (pacior-kowce kałowe).

Najczęściej przekraczaniem parametrami fizykochemicznymi były mangan, żelazo, jon amonowy, mętność oraz zapach, utrzymujące się dłużej niż 30 dni.

Z przekazanych informacji wynika, że najczęstszymi powodami przekroczeń powyższych parametrów były:

- wtórne zanieczyszczenie wody w urządzeniach na stacji uzdatniania wody;
- awaria pomp/filtrów w stacjach uzdatniania wody lub awarie sieci wodociągowej;
- niewłaściwa eksploatacja urządzeń uzdatniających wodę i sieci wodociągowej;
- prace remontowe/modernizacyjne na sieci wodociągowej;
- anomalie pogodowe/klęski żywiołowe;
- usytuowanie studni, czyli niestabilne warunki hydrogeologiczne oraz brak kanalizacji sanitarnej lub niewłaściwie prowadzona gospodarka ściekami (nieszczelne zbiorniki na nieczystości płynne);
- zanieczyszczenia spływające z wodą opadową/wodą roztopową.

5. Wszystkie przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne prowadziły kontrolę parametrów wody ujmowanej do zbiorowego zaopatrzenia ludności. Woda z ujęć powierzchniowych (rzeka Raba-MPWIK w Bochni, rz. Sawa-WPWIK w Wadowicach, rz. Wisłok-Wodociągi Dębickie w Dębicy) badana była codziennie w dniach roboczych w zakresie parametrów fizykochemicznych oraz jeden raz na tydzień (rz. Wisłok 1 x miesiąc) w zakresie parametrów mikrobiologicznych. Badania parametrów wody ujmowanej z ujęć wód podziemnych prowadzono z częstotliwością od jednego do pięciu razy w roku (sześć przedsiębiorstw), a w pozostałych trzech: MZK w Stalowej Woli prowadził kontrolę parametrów ujmowanej wody trzy razy w miesiącu, ZWiK w Świnoujściu prowadził badania jeden raz w tygodniu, MPWiK w Zduńskiej Woli prowadziło kontrolę parametrów mikrobiologicznych jeden raz w tygodniu, a fizykochemicznych jeden raz w kwartale.

Parametry wody z ujęć powierzchniowych wykazywały okresowo, po intensywnych opadach deszczu oraz roztopach, wzrost zanieczyszczeń mikrobiologicznych oraz podwyższoną mętność i barwę oraz zawartość manganu. Na rzece Wisłoka obserwuje się ponadto w okresie zimowym podwyższony parametr – jon amonowy. Woda ujmowana z ujęć wód podziemnych charakteryzowała się zwykle wyższą niż dopuszczalna do spożycia zawartością żelaza (do 30 razy) i manganu (do 14 razy) oraz mętnością (do 40 razy), a w jednostkowych przypadkach, odbiegające w niewielkim zakresie od norm wody do spożycia, także parametry – jon amonowy

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

oraz pH. Wyniki badań nie wskazywały na wpływ warunków zewnętrznych na jakość tych wód. W związku z powyższym przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne nie miały potrzeby podejmowania działań w celu poprawy ujmowanych wód, za wyjątkiem:

ZWiK w Świnoujściu w 2015 r. przeprowadził badania geofizyczne studni charakteryzujących się niską jakością wody, które wykazały niewłaściwe wykonanie studni, a następnie wykonał i podłączył trzy nowe studnie. W 2016 r. przeprowadzono badania geofizyczne pod kątem dyslokacji ujęcia „Wydrzany” w rejon niezagrożony zasoleniem, opracowano dokumentację niezbędną do wykonania nowych studni zastępczych i rozpoczęto w 2017 r. ich wykonywanie.

6. Procesy uzdatniania wody ujmowanej z ujęć wód podziemnych związane były z potrzebą redukcji głównie nadmiernych zawartości związków żelaza i manganu oraz wskaźnika mętności, a ponadto wyeliminowaniem zanieczyszczeń mikrobiologicznych. W tym celu stosowano napowietrzanie (z ew. utlenianiem nadmanganianem sodu) oraz odżelazianie i odmanganianie na filtrach (filtry pospieszne lub ciśnieniowe), a następnie dezynfekcję podchlorynem sodu lub chlorem. W jednym przypadku stosowano dodatkowo koagulację i flokulację, dezynfekcję wody lampą UV).

Uzdatnianie wody ujmowanej z ujęć wód powierzchniowych polegało na wstępnej filtracji, koagulacji i/lub flokulacji oraz sedimentacji, a następnie filtracji (na filtrach piaskowych, węglowych) oraz dezynfekcji końcowej związkami chloru i/lub lampą UV. W kontrolowanym okresie przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne nie dokonywały zmian w stosowanej technologii uzdatniania wody.

7. Zgodnie z art. 12 ust. 2 uzw każdy materiał i wyrób używany do uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi powinien posiadać pozytywną ocenę higieniczną.

Tylko jedno przedsiębiorstwo (Wodociągi Dębickie w Dębicy) zrealizowało w pełni ten obowiązek. Z pozostałych 11 przedsiębiorstw tylko w trzech (MPWiK w Mińsku, PWiK w Kutnie, ZWiK w Świnoujściu) posiadano oceny, ale nie dla wszystkich obiektów uzdatniania wody, a w pozostałych przedsiębiorstwach brak było takich dokumentów.

Przedstawiciele przedsiębiorstw w składanych wyjaśnieniach wskazywali, że:

- stacje uzdatniania wody i inne elementy obiektów infrastruktury służące uzdatnianiu wody były pozytywnie zaopiniowane przez ppis w procesie dopuszczania obiektów do użytku po ich wybudowaniu lub modernizacji;
- posiadają atesty higieniczne na stosowane wyroby, materiały czy preparaty;
- „...Coroczne kontrole PSSE potwierdzają spełnianie warunków sanitarno-technicznych oraz sanitarno-higienicznych”.

Zdaniem NIK uznanie przez kierownictwa przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, że wystarczające jest posiadanie dokumentacji sprzed kilku lub kilkunastoletnich lat, dopuszczającej przez PIS obiekty do użytku

Brak ocen higienicznych dla materiałów i wyrobów używanych do uzdatniania wody

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

oraz atestów higienicznych dla stosowanych związków chemicznych i/lub preparatów było postępowaniem sprzecznym z art. 12 ust. 2 uzzw. Ocenę higieniczną wydaje bowiem ppis na podstawie dokumentacji, której tylko jedną z części jest przedstawienie dla stosowanych wyrobów, materiałów i preparatów, aktualnych atestów higienicznych jednostki uprawnionej do wydawania takich atestów.

8. W badanym okresie, wg informacji zasięgniętej w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK od 12 państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych, wynika, że wszyscy ppis wydawali okresowe oceny jakości wody, o których mowa w § 19 rjws2015. Czterej ppis⁹⁰ wykonywali po jednej okresowej ocenie na rok, a pozostali – od dwóch do sześciu ocen okresowych na rok. W wydanych ocenach, jakość wody wodociągowej oceniono jako przydatną do spożycia, z wyjątkiem ocen za kwiecień 2014 r., dokonanych przez PPIS w Działdowie, oraz za lipiec i sierpień 2015 r. sporządzonych przez PPIS w Świnoujściu, w których stwierdzono warunkową przydatność do spożycia.

W I kwartale każdego roku, na podstawie okresowych ocen jakości wody, ppis dokonywali obszarowych ocen jakości wody dla powiatu oraz szacowania ryzyka zdrowotnego konsumentów, zgodnie z wymogiem § 20 ust. 1 rjws, za poprzedni rok kalendarzowy. Ocena obszarowa była przekazywana do właściwego burmistrza lub prezydenta miasta oraz do starosty.

5.3.3. Informowanie konsumentów o jakości wody

Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne powinny umożliwić konsumentom uzyskiwanie informacji o jakości wody w trybie przepisów o dostępie do informacji publicznej, a od 28 listopada 2015 r. także na stronie internetowej przedsiębiorstwa, o ile taka strona jest prowadzona.

Niepełne informacje o jakości wody na stronach internetowych przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych

1. Wszystkie przedsiębiorstwa prowadziły stronę internetową, jednak zakres informacji i danych zamieszczanych na tych stronach był bardzo zróżnicowany. Tylko w dwóch przypadkach (PWiK w Kutnie, ZWiK w Grodzisku Mazowieckim) prezentowano aktualne wyniki badań w punktach objętych monitoringiem jakości wody, a także orzeczenia ppis stwierdzające przydatność wody do spożycia. Osiem przedsiębiorstw przedstawiało dane o jakości wody w ograniczonym zakresie. Mianowicie:

- podawano wyniki badań parametrów jakości wody objętych zakresem tylko monitoringu kontrolnego oraz z wybranych trzech punktów objętych monitoringiem jakości wody (MPWiK w Mińsku);
- prezentowano ostatnie wyniki badań monitoringu przeglądowego z dwóch punktów (MZK w Stalowej Woli);
- publikowano dwa razy w roku średnie z półrocza wyniki badań parametrów jakości wody objętych monitoringiem kontrolnym, w trzech punktach sieci (MPWiK w Zduńskiej Woli);

⁹⁰ W Bochni, Hawie, Kutnie i w Zduńskiej Woli.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- zamieszczano półroczne zestawienia średnich parametrów wody uzdatnionej i wody w sieci oraz sprawozdania z badań w ramach monitoringu przeglądowego (MPWiK w Bochni);
- zamieszczano jedno sprawozdanie z wyników monitoringu przeglądowego (PGKiM w Działdowie);
- prezentowano średnie z kwartału lub półrocza podstawowe parametry jakości wody w sieci (objęte monitoringiem kontrolnym), (WPWiK w Wadowicach, ZWiK w Wałczu, Wodociągi Dębickie w Dębicy).

W pozostałych przypadkach:

- jedno przedsiębiorstwo (ZWiK w Świnoujściu) na stronie www przekierowywało na stronę urzędu miejskiego do prezentowanych półrocznych okresowych ocen jakości wody wydawanych przez ppis;
- jedno przedsiębiorstwo (Iławskie Wodociągi w Iławie) nie informowało o jakości wody na swojej stronie, a wyniki badań przekazywało do urzędu miejskiego celem publikacji na tablicy ogłoszeń oraz w BIP urzędu.

W czterech przedsiębiorstwach zapewniono także przekazywanie informacji o jakości wody na indywidualne zapytania/wnioski konsumentów oraz, wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu – o twardości dostarczanej wody.

NIK zwraca uwagę, że przepisy nie precyzują jakie dane dotyczące jakości wody powinny być przedstawiane przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne. Niemniej zdaniem NIK rzetelność informacji w tym zakresie powinna być zapewniona poprzez prezentowanie co najmniej aktualnych danych o wynikach badań w każdym punkcie objętym harmonogramem poboru prób w zakresie monitoringu kontrolnego i przeglądowego, uzgodnionym z ppis.

Dodatkowe prezentowanie ocen jakości wody wydawanych przez ppis oraz zbiorczych czy uśrednionych zestawień parametrów jakości wody w skali kwartału czy półrocza wraz z dodatkowymi informacjami ułatwiającymi zrozumienie danych przez wszystkich zainteresowanych konsumentów, stanowić będzie dobrą praktykę działania przedsiębiorstwa.

W przypadkach stwierdzenia pogorszenia jakości wody przedsiębiorstwo powinno w informacji o jakości wody podać m.in. dane o przekroczeniach oraz związanych z nimi zagrożeniach zdrowotnych, informacje o możliwości poprawy jakości wody przy użyciu środków dostępnych dla konsumentów, zalecenia mające na celu minimalizację zagrożenia dla zdrowia ludzkiego.

Z pięciu przypadków pogorszenia jakości wody stwierdzonych w trzech przedsiębiorstwach, tylko w jednym (MZK w Stalowej Woli – jedno przekroczenie) prawidłowo przekazano stosowne informacje konsumentom. W pozostałych przypadkach:

ZWiK w Świnoujściu przekazywał Prezydentowi Miasta informacje o stwierdzonym pogorszeniu jakości wody (trzy przekroczenia – dwa w 2015 r. i jedno w 2016 r.). Informacji o przypadku pogorszenia jakości wody, stwierdzonym w 2016 r., nie umieścił na stronie internetowej przedsiębiorstwa, do czego zobowiązywał § 23 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 rozporządzenia rjws2015.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Niepełne informacje o jakości wody na stronach internetowych urzędów miast

Na stronie internetowej ZWiK w Grodzisku Mazowieckim nie zamieszczono w 2016 r. informacji o przekroczeniu parametru mętności wody pobranej w jednym punkcie sieci, pomimo że poprawę powyższego parametru potwierdzono dopiero po 42 dniach od badania wody przez PPIS.

2. W okresie objętym kontrolą, informacje o jakości wody wodociągowej, zgodnie z § 23 ust. 1 rjws2015, przekazywali konsumentom również pracownicy pięciu urzędów miast⁹¹. W pozostałych kontrolowanych urzędach miast informacji takich nie przekazywano⁹². Przyczyną niepublikowania informacji o jakości wody wodociągowej na stronach internetowych urzędu miasta była błędna interpretacja przepisów w tym zakresie – uznawano za wystarczające zamieszczenie informacji przez przedsiębiorstwa wodociągowe na ich stronach internetowych.

W Urzędzie Miejskim w Dębicy informacje dotyczące jakości wody przekazywane były konsumentom za pomocą strony internetowej Spółki, która była bezpośrednio połączona ze stroną Urzędu. W okresie objętym kontrolą opublikowano łącznie 12 informacji o przydatności wody do spożycia. W wyjaśnieniu Burmistrz podał m.in., iż przepis sformułowany jest lakonicznie, nie określa zakresu informacji o jakości wody.

Burmistrz Działdowa, wyjaśniając przyczyny nieprzekazywania konsumentom informacji o jakości wody wodociągowej, podał, że (...) *nie odnotowano w tym okresie przypadków pojawienia się sytuacji zagrożenia zdrowia konsumentów wynikającego z nieodpowiedniej jakości wody. W wyniku błędnej interpretacji przepisów stwierdzono, że informowanie konsumentów o jakości wody należało do zadań PGKiM.*

NIK zwraca uwagę, że zgodnie z § 23 ust. 1 rjws2015, konsumenci uzyskują informacje o jakości wody: 1) zgodnie z przepisami o dostępie do informacji publicznej lub 2) z komunikatów umieszczanych na stronie internetowej urzędu gminy oraz na stronie internetowej podmiotu, o którym mowa w § 5 i § 6, jeżeli taka strona jest prowadzona. Ponadto należy zauważyć, że zgodnie z art. 12 ust. 5 uzzw wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany do informowania mieszkańców o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Niezamieszczanie informacji o jakości wody na stronach internetowych urzędów miast i przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych stanowiło naruszenie art. 12 ust. 5 uzzw oraz § 23 ust. 1 rjws2015.

3. Udzielając informacji w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, trzej⁹³ z 12 ppis poinformowali, że nie prowadzili działań adresowanych do odbiorców wody wodociągowej (w szczególności do właścicieli lokali w budynkach wielolokalowych, administratorów i zarządców budynków), mających na celu utrzymanie dobrej jakości wody wodociągowej na wypływie z zaworu czerpalnego u odbiorcy wody poprzez dbałość o stan techniczny i właściwą eksploatację wewnętrznych instalacji wodociągowych. PPIS w Świnoujściu wyjaśnił, że nie podejmował takich działań, bowiem

⁹¹ W Hawie, Stalowej Woli, Świnoujściu, Wałczu i Zduńskiej Woli.

⁹² W Bochni, Dębicy, Działdowie, Grodzisku Mazowieckim, Kutnie, Mińsku Mazowieckim i Wadowicach.

⁹³ W Dębicy, Grodzisku Mazowieckim i Świnoujściu.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

powyższe działania leżą poza zakresem kompetencji Inspekcji Sanitarnej, natomiast właściciele lokali, administratorzy i zarządcy budynków są zobowiązani przepisami upb do dbałości o wewnętrzną instalację wodociągową. Dobra jakość wody w urządzeniu wodociągowym nie stanowi gwarancji, że jakość wody w punkcie czerpalnym u konsumenta spełnia określone prawem wymagania, zatem istotne jest uświadamianie, informowanie społeczeństwa, że dbałość o stan techniczny i właściwa eksploatacja wewnętrznych instalacji wodociągowych w budynkach mieszkalnych stanowi bardzo ważny element w procesie zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego wody. Dlatego też dziewięciu spośród 12 ppis poinformowało NIK w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, że prowadzili m.in. następujące działania:

- na posiedzeniach komisji oraz sesjach rady powiatu i gminy – w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego wody – informowali o jakości wody dostarczanej odbiorcom z wodociągów oraz o prowadzeniu działań, które mają na celu ochronę zdrowia ludzkiego na każdym etapie dostawy wody czyli „od ujęcia do kranu”;
- informowali administratorów i właścicieli budynków o konieczności utrzymywania w odpowiednim stanie technicznym urządzeń wodociągowych w przypadku zgłaszania zastrzeżeń co do jakości wody przez mieszkańców, przy jednoczesnym braku przekroczeń parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych wody podawanej do sieci;
- dokonywali uzgodnień dokumentacji projektowych budowy sieci wodociągowych i stacji uzdatniania wody pod względem spełniania wymagań higieniczno-zdrowotnych;
- występowali do zarządców sieci wodociągowych o wzmożenie nadzoru nad materiałami używanymi przy wykonywaniu przyłączy do sieci wodociągowych przez indywidualnych odbiorców. Przesłano do zapoznania i stosowania opracowanie Światowej Organizacji Zdrowia z marca 2011 r. pt: „Bezpieczeństwo wodne w budynkach”. Opracowanie to umieszczone zostało również na stronach internetowych psse;
- na stronach BIP PSSE podawali do wiadomości publicznej obszarowe oceny jakości wody, raporty o stanie sanitarnym powiatów, komunikaty wydawane przez PPIS o braku przydatności wody do spożycia przez ludzi;
- rozmawiali z mieszkańcami miast i wsi, na temat działań podejmowanych w celu uzyskania poprawy jakości wody oraz utrzymania sieci wodociągowej wodociągu;
- podejmowali działania edukacyjno-informacyjne w tym zakresie podczas spotkań z uczniami, rodzicami podczas wywiadówek szkolnych, spotkań z seniorami w Uniwersytecie Trzeciego Wieku, różnych Stowarzyszeń.

Dobra praktyka

Działania powyższe NIK ocenia jako dobrą praktykę.

5.3.4. Działania na rzecz poprawy jakości wody i zapewnienia jej bezpieczeństwa

Brak uproszczonych procedur kontynuowania dostawy wody po awariach sieci wodociągowej

1. Przedstawiciele przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych zaopatrujących wodociąg z zasobów wód podziemnych nie wskazywali na istotne problemy w realizacji zadania dostarczania wody o wymaganej jakości. W ich opinii wypełnianie zadań w zakresie prawidłowego funkcjonowania procesów uzdatniania wody, dbanie o stan techniczny sieci oraz przestrzeganie właściwych działań podczas awarii i ponownego uruchamiania dostawy wody zapewnia jej wymaganą jakość. Ponadto w ZWiK w Świnoujściu zwrócono uwagę na brak jednoznacznego dopuszczenia przepisami uproszczonych procedur uruchamiania dostawy wody po awariach, tak aby w maksymalnie krótkim czasie możliwe było wznowienie dostaw wody, a w PWiK w Kutnie wskazano na trudności w utrzymaniu parametrów jakości wody na stałym poziomie z uwagi na brak zbiornika retencyjnego.

2. W przedsiębiorstwach eksploatujących ujęcia wód powierzchniowych zwracano uwagę na konieczność stosowania wysokich dawek koagulantu i środków do dezynfekcji w okresach roztopów oraz gwałtownych opadów, kiedy to notuje się zwiększone zanieczyszczenie mikrobiologiczne wody, wysokie zawartości żelaza i manganu oraz niekiedy bardzo wysokie zmętnienie wody – w Wisłocze wskaźnik mętności nawet ok. 500 NTU, przy normie 1 NTU.

3. W kontrolowanym okresie w sześciu przedsiębiorstwach odnotowano od jednego do sześciu zgłoszeń od konsumentów dotyczących złej jakości dostarczanej wody, a w jednym przedsiębiorstwie – 55 zgłoszeń. Najczęściej były to zgłoszenia telefoniczne o „brudnej wodzie”. Przedsiębiorstwa przeprowadzały płukanie przyłącza lub odcinka sieci, a w uzasadnionych przypadkach dokonywały badań parametrów jakości wody.

W ZWiK w Świnoujściu, uznając zasadność dwóch skarg na złą jakość wody, w jednym przypadku zmniejszono w rozliczeniu z zarządcą nieruchomości ilość sprzedanej wody, a w drugim wypłacono podmiotowi gospodarczemu odszkodowanie z polisy ubezpieczeniowej.

4. Jednym z warunków zapewnienia odpowiedniej jakości wody u odbiorcy jest utrzymanie prawidłowego stanu wewnętrznej instalacji wodociągowej, za którą odpowiada zarządca nieruchomości. Przedsiębiorstwa zwracały uwagę, w regulaminach dostarczania wody, informacjach o warunkach technicznych do projektowania i wykonania przyłączy wodociągowych lub umowach na dostawę wody, na celowość montażu na przyłączy wodociągowym zaworu przeciwskażeniowego. Kilka przedsiębiorstw podejmowało dodatkowe działania skierowane do odbiorców:

Wadowickie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wadowicach organizowało na terenie stacji uzdatniania wody lekcje edukacyjne dla różnych grup wiekowych, połączone ze zwiedzaniem stacji;

Wodociągi Dębickie sp. z o.o. w Dębicy organizowały szkolenia zarządców nieruchomości, zarządców wspólnot mieszkaniowych oraz zainteresowanych osób fizycznych, m.in. nt. zapewnienia prawidłowego stanu instalacji wewnętrznej;

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Mińsku prowadziło akcje promujące picie wody bezpośrednio z kranu, wskazując na zachowania sprzyjające utrzymaniu prawidłowej jakości wody w punkcie czerpalnym.

5. Jednym z ważniejszych zadań przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych jest ochrona urządzeń wodociągowych dla zapewnienia ich bezpieczeństwa przed nadzwyczajnym zagrożeniem i tym samym zapewnieniem bezpiecznego funkcjonowania systemu zaopatrzenia w wodę.

Wszystkie przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne posiadały wdrożone procedury mające na celu zapewnienie ochrony infrastruktury wodociągowej i jej funkcjonowania w warunkach specjalnych. Były to tzw. plany ochrony obiektów uzgadniane z wojewódzkim (stołecznym) komendantem policji, określające zasady organizacji i wykonywania ochrony obiektów przedsiębiorstwa, w tym stosowanych rodzajów zabezpieczeń – ogrodzenia, oświetlenia, systemy dozoru wizyjnego, w tym pomieszczeń i zbiorników, systemy kontroli dostępu i wtargnięcia do obiektów, systemy ochrony fizycznej. Ponadto przedsiębiorstwa wprowadziły własne plany zarządzania kryzysowego lub wdrożyły plany funkcjonowania w ramach gminnych planów zarządzania kryzysowego.

5.4. Prawidłowość ustalania cen za wodę wodociągową

5.4.1. Kalkulacja i zatwierdzanie taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę

1. Wśród skontrolowanych przedsiębiorstw, 11 nie występowało do miasta o środki finansowe na realizację zadań związanych ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę. Jedynie Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim w 2014 r. zawarł z gminą Grodzisk Mazowiecki porozumienie partnerskie w sprawie wspólnej realizacji projektu gminy z udziałem środków unijnych, mającego na celu kompleksowe uzbrojenie obszarów inwestycyjnych gminy w rejonie węzła „Grodzisk” na autostradzie A2, o szacunkowej wartości 16,5 mln zł. Projekt obejmował budowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnych oraz budowę drogi. Zgodnie z porozumieniem, przedsiębiorstwo przyjęło rolę partnera wspierającego oraz rolę inspektora nadzoru, a gmina zobowiązała się do zabezpieczenia własnego wkładu finansowego na realizację projektu pn. „Kompleksowe uzbrojenie obszarów inwestycyjnych gminy Grodzisk Mazowiecki w tym terenu przeznaczonych pod utworzenie Interdyscyplinarnego Centrum Innowacji dla rozwoju innowacyjności i przedsiębiorczości na Mazowszu”, w przypadku otrzymania dofinansowania z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007–2013.

Skontrolowane przedsiębiorstwa nie otrzymywały od burmistrzów i prezydentów miast dofinansowania na cele rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych stanowiących własność przedsiębiorstw.

Część sieci wodociągowej, pozostająca w zarządzie Ławskich Wodociągów sp. z o.o., była własnością Miasta Ława, które finansowało zadania związane z rozwojem i modernizacją tej sieci.

Gminy w niewielkim zakresie dofinansowały zbiorowe zaopatrzenie w wodę mieszkańców

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Jedenaście przedsiębiorstw nie korzystało z dopłat do cen wody na podstawie art. 24 ust. 6 uzw. Jedynie Rada Miejska w Grodzisku Mazowieckim w okresie od 1 kwietnia 2015 r. do 31 marca 2016 r. uchwałą nr 91/2015 z dnia 25 lutego 2015 r. ustaliła dopłatę z budżetu gminy do 1 m³ wody dostarczonej dla grupy taryfowej I, tj. dla gospodarstw domowych, w wysokości 0,18 zł netto/m³, która w porównaniu do poprzedniego okresu była niższa o połowę. W kolejnych okresach przedsiębiorstwo nie korzystało z takich dopłat.

Zdjęcie nr 7

Opłata za wodę

Źródło: www.fotolia.com.

2. Wszystkie przedsiębiorstwa posiadały wyodrębniony system rachunkowości służący do ewidencji zdarzeń gospodarczych w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz zatwierdzone zasady (polityki) rachunkowości, o których mowa w art. 10 uor. W przedsiębiorstwach ewidencja księgowa umożliwia: wydzielenie kosztów stałych i zmiennych, przychodów związanych z poszczególnymi rodzajami działalności przedsiębiorstwa (także w odniesieniu do poszczególnych taryf), ustalenie kosztów związanych z działalnością inwestycyjną w poprzednim roku obrachunkowym, dokonanie alokacji niezbędnych przychodów według taryfowych grup odbiorców usług.

Niekompletne wnioski o zatwierdzenie taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę

3. W okresie objętym kontrolą, wszystkie przedsiębiorstwa przedstawiły burmistrzom i prezydentom miast wnioski o zatwierdzenie taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków na lata 2015, 2016 i 2017 lub wnioski o przedłużenie czasu obowiązywania dotychczasowych taryf dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków. Łącznie było to 28 wniosków o zatwierdzenie taryf, z tego siedem na 2015 r., jedenaście na 2016 r. i dziesięć na 2017 r. oraz osiem wniosków o przedłużenie czasu obowiązywania dotychczasowych taryf, z których pięć dotyczyło taryf na 2015 r., jeden na 2016 r. i dwa

na 2017 r. Wszystkie wnioski zostały złożone w terminie 70 dni przed planowanym dniem wejścia w życie taryf, tj. zgodnie z art. 24 ust. 2 uzzw.

Sposób opracowania wniosków o zatwierdzenie taryf określał § 19 rtwr. Do każdego wniosku należało dołączyć taryfy za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i uzasadnienie. Uzasadnienia powinny zawierać informacje dotyczące zakresu świadczonych usług i lokalnych uwarunkowań ich świadczenia; standardów jakościowych usług i wpływu ustalonych taryf na ich poprawę; spodziewanej poprawy jakości usług przy wprowadzeniu nowych metod alokacji kosztów oraz zmian warunków ekonomicznych w czasie obowiązywania taryf. Do uzasadnień wniosków o zatwierdzenie taryf należało dołączyć ostatnie sprawozdanie finansowe za rok obrotowy; wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych oraz tabele, będące szczegółową kalkulacją cen i stawek opłat.

Czternaście wniosków o zatwierdzenie taryf (spośród 28) spełniało wymagania określone w § 19 rtwr, a 14 wniosków złożonych przez osiem przedsiębiorstw, było niekompletnych. I tak:

- jedno przedsiębiorstwo⁹⁴ nie wydzieliło we wniosku na 2016 r. oddzielnego dokumentu oznaczonego jako „taryfa” stosownie do treści § 19 ust. 1 rtwr;
- jedno przedsiębiorstwo⁹⁵ nie zamieściło w uzasadnieniach do wniosków na 2016 r. i 2017 r. informacji dotyczących standardów jakościowych usług, w tym informacji dotyczącej wpływu określonej taryfy na ich poprawę; spodziewanej poprawy jakości usług przy wprowadzeniu nowych metod alokacji kosztów oraz zmian warunków ekonomicznych w czasie obowiązywania taryf, co było niezgodne z § 19 ust. 2 pkt 2–4 rtwr;
- do uzasadnień czterech wniosków⁹⁶ nie dołączono ostatniego sprawozdania finansowego za rok obrotowy lub załączono sprawozdanie niepełne, co było niezgodne z § 19 ust. 3 pkt 1 rtwr;
- do uzasadnień dziesięciu wniosków⁹⁷ nie dołączono informacji o ilości i cenie wody zakupionej przez przedsiębiorstwo, pomimo takiego obowiązku wynikającego z § 19 ust. 3 pkt 3 rtwr;
- w uzasadnieniu do wniosku na 2016 r. jedno przedsiębiorstwo⁹⁸ niewystarczająco opisało zmiany poszczególnych kosztów rodzajowych w punkcie dotyczącym „zmian warunków ekonomicznych w czasie obowiązywania taryf”. Odniesiono się jedynie do wzrostu kosztów wynagrodzeń, kosztów materiałowych, opłat środowiskowych oraz alokacji kosztów

⁹⁴ Wodociągi Dębickie sp. z o.o. w Dębicy.

⁹⁵ Miejski Zakład Komunalny sp. z o.o. w Stalowej Woli.

⁹⁶ Wnioski o zatwierdzenie taryf na 2015 r. i 2016 r. Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Bochni sp. z o.o.; Zakładu Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wałczu.

⁹⁷ Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Bochni sp. z o.o. (wnioski na 2015 r. i 2016 r.); Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie (wnioski na 2016 r. i 2017 r.); „Wodociągi Dębickie” sp. z o.o. w Dębicy (wnioski na 2016 r. i 2017 r.); Wadowickie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. (trzy wnioski); Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim (wniosek na 2017 r.).

⁹⁸ Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim.

tów sprzedaży i kosztów ogólnych. W ocenie NIK, prowadzenie rachunku zysków i strat w układzie kalkulacyjnym nie zwalnia przedsiębiorstwa z wykazania zmian poszczególnych kosztów rodzajowych. W opisie pominięto koszty usług transportowych, pozostałych kosztów eksploatacyjnych (energia, inne usługi obce niż usługi transportowe, pozostałe podatki i opłaty, w tym podatku od nieruchomości, amortyzacji itp.). W sytuacji braku zmian poziomu wymienionych kosztów, przedsiębiorstwo powinno to również wyraźnie opisać w tym punkcie;

- w strukturze tabeli „D”, dołączonej do uzasadnień wniosków o zatwierdzenie taryf na 2015 r. i 2016 r.⁹⁹, zastosowano zmiany polegające na różnicowaniu taryfowych cen i stawek opłat, przez pomniejszenie o koszty eksploatacji i utrzymania urządzeń wodno-kanalizacyjnych w gotowości do świadczenia usług oraz koszty odczytu i rozliczenia. Stanowiło to naruszenie § 13 ust. 7 pkt 1 rtwr. Zastosowany wzór tabeli „D” był niezgodny z zamieszczonym w załączniku do rtwr. Według zasady określonej w cyt. przepisie różnicowanie cen i stawek opłat, o których mowa w ust. 2, zapewnia się w szczególności przez podział odbiorców usług na grupy taryfowe i przypisanie do poszczególnych grup odpowiadających im planowanych kosztów świadczenia usług. W rtwr jedynie w tabelach E, F oraz G dopuszczono możliwość dostosowania ich do konstrukcji taryf.

Spośród ośmiu wniosków o przedłużenie czasu obowiązywania dotychczasowych taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków, siedem spełniało wymogi określone w art. 24 ust. 9b uzzw. Zgodnie z art. 24 ust. 9c uzzw, do wniosków tych nie dołączano szczegółowej kalkulacji cen i stawek opłat oraz planu. Jednak niezgodne z § 19 ust. 3 pkt 3 rtwr jedno z przedsiębiorstw¹⁰⁰ do wniosku o przedłużenie czasu obowiązywania dotychczasowej taryfy na 2017 r. nie załączyło informacji o ilości i cenie zakupionej wody. Czas obowiązywania dotychczasowych taryf został przedłużony o 1 rok.

Rodzaj i struktura taryfy

4. Oprócz niepełnej zawartości merytorycznej wniosków dwóch przedsiębiorstw¹⁰¹, taryfy pozostałych przedsiębiorstw zawierały rodzaje prowadzonej działalności; rodzaj i strukturę taryfy; taryfowe grupy odbiorców usług; rodzaje i wysokość cen i stawek opłat; warunki rozliczeń, z uwzględnieniem wyposażenia nieruchomości w przyrządy i urządzenia pomiarowe oraz warunki stosowania cen i stawek opłat, w tym zakres świadczonych usług dla poszczególnych taryfowych grup odbiorców oraz standardy jakościowe obsługi odbiorców usług, co spełniało wymagania określone w § 4 ust. 1 i 2 oraz § 5 pkt 1 i 2 rtwr.

Zgodnie z § 14 rtwr wszystkie przedsiębiorstwa prawidłowo dokonały wyboru rodzaju i struktury taryfy.

⁹⁹ Wadowickie Przedsiębiorstwo wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wadowicach.

¹⁰⁰ Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Bochni sp. z o.o.

¹⁰¹ „Wodociągi Dębicki” sp. z o.o. w Dębicy oraz Miejskiego Zakładu Komunalnego sp. z o.o. w Stalowej Woli.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W zależności od przyjętego rodzaju taryfy dla poszczególnych taryfowych grup odbiorców usług:

- dwa przedsiębiorstwa w 2015 r., a jedno od 2016 r., stosowały taryfę jednolitą dla wszystkich taryfowych grup odbiorców, zawierającą jednolite ceny usług i jednolite stawki opłat;
- 11 przedsiębiorstw od 2016 r. stosowało taryfę niejedolitą, zawierającą dla poszczególnych taryfowych grup odbiorców różne ceny za dostarczoną wodę lub różne stawki opłat.

W zależności od struktury taryfy:

- pięć przedsiębiorstw stosowało taryfę jednoczłonową, zawierającą cenę odniesioną do 1 m³ dostarczanej wody bez stawki opłaty abonamentowej;
- siedem przedsiębiorstw stosowało taryfę wieloczłonową, zawierającą ceny i stawki opłat.

Osiem przedsiębiorstw prawidłowo dokonało alokacji niezbędnych przychodów na wyodrębnione taryfowe grupy odbiorców usług, a jedno przedsiębiorstwo¹⁰² nie dokonywało alokacji kosztów wskutek zastosowania taryfy jednolitej i jednoczłonowej. Przedsiębiorstwa te stosowały jedynie dwa podstawowe współczynniki alokacji kosztów:

- udział poszczególnych taryfowych grup odbiorców usług w całkowitej ilości dostarczonej wody,
- przewidywane roczne opłaty za korzystanie ze środowiska.

NIK stwierdziła następujące nieprawidłowości w alokacji kosztów:

- w ramach zbiorowego zaopatrzenia w wodę jedno przedsiębiorstwo¹⁰³ wyodrębniło dwie taryfowe grupy odbiorców usług: Grupa 1: Gospodarstwa domowe (charakteryzowana jako grupa: odbiorców z gospodarstw domowych zużywających wodę do celów socjalno-bytowych) oraz Grupa 2: Przemysłowi i pozostali odbiorcy (charakteryzowana jako grupa: odbiorców zużywających wodę w procesach przemysłowych, produkcyjnych i technologicznych oraz usługowych). Stosowano następujące współczynniki kosztów: A – sprzedaż roczna wody i B – przewidywane roczne opłaty za korzystanie ze środowiska – usługi zaopatrzenia w wodę. Nie zróżnicowano wysokości opłat środowiskowych za pobór wody w zależności od jej przeznaczenia, co skutkowało, że wartość współczynnika alokacji B oraz sposób jego ustalenia były niezgodne z wymogiem § 11 ust. 5 pkt 1 rtwr. Było to przyczyną nieprawidłowej alokacji kosztów na taryfowe grupy odbiorców usług. Wartość współczynnika alokacji B znacząco odbiegała od wartości współczynnika alokacji A: w 2015 r. wartość współczynnika A dla gospodarstw domowych wynosiła 73,79%, a wartość współczynnika B – 60,00%; w 2016 r. wartość współczynnika A dla gospodarstw domowych wynosiła 72,95%, a wartość współczynnika B – 60,00%;

Nieprawidłowości
w alokacji kosztów

¹⁰² Hąwskie Wodociągi sp. z o.o. w Hławie.

¹⁰³ Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wałczu.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- w jednym z przedsiębiorstw¹⁰⁴ wyodrębniono dwie taryfowe grupy odbiorców usług: Grupa 1: Gospodarstwa domowe, Grupa 2: Pozostali odbiorcy, i stosowano więcej niż dwa podstawowe współczynniki alokacji kosztów: A: udział poszczególnych taryfowych grup odbiorców usług w całkowitej ilości dostarczonej wody, B: przewidywane roczne opłaty za korzystanie ze środowiska, E: maksymalny dwumiesięczny pobór wody. Przedsiębiorstwo nieprawidłowo ustaliło współczynnik alokacji E (współczynnik wykorzystywany do podziału na taryfowe grupy odbiorców kosztów amortyzacji, wynagrodzeń z narzutami, podatku od nieruchomości, rat kapitałowych ponad wartość amortyzacji, odsetek). Zgodnie z § 11 ust. 5 pkt 2 rtwr, współczynniki alokacji kosztów ustalone w oparciu o ewidencję księgową kosztów, prowadzoną zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, mogły być uwzględniane jedynie w odniesieniu do kosztów, których nie da się podzielić na poszczególne taryfowe grupy odbiorców w oparciu o wielkość świadczonych usług. Wymienione wyżej rodzaje kosztów nie spełniały tego warunku. Powodowało to nieprawidłową alokację kosztów na taryfowe grupy odbiorców usług. Wartość współczynnika alokacji E znacząco odbiegała od wartości współczynnika alokacji A:
  - w 2015 r. wartość współczynnika A dla gospodarstw domowych wynosiła 63,77 %, a wartość współczynnika E: 57,13 %,
  - w 2016 r. wartość współczynnika A dla gospodarstw domowych wynosiła 61,56 %, a wartość współczynnika E: 53,18 %,
  - w 2017 r. wartość współczynnika A dla gospodarstw domowych wynosiła 57,55 %, a wartość współczynnika E: 52,90 %.

Powyższa rozbieżność powodowała istotne różnice w jednostkowych kosztach dostarczania wody, na korzyść Grupy 1 – gospodarstw domowych, które w tej sytuacji miały zaniżoną cenę wody w stosunku do ceny dla Grupy 2;

- jedno przedsiębiorstwo¹⁰⁵ utworzyło trzy grupy taryfowe odbiorców usług: Grupa I – Gospodarstwa domowe, ze stawką opłaty abonamentowej ustalonej w oparciu o wskazania wodomierza; Grupa II – Cele produkcyjne, ze stawką opłaty abonamentowej ustalonej w oparciu o wskazania wodomierza; Grupa III – Inne cele, ze stawką opłaty abonamentowej opartą o wskazania wodomierza oraz o przeciętne normy zużycia wody. Taka struktura grup taryfowych oznaczała, że w ramach jednej grupy taryfowej stosowano różne opłaty abonamentowe. NIK ustaliła, że przedsiębiorstwo nie wydzieliło dodatkowej taryfowej grupy odbiorców usług, pomimo że funkcjonowała grupa odbierająca faktury drogą elektroniczną (odbierający tzw. e-faktury, dla których opłata abonamentowa była pomniejszana o 1,39 zł netto).

Cena wody
w gospodarstwach
domowych

5. Cena netto 1 m³ wody dostarczanej do gospodarstw domowych kształtowała się na poziomie:

¹⁰⁴ Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu.

¹⁰⁵ Wodociągi Dębickie sp. z o.o. w Dębicy.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- w taryfach na 2015 r. – od 2,18 zł do 5,01 zł, ze średnią ceną w skontrolowanych przedsiębiorstwach – 3,35 zł;
- w taryfach na 2016 r. – od 2,21 zł do 4,98 zł, przy średniej cenie w przedsiębiorstwach objętych kontrolą – 3,38 zł, co oznacza wzrost w stosunku do średniej ceny w 2015 r. o 0,9%;
- w taryfach na 2017 r. – od 2,25 zł do 4,98 zł, przy średniej cenie w przedsiębiorstwach objętych kontrolą na poziomie 3,41 zł, wyższej o 0,9% w porównaniu do średniej ceny w 2016 r.

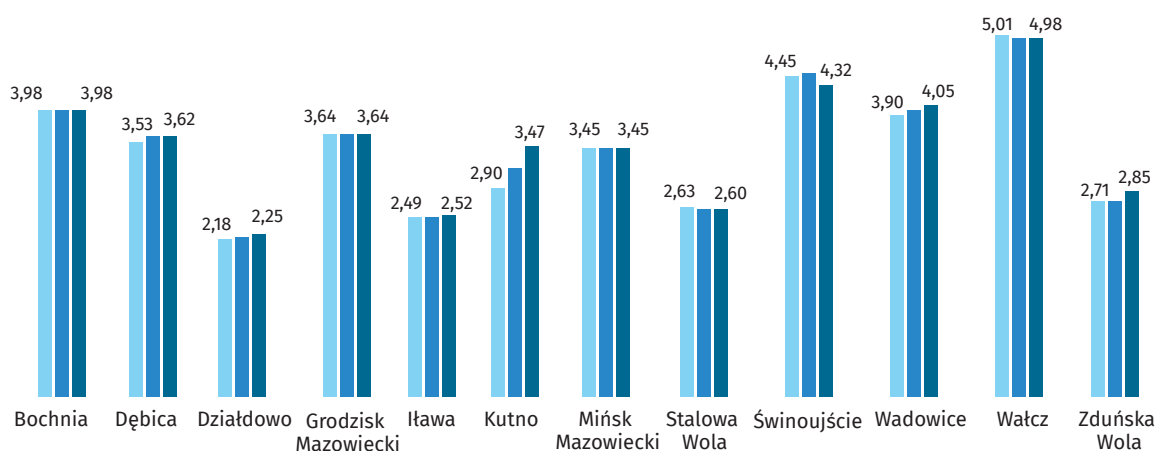
W taryfach na 2015 r., 2016 r. i 2017 r. najniższą cenę 1 m³ wody stosowało Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Działdowie, natomiast po najwyższej cenie dostarczał wodę Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wałczu.

W kalkulacjach cen za wodę nie brano pod uwagę stref zasilania w wodę, z uwzględnieniem różnej jakości wody w poszczególnych ujęciach lub systemach wodociągowych.

Wykres nr 7

Ceny wody dla gospodarstw domowych w skontrolowanych miastach w latach 2015–2017 (zł/m³)

- 2015 r.
- 2016 r.
- 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

W przypadku jednego przedsiębiorstwa NIK stwierdziła nieprawidłowe wyliczenie ceny za dostarczaną wodę, powodujące jej zawyżenie o 8,4%.

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Mińsku Mazowieckim we wniosku o zatwierdzenie taryfy na 2015 r. obliczyło cenę 1 m³ wody w wysokości 3,45 zł netto, zamiast w 3,16 zł netto. W wyniku przyjęcia zawyżonej ceny wody, odbiorcy z terenu miasta Mińska Mazowieckiego ponieśli w okresie obowiązywania taryfy (od 1 marca 2015 r. do 29 lutego 2016 r.) zwiększone, nieuzasadnione wydatki w wysokości netto 0,29 zł za każdy 1 m³ zużytej wody, a przedsiębiorstwo uzyskało nieuzasadnione przychody w kwocie 515,5 tys. zł.

Uwzględnianie opłat za przyłączenie nieruchomości do sieci wodociągowej

6. Siedem przedsiębiorstw spośród 12 skontrolowanych, w taryfach za zbiorowe zaopatrzenie w wodę na 2017 r. uwzględniało w stawkę opłaty za przyłączenie do urządzeń wodociągowych. W czterech przedsiębiorstwach opłaty te uwzględniono we wszystkich taryfach, w jednym w taryfie na 2016 r., a w pozostałych dwóch zrezygnowano z ich kalkulacji od 2016 r. lub 2017 r. Ostatecznie po sześć przedsiębiorstw w 2015 r. i 2016 r. uwzględniało w taryfach opłaty za przyłączenie do urządzeń wodociągowych, a w 2017 r. – siedem.

Opłaty netto¹⁰⁶ za jedno przyłącze wodociągowe kształtowały się na poziomie od 77,32 zł do 228,43 zł w 2015 r. oraz od 55,00 zł do 192,53 zł w 2016 r. i 2017 r.

Dwa przedsiębiorstwa¹⁰⁷ z pięciu, które nie uwzględniły stawek opłat za przyłączenie, pobierało opłaty dodatkowe za wydanie warunków technicznych, uzgadnianie dokumentacji i odbiór przyłącza. Koszty tych czynności nie były wliczane do taryf.

NIK zwraca uwagę, że zgodnie z art. 15 ust. 2 uzzw, realizację budowy przyłączy do sieci oraz studni wodomierzowej zapewnia na własny koszt osoba ubiegająca się o przyłączenie nieruchomości do sieci. Koszt nabycia, zainstalowania i utrzymania wodomierza głównego ponosi przedsiębiorstwo, a urządzenia pomiarowego – odbiorca usług. Przedsiębiorstwo jest obowiązane przyłączyć do sieci nieruchomość osoby ubiegającej się o przyłączenie nieruchomości do sieci, jeśli spełnione są warunki przyłączenia określone w regulaminie, o którym mowa w art. 19 uzzw, oraz istnieją techniczne możliwości świadczenia usług (art. 15 ust. 4 uzzw). Zdaniem NIK przyłączenie nieruchomości do sieci wodociągowej nie może być uzależnione od poniesienia przez odbiorcę dodatkowych kosztów.

W piśmie z dnia 7 sierpnia 2017 r., skierowanym do wszystkich prokuratorów regionalnych, Zastępca Prokuratora Generalnego zwrócił uwagę, że obowiązek ponoszenia przez mieszkańców opłat za przyłączenie budynku do gminnej sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej, nakładany jest na mieszkańców bez upoważnienia ustawowego i narusza art. 7, art. 84 i art. 94 Konstytucji RP.

Zwrócił się do wszystkich prokuratorów z prośbą o dokonanie analizy zgodności z prawem uchwał dotyczących warunków podłączenia do gminnych sieci wodociągowych i kanalizacyjnych. W przypadku ujawnienia nieprawidłowości polegających na nakładaniu na mieszkańców obowiązku ponoszenia opłaty przyłączeniowej z tego tytułu, prokuratorzy mają obowiązek podjęcia działań zmierzających do zakwestionowania tych zapisów, jako nieposiadających upoważnienia ustawowego¹⁰⁸.

Nieuzasadnione niezbędne przychody

7. Ustalając niezbędne przychody dla potrzeb obliczenia taryfowych cen i stawek opłat planowanych na rok obowiązywania taryf, tj. na 2015 r.,

¹⁰⁶ Cena brutto uwzględniała podatek VAT w wysokości 23%.

¹⁰⁷ Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Działdowie i Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zduńskiej Woli.

¹⁰⁸ <https://pk.gov.pl/aktualnosci-prokuratury-krajowej/gminy-nie-moga-pobierac-oplat-za-przylaczenie-do-sieci-wodociagowych-i-kanalizacyjnych-wyniki-analiza-prokuratury-krajowej.html#.WkS4DWd1qmE>

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

2016 r. i 2017 r., wszystkie przedsiębiorstwa uwzględniły koszty eksploatacji i utrzymania, w tym koszty amortyzacji lub odpisów umorzeniowych i opłaty za korzystanie ze środowiska (z wyjątkiem przedsiębiorstwa w Mińsku Mazowieckim w taryfie na 2015 r.). W kosztach eksploatacji i utrzymania uwzględniano wyłącznie koszty amortyzacji urządzeń wodociągowych, będących własnością tych przedsiębiorstw. Dwa przedsiębiorstwa ujęły również koszty zakupionej przez siebie wody.

Oprócz kosztów eksploatacji i utrzymania, w przedsiębiorstwach uwzględniano inne koszty zwiększające wartość niezbędnych przychodów:

- raty kapitałowe ponad wartość amortyzacji, ujęte przez dwa przedsiębiorstwa w dwóch lub trzech taryfach;
- odsetki, uwzględnione przez cztery przedsiębiorstwa, z tego trzy na lata 2015–2017 i jedno w taryfie na 2016 r.;
- należności nieregularne, ujęte w kalkulacji taryf przez cztery przedsiębiorstwa.

Niektóre przedsiębiorstwa zaplanowały również marżę zysku w wysokości:

- od 0,5% do 8,5% kosztów eksploatacji i utrzymania – w taryfach czterech przedsiębiorstw na 2015 r.;
- od 0,1% do 4,0% kosztów eksploatacji i utrzymania – w taryfach siedmiu przedsiębiorstw na 2016 r.;
- od 0,5% do 6,0% kosztów eksploatacji i utrzymania – w taryfach sześciu przedsiębiorstw na 2017 r.

Przedsiębiorstwa nie uwzględniły w opłatach za środowisko podwyższonych opłat z tytułu poboru wód, gdyż wszystkie posiadały pozwolenia wodno-prawne.

NIK zwróciła uwagę, że dwa przedsiębiorstwa¹⁰⁹ w kalkulacji przychodów na 2015 r. nadmiernie uprościły analizę należności nieregularnych i obciążły nimi odbiorców w sposób nieuzasadniony. W kolejnych latach do kalkulacji niezbędnych przychodów przedsiębiorstwo zaliczało należności nieregularne. Zgodnie z § 9 ust. 2 rtwr wartość należności nieregularnych uprawdopodobnia się w sposób określony w uor, tzn. do kalkulacji niezbędnych przychodów powinny zostać zaliczone wyłącznie te należności lub ich część, których brak przewidywanej zapłaty został uprawdopodobniony. Tymczasem przedsiębiorstwo zaliczyło je do wartości niezbędnych przychodów, mimo że należności przedawnione nie występowały (w zakresie dostawy wody).

8. W 10 przedsiębiorstwach kwoty kosztów eksploatacji i utrzymania zostały zaplanowane rzetelnie i w oparciu o rzeczywiste dane. Podstawą do ustalenia poziomu planowanych kosztów eksploatacji i utrzymania było wykonanie kosztów za poprzedni rok obrachunkowy poprzedzający wprowadzenie nowych taryf.

Nierzetelne kalkulowanie kosztów eksploatacji i utrzymania

¹⁰⁹ Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wałczu – taryfa na 2015 r. i Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu w taryfach na 2015 r., 2016 r. i 2017 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Jedno przedsiębiorstwo¹¹⁰ nierzetelnie przeprowadzało kalkulację kosztów, wykazując w tabelach C oraz D brak kosztów zakupu wody z urzędzeń niebędących w jego posiadaniu i załączając jednocześnie do wniosków kopie faktur za zakup wody. Faktury odnosiły się wprawdzie do okresu pomiędzy końcem roku obrachunkowego i początkiem roku taryfowego i w związku z tym mogły stanowić jedynie podstawę oszacowania wielkości kosztów zakupu wody, to jednak, zdaniem NIK było to działaniem nieprawidłowym. Nie można zatem uznać, że wypełniony został warunek formalny określony w § 19 ust. 3 p. 3 rtwr, który zobowiązuje przedsiębiorstwo do dołączenia informacji o ilości i cenie zakupu wody.

Podział zysku przedsiębiorstwa

9. Przedsiębiorstwa objęte kontrolą były spółkami prawa handlowego, a zasady rozdysponowania zysku spółek określono w art. 191 § 3 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych. W latach 2014–2016 wszystkie przedsiębiorstwa, oprócz Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kutnie za 2014 r., osiągnęły zyski netto. Zgromadzenie Wspólników Spółek, w drodze uchwał, dokonywało podziału zysku netto z przeznaczeniem na podwyższenie kapitału zapasowego, kapitału rezerwowego, pokrycie strat z lat ubiegłych, dofinansowanie Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, fundusz nagród lub wypłatę dywidendy.

Podstawa prawna wejścia w życie taryf

10. W okresie objętym kontrolą taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę wchodziły w życie w oparciu o różne podstawy prawne, na skutek różnej formuły składania wniosków oraz postępowania rady miasta w sprawie zatwierdzenia taryf. Spośród 36 taryf na lata 2015–2017:

- 19 taryf (dwie na 2015 r., dziewięć na 2016 r. i osiem na 2017 r.) weszło w życie na podstawie uchwał rady miasta w sprawie taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę, podjętych z zachowaniem terminu wymaganego art. 24 ust. 5 uzzw, tj. przed upływem 45 dni od dnia złożenia wniosku;
- dziewięć taryf (pięć na 2015 r. i po dwie na 2016 r. i 2017 r.) weszło w życie bez podjęcia uchwały rady miasta, po upływie 70 dni od dnia złożenia wniosku o zatwierdzenie taryf, tj. na podstawie art. 24 ust. 8 uzzw;
- osiem taryf (pięć na 2015 r., jedna na 2016 r. i dwie na 2017 r.) weszło w życie na podstawie uchwał rady miasta w sprawie przedłużenia czasu obowiązywania taryfy, podjętych zgodnie z art. 24 ust. 9a uzzw.

Zarówno przedłużony czas obowiązywania dotychczasowych taryf, jak i okres obowiązywania nowych taryf, nie przekroczył jednego roku. Rok taryfowy w poszczególnych przedsiębiorstwach był zróżnicowany i w większości nie pokrywał się z rokiem kalendarzowym, np. obejmował okres od 1 czerwca danego roku do 31 maja następnego roku.

Spóźnione ogłaszanie taryf

11. Wszystkie skontrolowane przedsiębiorstwa ogłosiły informacje o obowiązujących taryfach w lokalnej prasie, na stronie internetowej przedsiębiorstwa, w siedzibie przedsiębiorstwa lub w drodze indywidualnych

¹¹⁰ Miejski Zakład Komunalny sp. z o.o. w Stalowej Woli.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

pism skierowanych do odbiorców usług (na przykład wraz z najbliższą fakturą). Taryfy dziewięciu przedsiębiorstw zostały opublikowane w terminie do siedmiu dni od dnia podjęcia uchwały lub w terminie co najmniej siedmiu dni przed dniem wejścia ich w życie, czyli zgodnie z art. 24 ust. 7 i 9 uzzw.

Trzy przedsiębiorstwa z 12 nie dochowały terminu publikacji ogłoszeń o obowiązujących taryfach:

- niezgodnie z art. 24 ust. 7 uzzw taryfy za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków na 2016 r. i 2017 r., zatwierdzone przez Radę Miasta w Grodzisku Mazowieckim, zostały ogłoszone w lokalnej prasie odpowiednio 30 dni i 26 dni po podjęciu uchwały o zatwierdzeniu taryf, tj. z opóźnieniem 23 i 19 dni;
- ogłoszenie taryfy za zbiorowe zaopatrzenie w wodę na 2016 r. przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Bochni sp. z o.o. nastąpiło 18 dni od dnia podjęcia uchwały o jej zatwierdzeniu, tj. po terminie określonym w art. 24 ust. 7 uzzw;
- taryfy na 2016 r. i 2017 r. zostały ogłoszone przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim, odpowiednio, po ośmiu i 28 dniach od ich zatwierdzenia, tj. z opóźnieniem jednego i 21 dni w stosunku do terminu określonego w art. 24 ust. 7 uzzw.

Ogłoszenia zatwierdzonych taryf publikowane przez pięć¹¹¹ przedsiębiorstw ograniczono wyłącznie do informacji o wysokości ceny netto/brutto za wodę (i ścieki). Zakres informacji zawartych w tych ogłoszeniach nie spełniał wymagań art. 2 pkt 12 uzzw definiującego pojęcie taryfy jako zestawienie ogłoszonych publicznie cen i stawek opłat za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków oraz warunki ich stosowania.

12. W celu minimalizowania kosztów prowadzenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę przedsiębiorstwa wdrażały programy wymiany wodomierzy, dzięki czemu automatyzacja procesów odczytu urządzeń pomiarowych pozwoliła na skrócenie czasu potrzebnego na obsługę sprzedaży, a tym samym ograniczenie kosztów dystrybucji wody. Realizowano zadania inwestycyjne i modernizacyjne takie jak: przebudowa stacji uzdatniania wody, wymiana pomp głębinowych, techniczne zabezpieczenie sieci wodociągowej i uzbrojenia przed nielegalnym poborem wody. Ograniczano liczbę awarii sieci wodociągowej poprzez prowadzenie monitoringu pracy sieci i wymiany odcinków sieci ulegających częstym uszkodzeniom.

Minimalizowanie kosztów prowadzenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę

¹¹¹ Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zduńskiej Woli, Wodociągi Dębickie sp. z o.o. w Dębicy, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Bochni, Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Wałczu i Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Zdjęcie nr 8

Montaż zasuw na przewodzie wodociągowym

Źródło: www.fotolia.com

Nierzetelna weryfikacja przez burmistrzów i prezydentów miast taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę

W ośmiu urzędach miast (na 12 objętych kontrolą) nierzetelnie weryfikowano wnioski o zatwierdzenie taryf składane przez przedsiębiorstwa. Wnioski były pozytywnie weryfikowane przez burmistrzów lub prezydentów miast i przedkładane radom miast do uchwalenia, pomimo, że nie spełniały wymagań określonych w § 4, 5, 13 i 19 rtwr. Wnioski były niekompletne, obarczone błędami, które na etapie prawidłowej procedury weryfikacyjnej powinny zostać poprawione. Na przykład:

Burmistrz Miasta Mińsk Mazowiecki nieprawidłowo zweryfikował wniosków o zatwierdzenie taryfy za zbiorowe zaopatrzenie w wodę na 2015 r., złożony przez Prezesa Zarządu PWiK w Mińsku Mazowieckim. We wniosku cena 1 m³ dostarczanej wody została określona w wysokości 3,45 zł podczas, gdy z danych zawartych w tabelach załączonych do wniosku wynikało, że cena 1 m³ dostarczonej wody powinna kształtować się na poziomie 3,16 zł netto, tj. o 0,29 zł/m³ mniej. Ogółem wartość przychodów w roku obowiązywania nowej taryfy, na podstawie tak skalkulowanej ceny i stawek opłat, wyniosła 6702,7 tys. zł i była o 592,9 tys. zł wyższa od wartości niezbędnych przychodów, w tym o 515,5 tys. zł wyższa od wartości niezbędnych przychodów rozliczanych za ilość dostarczanej wody. Ponadto, w omawianym wniosku, w tabeli G, podano błędne liczby odbiorców usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę płacących za odczyt i rozliczenie (10 965) oraz rozliczanych za gotowość świadczenia usług (88 125) (we wniosku na 2014 r. podano odpowiednio: 5743 i 5595). Pomimo powyższych błędów taryfa została bez uwag zweryfikowana przez Burmistrza i przedstawiona Radzie Miasta do zatwierdzenia. Burmistrz Miasta Mińsk Mazowiecki wyjaśnił, że w omawianym wniosku nie zauważono błędu rachunkowego wyliczenia ceny 1 m³ dostarczanej wody i to spowodowało brak reakcji w kierunku obniżenia ceny;

Burmistrz Miasta Grodzisk Mazowiecki skierował do uchwalenia przez Radę Miejską trzy wnioski o zatwierdzenie taryf, z których dwa nie spełniały wszystkich wymagań określonych w § 19 rtwr, tj.:

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- wniosek o zatwierdzenie taryf na okres od dnia 1 kwietnia 2016 r. do dnia 31 marca 2017 r. nie zawierał skutków finansowych zmian cen i stawek opłat w poszczególnych grupach taryfowych odbiorców;
- w załączniku nr 1 do wniosku o zatwierdzenie taryf na okres od dnia 1 kwietnia 2017 r. do dnia 31 marca 2018 r., w tabeli H, ZWiK nie wskazał skutków finansowych zmian cen i stawek opłat w poszczególnych grupach taryfowych odbiorców, a w załączniku nr 2 wykazał wartość zakupionej wody od innych podmiotów, bez informacji o ilości i cenie 1 m³ zakupionej wody;

Burmistrz wyjaśnił, że: „Tabela H została wypełniona w kolumnie „ogółem”, ponieważ ewidencja księgowa przychodów w ZWiK nie jest prowadzona w rozbiu na grupy taryfowe. We wniosku taryfowym na okres od 1 kwietnia 2017 r. do 31 marca 2018 r. w załączniku nr 2 omyłkowo umieszczono tabelę z ukrytymi wierszami, które zawierały ilości i cenę zakupionej wody. W przekazanej tabeli podano jedynie wartości wynikowe, czyli koszt zakupionej wody netto. Z uwagi na fakt nieznaczących ilości zakupionej wody w stosunku do własnej produkcji i kosztów z tym związanych, przez przeoczenie nie zwrócono uwagi na niekompletność załącznika”;

Burmistrz Miasta Wadowice na podstawie art. 24 ust. 4 uzzw pozytywnie zaopiniował wnioski o zatwierdzenie taryf na 2015 r., 2016 r. i na 2017 r., pomimo że:

- w żadnym z nich nie zamieszczono informacji o ilości i cenie wody zakupionej przez przedsiębiorstwo, wymaganej w § 19 ust. 3 pkt 3 rtwr, także w sytuacji niedokonywania zakupu wody z obcych urzędzeń;
- we wnioskach przedstawiono podział odbiorców usług wodociągowych na grupy taryfowe, w ramach których zastosowano różne stawki abonamentowe, a wielkości niezbędnych przychodów z tytułu opłat abonamentowych skalkulowano oddzielnie od przychodów dotyczących ilości dostarczanej wody dla poszczególnych grup taryfowych. Stanowiło to naruszenie § 13 ust. 7 pkt 1 rtwr, w myśl którego różnicowanie cen i stawek opłat, o których mowa w ust. 2, zapewnia się w szczególności przez podział odbiorców usług na grupy taryfowe i przypisanie do poszczególnych grup odpowiadających im planowanych kosztów świadczenia usług.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe

Cel główny kontroli	Ocena działań podejmowanych w wybranych miastach i przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych na rzecz zapewnienia mieszkańcom dostawy wody o odpowiedniej jakości, w dostatecznej ilości oraz pod wystarczającym ciśnieniem.
Cele szczegółowe	Ocena działań podejmowanych w celu: <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienia powszechnego dostępu do sieci wodociągowej; – niezawodnego dostarczania wody w wystarczającej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem; – zapewnienia wymaganej jakości wody; – prawidłowego ustalania cen za wodę wodociągową.
Zakres podmiotowy	Kontrola została przeprowadzona w 24 jednostkach, w tym w: <ul style="list-style-type: none"> – 12 urzędach miast oraz – 12 przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych. <p>Kontrola objęła 12 urzędów miast w miastach liczących 10–100 tys. ludności, w których stwierdzano przypadki niedotrzymania wymaganej jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz 12 przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych wykonujących na terenie tych miast zadania zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi.</p>
Kryteria kontroli	W urzędach miast oraz w przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych będących spółkami prawa handlowego z udziałem gminy, kontrola została przeprowadzona na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli ¹¹² , zwanej dalej „ustawą o NIK”, z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 2 ustawy, tj. pod względem legalności, gospodarności i rzetelności. W przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych – przedsiębiorcach w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, kontrola została przeprowadzona na podstawie art. 2 ust. 3 ustawy o NIK, z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 3 tej ustawy, tj. pod względem legalności i gospodarności.
Okres objęty kontrolą	Kontrola objęła okres od 1 stycznia 2015 r. do 31 marca 2017 r. oraz działania wcześniejsze, które miały wpływ na realizację badanych zadań, lub których efekty wystąpiły po 1 stycznia 2015 r., a także skutki działań ujawnione do dnia zakończenia kontroli.
Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK	Postępowanie kontrolne było prowadzone od 16 maja do 11 września 2017 r.
	W trakcie kontroli, w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, otrzymano informacje od: <ul style="list-style-type: none"> – Głównego Inspektora Sanitarnego w zakresie sposobu zorganizowania w kraju monitoringu jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, liczby decyzji stwierdzających brak przydatności wody do spoży-

¹¹² Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, Dz. U. z 2017 r. poz. 524.

cia, liczby zgód na odstępstwo od wymaganej jakości wody, wielkości poboru wody w Polsce na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej oraz liczby wodociągów w poszczególnych grupach wydajności;

- państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych (ppis) w zakresie sposobu zorganizowania w powiecie monitoringu jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, liczby wydanych decyzji stwierdzających brak przydatności wody do spożycia, liczby udzielonych zgód na odstępstwo od wymaganej jakości wody, częstotliwości dokonywania przez ppis obszarowych ocen jakości wody dla powiatu, liczby wodociągów w powiecie w poszczególnych grupach wydajności, wielkości poboru wody w powiecie na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej oraz danych dotyczących wodociągów i przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych funkcjonujących w mieście – siedzibie ppis.

W związku z kontrolą, działając na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK, zlecono ppis przeprowadzenie w mieście (siedzibie ppis) kontroli doraźnych, obejmujących wykonanie jednorazowych badań jakości wody wodociągowej, pobranej w trzech budynkach wielorodzinnych.

Udział innych organów kontroli na podstawie art. 12 ustawy o NIK

W dniu 31 marca 2017 r. w siedzibie NIK w Warszawie odbył się panel ekspertów pn. „Zbiorowe zaopatrzenie ludności w wodę przeznaczoną do spożycia”, zorganizowany przez Departament Środowiska NIK. Celem panelu było wskazanie problemów utrudniających eksploatację i rozwój sieci wodociągowej, możliwości i kierunków podejmowania działań naprawczych w tym zakresie, a także przykładów dobrych praktyk.

Panel ekspertów

W trakcie panelu eksperci wygłosili referaty wprowadzające do dyskusji, dotyczące utrzymania i rozwoju sieci wodociągowej i ustalania cen za wodę oraz zapewnienia dostaw wody wodociągowej w odpowiedniej ilości, o wymaganej jakości i pod wystarczającym ciśnieniem.

Najważniejsze głosy w dyskusji dotyczyły:

- ustalania cen za dostarczaną wodę – wskazywano m.in. na zróżnicowanie i specyfikę poszczególnych przedsiębiorstw wodociągowych na terenie Polski, co powoduje duże rozpiętości cen dostarczonej wody. Eksperci wskazywali m.in. na wiele czynników wpływających na cenę m³ wody, jako negatywne przykłady podawano np. duży udział wynagrodzeń w kosztach działalności spółek wodociągowych czy też wliczanie w koszty funkcjonowania spółek (a tym samym w cenę sprzedawanej wody) kosztów organizacji drogich imprez okolicznościowych (np. uroczystego otwarcia Stacji Uzdatniania Wody – SUW);
- bezpieczeństwa użytkowników wody – podnoszono problemy związane z właściwą eksploatacją wewnętrznych instalacji wodociągowych (w tym zwłaszcza w budynkach wielorodzinnych) oraz kłopoty związane z podejmowaniem działań w sytuacji awarii wodociągowej oraz w przypadku wystąpienia zanieczyszczeń dostarczonej wody. Przedstawiciele Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A. zwrócili uwagę na skuteczne działania MPWiK

ZAŁĄCZNIKI

w zakresie poprawy jakości wody dostarczanej do odbiorców (zrealizowane m.in. ze środków Unii Europejskiej, pozyskanych w kwocie ok. 2,7 mld zł);

- problemów w bieżącej eksploatacji sieci – zwracano uwagę na nieprecyzyjny stan prawny dotyczący wymagań jakościowych wody oraz badanych jej parametrów (przedstawiciel Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Łodzi sp. z o.o.), duże straty produkowanej wody oraz awaryjność sieci wodociągowej.

Powołanie biegłych W toku kontroli, w trybie art. 49 ust. 1 i 2 ustawy o NIK, powołano biegłych w celu zbadania rzetelności określania przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę wybranych do kontroli miast oraz zasadności ustalania taryfowych cen i stawek opłat za wodę.

Finansowe rezultaty kontroli Kwota 135,22 zł stanowiąca łączną wysokość kar umownych za nieterminowe przekazywanie wyników badań wody, przekazana w wyniku kontroli NIK na rachunek bankowy Zakładu Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Świnoujściu

Zastrzeżenia do wystąpień pokontrolnych Kierownicy jednostek objętych kontrolą nie wnieśli zastrzeżeń do wystąpień pokontrolnych.

Ustalenia kontroli stanowiły podstawę do sformułowania 83 wniosków pokontrolnych, zamieszczonych w wystąpieniach pokontrolnych, skierowanych do:

Stan realizacji wniosków pokontrolnych

prezydentów i burmistrzów miast, m.in. o:

- rzetelne weryfikowanie wniosków o zatwierdzenie taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę, w szczególności w celu doprowadzenia do pełnej zgodności ich treści z obowiązującymi przepisami;
- egzekwowanie od przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych przedkładania wszystkich dokumentów wymaganych przepisami prawa, w tym w zakresie obowiązków informacyjnych dotyczących, jakości wody;
- egzekwowanie od przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego niezwłocznego informowania o wszystkich awariach sieci wodociągowej, o podjętych i zaplanowanych działaniach naprawczych oraz o wynikach badań jakości wody w przypadkach, w których wystąpiły okoliczności mogące ją pogorszyć;
- przedstawianie mieszkańcom, w porozumieniu z właściwym państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym, informacji o jakości wody w zakresie wynikającym z przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi;
- podjęcie kontroli przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych w zakresie przekazywania informacji o zaplanowanych przedsięwzięciach naprawczych i ustalonym harmonogramie ich realizacji, a także

- o podjętych i zaplanowanych działaniach w przypadku wystąpienia okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody, szczególnie jej pogorszenie;
- systematyczne gromadzenie i okresowe analizowanie danych o awariach sieci wodociągowych i podjętych przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne działaniach naprawczych sieci wodociągowych;
  - wyegzekwowanie od przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych obowiązków informowania i sprawozdawania o prowadzonej działalności, zawartych w zezwoleniu na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę;
  - przypisanie wyznaczonej komórce organizacyjnej i pracownikom urzędu miasta spraw z zakresu wodociągów i zaopatrzenia w wodę, zgodnie ze standardami kontroli zarządczej sektora finansów publicznych;
  - określenie w zezwoleniu na zbiorowe zaopatrzenie w wodę warunków wprowadzania ograniczeń dostarczania wody w przypadku wystąpienia jej niedoboru;
  - sprawowanie nadzoru nad przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym w zakresie wykonywania działalności związanej z dostarczaniem wody, w tym dokumentowanie czynności nadzorczych;
  - pozyskiwanie od przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych informacji o: okresowych kontrolach stanu technicznego wodociągowych obiektów budowlanych i sieci wodociągowej i monitoringu sieci wodociągowej, w szczególności pomiarach natężenia przepływu wody, wysokości ciśnienia wody w przewodach i wyciekach wody;
  - prowadzenie systematycznej aktualizacji Planu Zarządzania Kryzysowego Miasta;
  - podjęcie działań w celu wyegzekwowania danych i informacji niezbędnych do zapewnienia prawidłowej realizacji zadania zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz sprawowania kontroli w tym zakresie m.in. liczby mieszkańców miasta korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę, liczby nieruchomości na terenie miasta przyłączonych do sieci wodociągowej, struktury wiekowej i materiałowej sieci wodociągowej w mieście;
  - wyegzekwowanie od przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego obowiązku przedkładania ocen i analiz określonych w zezwoleniu na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków;

kierowników przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, m.in. o:

- rejestrowanie danych dotyczących pomiarów zwierciadła wody oraz wydajności w książkach eksploatacji studni;
- prowadzenie monitoringu jakości wody w urządzeniach na sieci wodociągowej;

ZAŁĄCZNIKI

- zamieszczanie komunikatów o przekroczeniach dopuszczalnych parametrów jakości wody na stronie internetowej przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego;
- terminowe dokonywanie okresowych kontroli stanu technicznego sieci wodociągowej i wodociągowych obiektów budowlanych zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane;
- pisemne informowanie burmistrza o każdorazowej przerwie w dostawie usług wodociągowych, przekraczającej 12 godzin;
- doprowadzenie do zawarcia pisemnych umów ze wszystkimi odbiorcami usług, do których dostarczana jest woda wodociągowa;
- naliczanie i egzekwowanie kar wynikających z umów podpisanych przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne;
- uwzględnianie w zawieranych umowach o zbiorowe zaopatrzenie w wodę wszystkich elementów określonych w ustawie z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków;
- rzetelne przygotowywanie taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę,
- podjęcie działań w celu sporządzania właściwej dokumentacji do wniosku taryfowego, zgodnie z wymogami określonymi w § 19 rozporządzenia Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków;
- dokumentowanie uzgodnienia z ppis harmonogramów pobierania próbek wody do badań;
- uzgadnianie z ppis miejsca, częstotliwości i zakresu badania wody oraz planowanych przedsięwzięć naprawczych, każdorazowo po wystąpieniu okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody, szczególnie jej pogorszenie, oraz informowanie burmistrza o podjętych i zaplanowanych działaniach;
- uzyskanie pozytywnej oceny higienicznej państwowego powiatowego inspektora sanitarnego dla materiałów i wyrobów używanych do uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi;
- prowadzenie badań monitoringu przeglądowego jakości wody w zakresie wskazanym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi;
- rzetelne analizowanie, na potrzeby wieloletnich planów rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, niezbędnego do podjęcia przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne zakresu zadań inwestycyjnych.

Kierownicy wszystkich skontrolowanych jednostek (z wyjątkiem dwóch, do których nie skierowano wniosków) poinformowali NIK o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków pokontrolnych. Dotychczas zrealizowano 45 wniosków, a 34 wnioski pozostają w trakcie realizacji.

Burmistrzowie i prezydenci miast poinformowali o podjęciu działań obejmujących m.in.:

- egzekwowanie od przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych wszystkich dokumentów wymaganych przepisami prawa, w tym w zakresie obowiązków informacyjnych dotyczących jakości wody;
- zamieszczanie informacji o jakości wody przeznaczonej do spożycia na stronie internetowej urzędu miasta;
- przeprowadzanie kontroli w przedsiębiorstwie wodociągowo-kanalizacyjnym;
- zobowiązanie przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego do bieżącego informowania o podjętych i zaplanowanych działaniach naprawczych i harmonogramie ich realizacji po wystąpieniu okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody;
- wystąpienie do ppis o regularne przekazywanie informacji o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi;
- rzetelną weryfikację wniosków przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych o zatwierdzenie taryf na zbiorowe zaopatrzenie w wodę;
- wystąpienie do przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego o przekazanie informacji dotyczących liczby mieszkańców miasta korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę, liczby nieruchomości przyłączonych do sieci wodociągowej i stanu zaawansowania inwestycji ujętych w wieloletnim planie rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych.

Kierownicy przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych poinformowali o podjęciu działań obejmujących m.in.:

- składanie kompletnych wniosków o zatwierdzenie taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę oraz zbiorowe odprowadzanie ścieków, zawierających wszystkie załączniki wymagane obowiązującymi przepisami;
- wystąpienie do ppis o wydanie oceny higienicznej materiałów i wyrobów używanych do uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi;
- wystąpienie do ppis o wypracowanie procedury dokonywania oceny przydatności wody do spożycia każdorazowo po wystąpieniu okoliczności mogących spowodować zmianę jej jakości;
- wystąpienie do ppis i burmistrza o wypracowanie procedury właściwego powiadamiania o wszystkich awariach oraz o zaplanowanych i podjętych działaniach w celu ich usunięcia;
- wznowienie rejestrowania danych dotyczących pomiarów zwierciadła wody ujmowanej ze studni.

ZAŁĄCZNIKI

Wykaz jednostek kontrolowanych

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności
1.	Departament Środowiska	Urząd Miasta Mińsk Mazowiecki, ul. Konstytucji 3 Maja 1, 05-300 Mińsk Mazowiecki	Marcin Jakubowski	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
2.		Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Mińsku Mazowieckim sp. z o.o., ul. J. Mireckiego 20, 05-300 Mińsk Mazowiecki	Bernard Krekora	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
3.		Urząd Miejski w Grodzisku Mazowieckim, ul. T. Kościuszki 32a, 05-825 Grodzisk Mazowiecki	Grzegorz Benedykciński	Opisowa
4.		Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o., ul. Cegielniana 4, 05-825 Grodzisk Mazowiecki	Michał Klonowski	Opisowa
5.	Delegatura NIK w Krakowie	Urząd Miasta Bochnia, ul. Kazimierza Wielkiego 2, 32-700 Bochnia	Stefan Kolawiński	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
6.		Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Bochni sp. z o.o., ul. Majora Bacy 15, 32-700 Bochnia	Zbigniew Rachwał	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
7.		Urząd Miejski w Wadowicach, pl. Jana Pawła II 23, 34-100 Wadowice	Mateusz Kalinowski	Opisowa
8.		Wadowickie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o., ul. Młyńska 110, 34-100 Wadowice	Alfred Karelus	Pozytywna

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności
9.	Delegatura NIK w Łodzi	Urząd Miasta Kutno, Plac Marsz. Józefa Piłsudskiego 18, 99-300 Kutno	Zbigniew Burzyński	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
10.		Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o., ul. Przemysłowa 4, 99-300 Kutno	Witold Kamiński	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
11.		Urząd Miasta Zduńska Wola, ul. Złotnickiego 12, 98-220 Zduńska Wola	Piotr Niedźwiecki	Opisowa
12.		Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. ul. Królewska 15, 98-200 Zduńska Wola	Grzegorz Szmyt	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
13.	Delegatura NIK w Olsztynie	Urząd Miasta w Działdowie, ul. Zamkowa 12, 13-200 Działdowo	Grzegorz Mrowiński	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
14.		Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o., ul. Hallera 32, 13-200 Działdowo	Ireneusz Falba	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
15.		Urząd Miasta Ławy, ul. Niepodległości 13, 14-200 Ława	Adam Żyliński	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
16.		Ławskie Wodociągi sp. z o.o., ul. Wodna 2, 14-202 Ława	Jerzy Biereg	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności
17.	Delegatura NIK w Rzeszowie	Urząd Miasta Stalowa Wola, ul. Wolności 7, 37-450 Stalowa Wola	Lucjusz Nadbereżny	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
18.		Miejski Zakład Komunalny sp. z o.o., ul. Komunalna 1, 37-450 Stalowa Wola	Anna Pasztaleniec	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
19.		Urząd Miejski w Dębicy, ul. Ratuszowa 2, 39-200 Dębica	Mariusz Szewczyk	Pozytywna
20.		Wodociągi Dębickie sp. z o.o., ul. Kosynierów Raławickich 35, 39-200 Dębica	Jacek Gil	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
21.	Delegatura NIK w Szczecinie	Urząd Miasta Wałcz, pl. Wolności 1, 78-600 Wałcz	Bogusława Towalewska	Opisowa
22.		Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o., pl. Polski 1, 78-600 Wałcz	Wojciech Szalwach	Pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości
23.		Urząd Miasta Świnoujście, ul. Wojska Polskiego 1/5, 72-600 Świnoujście	Janusz Żmurkiewicz	Pozytywna
24.		Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o., ul. H. Kołtątaja 4, 72-600 Świnoujście	Małgorzata Bognar	Opisowa

6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych

Zasady i warunki zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi określone zostały w wielu aktach prawnych – przede wszystkim w ustawie z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹¹³, ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne¹¹⁴ i ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska¹¹⁵. Postanowienia zawarte w ustawach zostały uzupełnione i uszczegółowione w wydanych na ich podstawie aktach wykonawczych w postaci rozporządzeń.

Część kompetencji wynikających z powyższych ustaw została przekazana radom gmin, które tworzą i uchwalają przepisy prawa miejscowego. Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym¹¹⁶, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty obejmujące między innymi sprawy wodociągów i zaopatrzenia w wodę. Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków określa zasady i warunki m.in. zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, w tym zasady działalności przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, zasady tworzenia warunków do zapewnienia ciągłości dostaw i odpowiedniej jakości wody, wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, a także zasady ochrony interesów odbiorców usług, z uwzględnieniem wymagań ochrony środowiska i optymalizacji kosztów (art. 1 uzzw).

Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 pkt 21 uzzw, przez zbiorowe zaopatrzenie w wodę rozumie się działalność polegającą na ujmowaniu, uzdatnianiu i dostarczaniu wody, prowadzoną przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne.

Na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę wymagane jest uzyskanie zezwolenia wydawanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w drodze decyzji, na wniosek przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego¹¹⁷ (art. 16 ust. 1 i 2 uzzw).

Przed podjęciem decyzji w sprawie wydania zezwolenia wójt (burmistrz, prezydent miasta) może, zgodnie z art. 17a uzzw, wezwać przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne do uzupełnienia (w terminie nie krótszym niż 14 dni) brakującej dokumentacji poświadczającej, że spełnia ono warunki określone przepisami ustawy, wymagane do wykonywania zbiorowego zaopatrzenia w wodę, a także dokonać kontrolnego sprawdzenia faktów podanych we wniosku o udzielenie zezwolenia w celu stwierdzenia

Zbiorowe zaopatrzenie w wodę mieszkańców zadaniem własnym gminy

Zezwolenie na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę

¹¹³ Dz. U. z 2017 r. poz. 328, ze zm., zwana dalej uzzw.

¹¹⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 1121, ze zm., zwana dalej upw, uchylona z dniem 1 stycznia 2018 r. ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, Dz. U. 1566, ze zm.

¹¹⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 519, ze zm., zwana dalej upoś.

¹¹⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 1875, ze zm.

¹¹⁷ Nie mają obowiązku uzyskania zezwolenia gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące na obszarze własnej gminy działalność na zasadach określonych w ustawie – art. 16 ust. 3 uzzw.

nia, czy przedsiębiorstwo spełnia warunki wykonywania działalności objętej zezwoleniem.

W przypadku, gdy przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne nie spełnia warunków wykonywania działalności objętej zezwoleniem określonych w uzw lub ze względu na inne przesłanki, wymienione w art. 17 b uzw, organ gminy odmawia udzielenia zezwolenia lub może ograniczyć jego zakres w stosunku do wniosku o udzielenie zezwolenia. Zezwolenie wydaje się na czas nieoznaczony, ale może być wydane na czas oznaczony na wniosek przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego (art. 18b uzw). Do zezwoleń nie stosuje się art. 11 ust. 9 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej¹¹⁸ tj. przepisu, który stanowi, że jeżeli organ nie rozpatrzy wniosku w terminie, uznaje się, że wydał rozstrzygnięcie zgodnie z wnioskiem przedsiębiorcy, chyba że przepisy ustaw odrębnych, ze względu na nadrzędny interes publiczny, stanowią inaczej. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) może cofnąć wydane zezwolenie w przypadkach określonych w art. 18a ust. 1 i 2 uzw.

Zgodnie z art. 18b ust. 4 uzw, wójt (burmistrz, prezydent miasta) są zobowiązani prowadzić w formie elektronicznej ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń.

Na podstawie art. 18e uzw wójt (burmistrz, prezydent miasta) ma prawo do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem.

Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków

Rada gminy, po dokonaniu analizy projektów regulaminów dostarczania wody i odprowadzania ścieków opracowanych przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, uchwała regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków, zwany dalej „regulaminem” (art. 19 uzw).

Regulamin jest aktem prawa miejscowego i powinien określać prawa i obowiązki przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego oraz odbiorców usług, w tym:

- 1) minimalny poziom usług świadczonych przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne w zakresie dostarczania wody i odprowadzania ścieków;
- 2) szczegółowe warunki i tryb zawierania umów z odbiorcami usług;
- 3) sposób rozliczeń w oparciu o ceny i stawki opłat ustalone w taryfach;
- 4) warunki przyłączenia do sieci;
- 5) techniczne warunki określające możliwości dostępu do usług wodociągowo-kanalizacyjnych;
- 6) sposób dokonywania odbioru przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne wykonanego przyłącza;

¹¹⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 2168, ze zm.

ZAŁĄCZNIKI

- 7) sposób postępowania w przypadku niedotrzymania ciągłości usług i odpowiednich parametrów dostarczanej wody i wprowadzanych do sieci kanalizacyjnej ścieków;
- 8) standardy obsługi odbiorców usług, a w szczególności sposoby załatwiania reklamacji oraz wymiany informacji dotyczących w szczególności zakłóceń w dostawie wody i odprowadzaniu ścieków;
- 9) warunki dostarczania wody na cele przeciwpożarowe.

Dostarczanie wody odbywa się na podstawie pisemnej umowy zawartej między przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym a odbiorcą usług, którego nieruchomość została przyłączona do sieci i który wystąpił z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy (art. 6 ust. 1 i 2 uzzw). Umowa, zgodnie z art. 6 ust. 3 uzzw, w szczególności powinna zawierać postanowienia dotyczące: ilości i jakości świadczonych usług wodociągowych oraz warunków ich świadczenia; sposobu i terminów wzajemnych rozliczeń; praw i obowiązków stron umowy; warunków usuwania awarii przyłączy wodociągowych będących w posiadaniu odbiorcy usług; procedur i warunków kontroli urządzeń wodociągowych; okresu obowiązywania umowy oraz odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy, w tym warunków wypowiedzenia oraz ustaleń zawartych w zezwoleniu uzyskanym przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

Umowy
o zaopatrzenie w wodę

W myśl art. 5 ust. 1 uzzw przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek zapewnić zdolność posiadanych urządzeń wodociągowych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem oraz w sposób ciągły i niezawodny, a także zapewnić należyłą jakość dostarczanej wody. Realizacja ww. obowiązków wymaga budowy urządzeń wodociągowych, a następnie ich rozbudowy i remontów.

Obowiązki
przedsiębiorstwa
wodociągowo-
kanalizacyjnego

W myśl art. 15 ust. 1 uzzw przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane zapewnić budowę urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, ustalonych przez gminę w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w zakresie uzgodnionym w wieloletnim planie rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, przygotowywanym przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne. Wieloletnie plany rozwoju i modernizacji, o których mowa wyżej, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne przedkłada wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) w celu sprawdzenia czy plan jest zgodny z kierunkami rozwoju gminy określonymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ustaleniami zezwolenia wydanego temu przedsiębiorstwu na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę (art. 21 ust. 3 i 4 uzzw). Plan spełniający ww. warunki jest uchwalany przez radę gminy w terminie 3 miesięcy od dnia jego przedłożenia przez przedsiębiorstwo. Obowiązku opracowania planu nie mają te przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, które nie planują budowy urządzeń wodociągowych (art. 21 ust. 5 i ust. 7 uzzw).

Wieloletnie plany
rozwoju
i modernizacji urządzeń
wodociągowych
i urządzeń
kanalizacyjnych

Budowa, przebudowa i remont urządzeń wodociągowych musi odbywać się zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane¹¹⁹. W rozumieniu przepisów prawa budowlanego (art. 3 pkt 3) przez budowlę rozumie się każdy obiekt budowlany nie będący budynkiem lub obiektem małej architektury m.in. obiekty liniowe, sieci techniczne czy stacje uzdatniania wody. Przez obiekty liniowe (art. 3 pkt. 3a) rozumie się obiekt budowlany, którego charakterystycznym parametrem jest długość, ergo wodociąg, kanał czy gazociąg. Pod pojęciem robót budowlanych rozumie się budowę, a także prace polegające na przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego – art. 3 pkt 7. Z przebudową mamy do czynienia w przypadku wykonywania robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego, z wyjątkiem charakterystycznych parametrów, jak kubatura, powierzchnia zabudowy, wysokość, długość, szerokość bądź liczba kondygnacji; w przypadku dróg są dopuszczalne zmiany charakterystycznych parametrów w zakresie niewymagającym zmiany granic pasa drogowego (art. 3 pkt 7a). Natomiast remont to wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, a niestanowiących bieżącej konserwacji, przy czym dopuszcza się stosowanie wyrobów budowlanych innych niż użyto w stanie pierwotnym (art. 3 pkt. 8).

W myśl art. 29 ust. 1 upb, pozwolenia na budowę nie wymaga zarówno budowa sieci wodociągowych i kanalizacyjnych (pkt. 19a), jak również przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych (pkt.20). Z tym, że budowa przyłączy wymaga sporządzenia planu sytuacyjnego na kopii aktualnej mapy zasadniczej lub mapy jednostkowej, przyjętej do państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego (art. 29a) albo zgłoszenia budowy organowi administracji architektoniczno-budowlanej (art. 30 ust. 1 pkt 1a).

Na właścicielu lub zarządcy obiektu budowlanego, zgodnie z art. 61 pkt. 1 upb, spoczywa obowiązek utrzymywania i użytkowania obiektu zgodnie z zasadami określonymi w art. 5 ust 2 ww. ustawy zapewniając warunki użytkowe zgodne z przeznaczeniem obiektu w szczególności w zakresie m.in. zaopatrzenia w wodę. W związku z tym obiekty budowlane powinny być poddawane, w czasie ich użytkowania, przez właściciela lub zarządcę, kontroli okresowej co najmniej raz w roku, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt. 1, jak również kontroli okresowej co najmniej raz na 5 lat, o której stanowi art. 62 ust. 1 pkt 2 oraz każdorazowo (art. 62 ust. 1 pkt 4) w przypadku wystąpienia okoliczności, o których mowa w art. 61 pkt 2, związanych z działaniem człowieka lub sił natury m.in. takich jak: wyładowania atmosferyczne, intensywne opady atmosferyczne, osuwiska ziemi, pożary lub powodzie, w wyniku których następuje uszkodzenie obiektu budowlanego lub bezpośrednie zagrożenie takim uszkodzeniem, mogące spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia lub środowiska.

¹¹⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 1332, ze zm., zwana dalej upb.

Nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi sprawują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej na zasadach określonych w ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej¹²⁰.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 uPIS, do zakresu działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie bieżącego nadzoru sanitarnego należy kontrola przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne, w szczególności dotyczących higieny środowiska, a zwłaszcza wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

W sprawach należących do zakresu zadań i kompetencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej, zgodnie z art. 12 ust. 1 uPIS, organem właściwym jest państwowy powiatowy lub państwowy graniczny inspektor sanitarny. W postępowaniu administracyjnym organami wyższego stopnia w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego są: w stosunku do państwowego powiatowego i państwowego granicznego inspektora sanitarnego – państwowy wojewódzki inspektor sanitarny, a w stosunku do państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego – Główny Inspektor Sanitarny (art. 12 ust. 2 uPIS).

Art. 12a ust. 3 uPIS nakłada na właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego oraz państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego obowiązek przedstawienia przynajmniej raz w roku, odpowiednio, radzie powiatu albo sejmikowi województwa informację o stanie bezpieczeństwa sanitarnego powiatu albo województwa. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) w przypadkach bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego na terenie gminy, w szczególności zagrożenia życia lub zdrowia ludzi, ma prawo wystąpić do właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego z wnioskiem o podjęcie działań zmierzających do usunięcia tego zagrożenia (art. 12a ust. 3b uPIS).

Zgodnie z art. 15 ust. 1 uPIS, państwowy inspektor sanitarny wykonuje zadania przy pomocy podległej mu stacji sanitarno-epidemiologicznej. Stacje sanitarno-epidemiologiczne określone w wykazach stacji sanitarno-epidemiologicznych wykonujących badania laboratoryjne i pomiary ze wskazaniem obszaru, dla którego dana stacja wykonuje nieodpłatnie badania laboratoryjne i pomiary, wykonują badania laboratoryjne w zakresie nadzoru sanitarnego, działając w zintegrowanym systemie badań laboratoryjnych i pomiarów. Przez zintegrowany system badań laboratoryjnych i pomiarów rozumie się jednolity sposób wykonywania badań laboratoryjnych i pomiarów. (art. 15a ust. 1 i 2 uPIS). Ponadto, każdy materiał i wyrób używany do uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi powinien posiadać pozytywną ocenę higieniczną państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, natomiast zastosowanie nowych technologii uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia wymaga zgody państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego. Badanie pobranych próbek wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi mogą wykonywać laboratoria PIS lub inne laboratoria o udokumentowanym systemie jakości prowadzonych badań wody, zatwierdzonym przez PIS (art. 12 uzzw).

¹²⁰ Dz. U. z 2017 r. poz. 1261, ze zm., zwana dalej uPIS.

Minister Zdrowia, na podstawie art. 13 uzw, wydał w dniu 29 marca 2007 r. *rozporządzenie w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi*¹²¹. Rozporządzenie określiło m.in. wymagania bakteriologiczne, fizykochemiczne oraz organoleptyczne jakim powinna odpowiadać woda przeznaczona do spożycia przez ludzi; sposób oceny przydatności wody do spożycia; minimalną częstotliwość i miejsca pobierania próbek wody do badań; zakres badania wody; program monitoringu jakości wody; sposób nadzoru nad materiałami i wyrobami stosowanymi w procesach uzdatniania i dystrybucji wody; sposób nadzoru nad laboratoriami wykonującymi badania jakości wody; sposób informowania konsumentów o jakości wody oraz sposób postępowania przed organami PIS w przypadku, gdy woda nie spełnia wymagań jakościowych (§ 1 ust. 1 rjws2007). W myśl § 2 tego rozporządzenia woda jest bezpieczna dla zdrowia ludzkiego, jeżeli: jest wolna od mikroorganizmów chorobotwórczych i pasożytów w liczbie stanowiącej potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego oraz wszelkich substancji w stężeniach stanowiących potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego; nie wykazuje agresywnych właściwości korozyjnych. Woda musi spełniać podstawowe wymagania mikrobiologiczne określone w załączniku nr 1 do tego rozporządzenia, podstawowe wymagania chemiczne określone w załączniku nr 2 rozporządzenia oraz dodatkowe wymagania mikrobiologiczne, organoleptyczne, fizykochemiczne, radiologiczne i chemiczne określone w załącznikach nr 3 i 4 do rozporządzenia. Wymagania powyższe, zgodnie z § 3 ust. 1 rjws2007, dotyczą m.in. wody: pobieranej z urządzeń i instalacji wodociągowych; pobieranej z indywidualnych ujęć wody zaopatrujących co najmniej 50 osób lub dostarczających co najmniej średnio 10 m³ wody na dobę; pobieranej z indywidualnych ujęć wody, bez względu na ilość dostarczanej wody, jeżeli woda ta służy do działalności handlowej lub publicznej; pobieranej z cystern lub zbiorników.

Jakość wody poddawanej procesom uzdatniania, powinna odpowiadać wymaganiom określonym w załącznikach nr 1–3 do ww. rozporządzenia oraz spełniać parametry określone w lp. 2, 4 i 5 w załączniku nr 4 do rozporządzenia.

Punktem, w którym woda musi spełniać powyższe wymagania (§ 3 ust. 3 pkt 1 rjws2007), w przypadku wody pobieranej z urządzeń i instalacji wodociągowych, jest punkt czerpalny w terenie lub w zabudowaniach i obiektach z zaworów używanych zwykle do pobierania wody.

Rozporządzenie w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z 2007 r. obowiązywało do dnia 28 listopada 2015 r. Od dnia 28 listopada 2015 r., w okresie objętym kontrolą, obowiązywało *rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi*¹²². Przepisy tego rozporządzenia dokonały wdrożenia dyrektywy Rady 98/83/WE z dnia 3 listopada

¹²¹ Dz. U. Nr 61, poz. 417, ze zm., uchylone z dniem 28 listopada 2015 r., zwane dalej rjws2007.

¹²² Dz. U. poz. 1989, zwane dalej rjws2015, uchylone z dniem 11 stycznia 2018 r. rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, Dz. U. poz. 2294.

1998 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi¹²³ oraz dyrektywy Rady 2013/51/EURATOM z dnia 22.10.2013 r. określającej wymogi dotyczące ochrony zdrowia ludności w odniesieniu do substancji promieniotwórczych w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi¹²⁴.

Dyrektywa 2013/51/EURATOM zobowiązała państwa członkowskie m.in. do podjęcia środków niezbędnych do ustanowienia programu monitorowania jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, a także do ustanowienia wartości parametrycznych, mających zastosowanie do monitorowania zawartości substancji promieniotwórczych w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Pozostawiła jednocześnie do decyzji państw członkowskich ocenę, czy w przypadku niezgodności parametrów jakości wody z wartościami parametrycznymi określonymi w dyrektywie, niezgodność ta stanowi zagrożenie dla zdrowia ludzi wymagające podjęcia odpowiednich działań. W przypadku, gdy zachodzi wskazane powyżej ryzyko, zobowiązała państwo członkowskie do: podjęcia działań naprawczych, zapewniających osiągnięcie zgodności z wymaganiami ochrony zdrowia ludzi przed promieniowaniem; powiadomienia ludności, której to dotyczy, o zagrożeniu i podjętych działaniach naprawczych; przekazania ludności zaleceń dotyczących wszelkich dodatkowych środków ostrożności, które mogą być niezbędne w celu ochrony zdrowia ludzi przed substancjami promieniotwórczymi.

Wymagania dotyczące zawartości w wodzie substancji radioaktywnych zostały określone już w rjws2007 wdrażającym dyrektywę 98/83/WE, która określiła wskaźniki radioaktywności mające zastosowanie do badania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. W nowych regulacjach, zawartych w rjws2015, wprowadzono m.in.: definicje substancji promieniotwórczej, dawki orientacyjnej, wartości parametrycznej, monitoringu kontrolnego oraz monitoringu przeglądowego (§ 2 rjws2015). Zobowiązano przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne do prowadzenia regularnej wewnętrznej kontroli jakości wody, w ramach której, zgodnie z § 5 rjws2015, przedsiębiorstwo przeprowadza ocenę przydatności wody do spożycia, obejmującą: prowadzenie badań jakości wody w zakresie dotyczącym wymagań i parametrów objętych monitoringiem przeglądowym i kontrolnym, z częstotliwością nie mniejszą niż określona w załączniku nr 6 do rjws2015. Ustalenie przez przedsiębiorstwo harmonogramu pobierania próbek wody do badań oraz wyznaczenie stałych punktów czerpalnych do pobierania próbek wody, wymaga uzgodnienia z właściwym państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym lub państwowym granicznym inspektorem sanitarnym (§ 5 pkt 4 i 5 rjws2015).

Wprowadzono również wymóg informowania przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne właściwego państwowego powiatowego lub państwowego granicznego inspektora sanitarnego oraz wójta (burmistrza, prezydenta miasta) o przekroczeniach parametrów jakości wody określonych w załączniku nr 1 oraz w części A załącznika nr 3 do rjws2015 – w dniu sporządzenia sprawozdań z badań, a określonych w załączniku nr 2 i 3 oraz w lp. 2, 4 i 5 załącznika nr 4 do rjws2015 – w terminie nie dłuższym

¹²³ Dz. Urz. WE L 330 z 05.12.1998, str. 32, ze zm.

¹²⁴ Dz. Urz. UE L 296 z 07.11.2013, str. 12.

niż 7 dni roboczych od dnia sporządzenia sprawozdania z badań. Powyższe informacje powinny zawierać również planowane przedsięwzięcia naprawcze wraz z harmonogramem ich realizacji (§ 5 pkt 3 rjws2015). Wprowadzono także zmianę w zakresie terminu przekazywania właściwemu państwowemu powiatowemu lub państwowemu granicznemu inspektorowi sanitarnemu wyników badań wody w przypadku braku przekroczeń wartości parametrycznych. Zgodnie z § 5 pkt 9 rjws2015, przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne zostały zobowiązane do przekazywania powyższych wyników badań w terminie 7 dni roboczych od dnia sporządzenia sprawozdania z badań, a nie jak dotychczas na wniosek właściwego państwowego powiatowego lub państwowego granicznego inspektora sanitarnego. Wykaz miejsc pobierania próbek wody do badań poszerzono o:

- punkty czerpalne zlokalizowane w zabudowaniach i obiektach, z zaworów używanych zwykle do pobierania wody, jeżeli woda dostarczana jest jako część działalności handlowej lub publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem punktów czerpalnych wody wykorzystywanej w zakładach prowadzących działalność związaną z produkcją lub obrotem żywności;
- punkty czerpalne zlokalizowane w budynkach mieszkalnych z zaworów używanych zwykle do pobierania wody (zlokalizowanych najbliżej urządzeń i instalacji wodociągowych, zainstalowanych na stałe, używanych do pobierania wody przez odbiorcę usług, z zaworów najdalej położonych od urządzeń i instalacji wodociągowych, zainstalowanych na stałe, używanych do pobierania wody przez odbiorcę usług oraz z zaworów w wybranych punktach pośrednich, których liczba zależy od wielkości systemu), (§ 9 rjws2015).

Oceny jakości wody Doprecyzowano (w § 17 rjws2015), że właściwy państwowy powiatowy lub państwowy graniczny inspektor sanitarny, na podstawie sprawozdania z wyników badań wody (sporządzonego przez laboratorium wykonujące badania jakości wody), stwierdza przydatność wody do spożycia, przydatność wody do spożycia na warunkach przyznanego odstępstwa, warunkową przydatność wody do spożycia lub brak przydatności wody do spożycia. W przypadku stwierdzenia przydatności wody do spożycia na warunkach przyznanego odstępstwa lub warunkowej przydatności do spożycia, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ustala z właściwym państwowym powiatowym lub państwowym granicznym inspektorem sanitarnym zakres i termin realizacji działań naprawczych. Właściwy inspektor sanitarny informuje właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta) o stwierdzeniu przydatności lub braku przydatności wody do spożycia oraz o wydanych zaleceniach dotyczących działań naprawczych w przypadkach przydatności wody do spożycia na warunkach przyznanego odstępstwa, przydatności warunkowej lub braku przydatności wody do spożycia. Właściwy wójt (burmistrz, prezydent miasta), po otrzymaniu powyższej informacji, informuje właściwego państwowego powiatowego lub państwowego granicznego inspektora sanitarnego o planowanych działaniach naprawczych, wraz ze wskazaniem terminu ich realizacji.

Właściwy państwowy powiatowy lub państwowy graniczny inspektor sanitarny, na podstawie sprawozdań z wyników badań przekazanych przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, analizy podejmowanych przez nie działań naprawczych, a także w oparciu o wyniki badań monitoringowych prowadzonych przez organy PIS, wydaje okresowe oceny jakości wody (§ 19 ust. 1 rjws2015). Oceny okresowe służą do przekazania właściwemu wójtowi (burmistrzowi lub prezydentowi miasta) informacji koniecznych do podjęcia działań mających na celu zaopatrzenie konsumentów w wodę o właściwej jakości. Organy PIS na podstawie okresowych ocen, o których mowa powyżej, dokonują ocen obszarowych jakości wody oraz szacowania ryzyka zdrowotnego konsumentów (§ 20 ust. 1 rjws2015)

Ponadto doprecyzowano, że konsumenci uzyskują informacje o jakości wody zgodnie z przepisami o dostępie do informacji publicznej oraz z komunikatów umieszczanych na stronie internetowej urzędu gminy i na stronie internetowej producentów wody, jeżeli taka strona jest prowadzona. Poszerzono przy tym dotychczasowy zakres przekazywanych informacji o informacje o zgodach na odstępstwo od dopuszczalnych parametrów udzielonych przez właściwego państwowego powiatowego lub państwowego granicznego inspektora sanitarnego (§ 23 ust. 1 i 2 rjws2015). W § 24 rozporządzenia określono zakres informacji o jakości wody, przekazywanej mieszkańcom przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Zgodnie z art. 20 uzww przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne określa taryfę na 1 rok, na podstawie niezbędnych przychodów po dokonaniu ich alokacji na poszczególne taryfowe grupy odbiorców usług (ust. 2). Ceny i stawki opłat określone w taryfie są różnicowane dla poszczególnych taryfowych grup odbiorców usług na podstawie udokumentowanych różnic kosztów zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków (ust. 3). Przedsiębiorstwa ustalają wyżej wspomniane niezbędne przychody uwzględniając w szczególności koszty związane ze świadczeniem usług, poniesione w poprzednim roku obrachunkowym, ustalone na podstawie ewidencji księgowej, z uwzględnieniem planowanych zmian tych kosztów w roku obowiązywania taryfy; zmiany warunków ekonomicznych oraz wielkości usług i warunków ich świadczenia; koszty wynikające z planowanych wydatków inwestycyjnych, na podstawie planów rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych będących w jego posiadaniu (ust. 4). Ewidencja księgowa, na podstawie której ustala się niezbędne przychody, powinna w szczególności umożliwiać wydzielenie kosztów stałych i zmiennych, przychodów związanych z poszczególnymi rodzajami działalności przedsiębiorstwa, a także w odniesieniu do poszczególnych taryf; ustalenie kosztów związanych z działalnością inwestycyjną w poprzednim roku obrachunkowym; dokonanie alokacji niezbędnych przychodów według taryfowych grup odbiorców usług (ust. 5).

Minister Budownictwa w dniu 28 czerwca 2006 r. wydał rozporządzenie w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zapatrzenie w wodę i zbiorowe odprowa-

Taryfy za zbiorowe
zaopatrzenie w wodę

dzanie ścieków¹²⁵. Rozporządzenie określa szczegółowy sposób określania taryf, w tym kryteria ustalania niezbędnych przychodów, alokację kosztów na taryfowe grupy odbiorców usług, kryteria różnicowania taryfowych cen i stawek opłat oraz warunki powadzenia rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe zaopatrzenie ścieków.

Zgodnie z § 6 rtwr, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ustala niezbędne przychody dla potrzeb obliczenia taryfowych cen i stawek opłat planowanych na rok obowiązywania taryf, uwzględniając w szczególności: 1) koszty eksploatacji i utrzymania, w tym amortyzację lub odpisy umorzeniowe, podatki i opłaty niezależne od przedsiębiorstwa, opłaty za korzystanie ze środowiska; 2) koszty zakupionej przez siebie wody; 3) spłaty rat kapitałowych ponad wartość amortyzacji lub umorzenia; 4) spłaty odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek; 5) należności nieregularne; 6) marżę zysku.

Do opłat za korzystanie ze środowiska należą opłaty za pobór wody. Pobór wody dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego – w myśl art. 122 upw, pozwolenie wodnoprawne jest wymagane m.in. na szczególne korzystanie z wód¹²⁶. Zgodnie z art. 127 ust. 2 upw, pozwolenia wodnoprawne wydawane są w drodze decyzji na czas określony. Pozwolenie na szczególne korzystanie z wód wydaje się na okres nie dłuższy niż 20 lat. W przypadku, gdy przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne nie posiada wymaganego pozwolenia wodnoprawnego, wojewódzki inspektor ochrony środowiska może wydać decyzję wstrzymującą użytkowanie instalacji, zgodnie z art. 367 ust. 1 upoś, może też, na wniosek zakładu, wyznaczyć termin uzyskania takiego pozwolenia, zgodnie z art. 367 ust. 2 upoś. W przypadku braku pozwolenia, zgodnie z art. 292 pkt. 2 ww. ustawy, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ponosi za pobór wody opłaty podwyższone o 500 % od tych stawek, które zostały określone w art. 290 upoś.

Taryfy, zgodnie z art. 24 ust. 1 uzzw podlegają zatwierdzeniu w drodze uchwały rady gminy, z wyjątkiem taryf zmienionych w związku ze zmianą stawki podatku od towarów i usług. Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne w terminie 70 dni przed planowanym dniem wejścia taryf w życie przedstawia wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) wniosek o ich zatwierdzenie (ust. 2). Do wniosku o zatwierdzenie taryf przedsiębiorstwo dołącza szczegółową kalkulację cen i stawek opłat oraz aktualny wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w jej posiadaniu (ust. 3). Wójt (burmistrz, prezydent miasta) sprawdza, czy taryfy i plan zostały opracowane zgodnie z przepisami ustawy, i weryfikuje koszty usług pod względem celowości ich ponoszenia (ust. 4). Rada gminy podejmuje uchwałę o zatwierdzeniu taryf, w terminie 45 dni od dnia złożenia wniosku, albo o odmowie zatwierdzenia taryf,

¹²⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 1701, zwane dalej rtwr.

¹²⁶ Zgodnie z art. 37 upw, szczególnym korzystaniem z wód jest korzystanie wykraczające poza korzystanie powszechne lub zwykłe. Tak więc, do korzystania szczególnego zalicza się m.in. pobór wód powierzchniowych lub podziemnych w ilości większej niż 5 m³ na dobę, służący zbiorowemu zaopatrzeniu w wodę.

jeżeli zostały one sporządzone niezgodnie z przepisami (ust. 5). Rada gminy może podjąć uchwałę o dopłacie dla jednej, wybranych lub wszystkich taryfowych grup odbiorców usług. Dopłatę gmina przekazuje przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu (ust. 6). Przedsiębiorstwo ogłasza zatwierdzone taryfy w miejscowej prasie lub w sposób zwyczajowo przyjęty w terminie do 7 dni od dnia podjęcia uchwały o zatwierdzeniu taryf (ust. 7), a jeżeli rada gminy nie podejmie uchwały w terminie, to zweryfikowane przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) taryfy wchodzi w życie po upływie 70 dni od dnia złożenia wniosku o zatwierdzenie taryf (ust. 8).

Taryfy obowiązują przez 1 rok, ale na podstawie art. 24 ust. 9a na uzasadniony wniosek przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego rada gminy w drodze uchwały przedłuża czas obowiązywania dotychczasowych taryf, lecz nie dłużej niż o 1 rok.

Ilość wody dostarczonej do nieruchomości ustala się na podstawie wskazania wodomierza głównego, a w przypadku jego braku w oparciu o przeciętne normy zużycia wody, które zostały określone w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002 r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody¹²⁷.

Zgodnie z art. 22 uzww przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne obciąża gminę (na podstawie cen i stawek opłat ustalonych w taryfie) za wodę pobraną z publicznych studni i źródeł ulicznych, za wodę zużytą do zasilania publicznych fontann i na cele przeciwpożarowe oraz za wodę zużytą do zraszania publicznych ulic i publicznych terenów zielonych.

System zaopatrzenia w wodę, zgodnie z art. 3 pkt 2 ppkt f ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym¹²⁸, objęty jest infrastrukturą krytyczną, przez którą rozumie się systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalne obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców. W celu ochrony infrastruktury krytycznej należy podjąć wszelkie działania zmierzające do zapewnienia funkcjonalności, ciągłości działań i integralności infrastruktury technicznej w celu zapobiegania zagrożeniom, ryzykom lub słabym punktom oraz ograniczenia i neutralizacji ich skutków oraz szybkiego odtworzenia tej infrastruktury na wypadek awarii, ataków oraz innych zdarzeń zakłócających jej prawidłowe funkcjonowanie. Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego (KPZK) sporządzany jest w oparciu o art. 5 ww. ustawy. Rządowe Centrum Bezpieczeństwa opracowuje i aktualizuje plan zgodnie z dyspozycją art. 11 ust. 2 pkt 1 lit. b przywołanej ustawy. Ponadto tworzone są wojewódzkie, powiatowe i gminne plany zarządzania kryzysowego. KPZK składa się z trzech części, w tym: planu głównego, zespołu przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych oraz załączników funkcjonalnych. Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie gminy, zgodnie z art. 19 ustawy, jest wójt, burmistrz, pre-

Systemy wodociągowe
a infrastruktura
krytyczna

¹²⁷ Dz. U. Nr 8, poz. 70.

¹²⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 209, ze zm.

zydent miasta. Zadania ww. organów w sprawach zarządzania kryzysowego zostały określone w art. 19 ust. 2 i art. 20 tej ustawy. Wykonują te zadania przy pomocy komórki organizacyjnej urzędu gminy (miasta) właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego (ust. 3). Organem pomocniczym wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w zapewnieniu wykonywania zadań zarządzania kryzysowego jest gminny zespół zarządzania kryzysowego powoływany przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), który określa jego skład, organizację, siedzibę oraz tryb pracy – art. 19 ust. 4. Na podstawie art. 20 a ustawy o zarządzaniu kryzysowym organy właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego oraz dyrektor Centrum mają prawo żądania udzielenia informacji, gromadzenia i przetwarzania danych niezbędnych do realizacji zadań określonych w niniejszej ustawie.

6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków – Dz. U. z 2017 r. poz. 328, ze zm.
2. Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków oraz niektórych innych ustaw – Dz. U. poz. 2180.
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska – Dz. U. z 2017 r. poz. 519, ze zm.
4. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne – Dz. U. z 2017 r. poz. 1121, ze zm., uchylona z dniem 1 stycznia 2018 r.
5. Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne – Dz. U. poz. 1566, ze zm.
6. Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej – Dz. U. z 2017 r. poz. 1261, ze zm.
7. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane – Dz. U. z 2017 r. poz. 1332, ze zm.
8. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym – Dz. U. z 2017 r. poz. 209, ze zm.
9. Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej – Dz. U. z 2017 r. poz. 1897.
10. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym – Dz. U. z 2017 r. poz. 1875, ze zm.
11. Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej – Dz. U. z 2017 r. poz. 2168, ze zm.
12. Ustawa z dnia 23 stycznia 1964 r. – Kodeks cywilny – Dz. U. z 2017 r. poz. 459, ze zm.
13. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych – Dz. U. z 2017 r. poz. 1577.
14. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości – Dz. U. z 2017 r. poz. 2342, ze zm.
15. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002 r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody – Dz. U. Nr 8, poz. 70.
16. Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków – Dz. U. z 2017 r. poz. 1701.
17. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi – Dz. U. Nr 61, poz. 417, ze zm., uchylone z dniem 28 listopada 2015 r.
18. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi – Dz. U. poz. 1989, uchylone z dniem 11 stycznia 2018 r.
19. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi – Dz. U. poz. 2294.

6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Minister Zdrowia
8. Minister Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej
9. Przewodniczący Sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej
10. Przewodniczący Sejmowej Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
11. Przewodniczący Sejmowej Komisji Infrastruktury
12. Przewodniczący Sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej
13. Przewodniczący Sejmowej Komisji Zdrowia
14. Przewodniczący Senackiej Komisji Środowiska
15. Przewodniczący Senackiej Komisji Infrastruktury
16. Przewodniczący Senackiej Komisji Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej
17. Przewodniczący Senackiej Komisji Zdrowia
18. Główny Inspektor Sanitarny
19. Prezes Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie
20. Wojewodowie
21. Marszałkowie województw
22. Prezydenci/burmistrzowie/wójtowie miast – drogą elektroniczną
23. Przewodniczący rad miast/gmin – drogą elektroniczną

6.5. Stanowisko Ministra Zdrowia do informacji o wynikach kontroli

Minister Zdrowia

Warszawa, 13 -06- 2018

DNM.093.10.2018.3 KCZ

Pan
Mieczysław Łuczak
Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Szanowny Panie Prezesie!

w nawiązaniu do przeprowadzonej kontroli P/17/048 „**Utrzymanie i eksploatacja sieci wodociągowych w miastach**” i Informacji o wynikach kontroli z dnia 30 maja 2018 r. o znaku: KSI.410.002.00.2017, poniżej przedkładam stanowisko do ww. dokumentu.

Na wstępie należy wskazać, że przedmiotem kontroli Najwyższej Izby Kontroli była skuteczność działań podejmowanych w wybranych miastach i przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych w zakresie zapewnienia dostaw wody o odpowiedniej jakości, w dostatecznej ilości oraz pod wystarczającymi ciśnieniem. Podkreślenia wymaga, iż większość poruszonych w Informacji o wynikach kontroli „**Utrzymanie i eksploatacja sieci wodociągowych w miastach**” kwestii, m.in. dostępności do sieci wodociągowej, dostarczania wody w wystarczającej ilości oraz pod odpowiednim ciśnieniem, ustalania cen za wodę nie dotyczy zadań/nadzoru wykonywanego przez Głównego Inspektora Sanitarnego.

Zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 2018 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej¹, Minister Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej kieruje m.in. działem gospodarka wodna, który zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej² obejmuje m.in. sprawy:

¹ Dz. U. poz. 100.

² Dz. U. z 2018 r. poz. 762.

- 1) kształtowania, ochrony i racjonalnego wykorzystywania zasobów wodnych;
- 2) określenia zasad i warunków zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz zbiorowego odprowadzania ścieków.

W gestii organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej pozostaje wyłącznie nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi dostarczanej konsumentom w ramach zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

Pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej pozostaje ok. 8 440 wodociągów zaopatrujących w wodę ok. 36 mln ludności. W 2017 r. tzw. małe wodociągi, czyli produkujące poniżej 1000 m³/d wody na dobę, stanowiły 92%, tj. 7 726 wodociągów i zaopatrywały w wodę ok. 11,9 mln ludności, co stanowi 33% całej zaopatrywanej w wodę ludności. Wodociągi dostarczające powyżej 1000 m³/d wody na dobę stanowiły 8%, tj. 711 wodociągów i zaopatrywały w wodę ok. 24,4 mln ludności, co stanowi 67% całej zaopatrywanej w wodę ludności.

Odnosząc się do wskazanego na **stronie 20 wniosku skierowanego do Ministra Zdrowia** dotyczącego **„rozważenia możliwości zwolnienia przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych z obowiązku uzgadniania z ppis miejsca, częstotliwości i zakresu badań wody oraz informowania burmistrza lub prezydenta miasta i ppis o zaplanowanych i podjętych przedsięwzięciach naprawczych (§ 6 pkt 7 lit. a i b rjws2017) w przypadkach awarii przewodu lub armatury wodociągowej, których naprawa nie wymaga wyłączenia z ruchu odcinka przewodu i wstrzymywania dostaw wody. W przypadkach takich przedsiębiorstwo byłoby zobowiązane jedynie do dezynfekcji i płukania przewodu wodociągowego oraz wykonania kontrolnych badań jakości wody”**, uprzejmie informuję, iż w pierwszej kolejności niezbędnym pozostaje wyjaśnienie pojęcia awarii przewodu lub armatury wodociągowej, których naprawa nie wymaga wyłączenia z ruchu odcinka przewodu i wstrzymywania dostaw wody oraz przeanalizowanie, czy możliwym byłoby doprecyzowanie takich sytuacji. Należy wskazać, iż w przypadku wystąpienia sytuacji awaryjnych, do których odnosi się § 6 pkt 7 lit. a i b rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi³ uzgadnianie z Państwowymi Powiatowymi Inspektorami Sanitarnymi miejsca, częstotliwości i zakresu badań ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego obiorców usług – ocenę, jaki dana awaria może mieć wpływ na jakość wody, jakie

---

³ Dz. U. poz. 2294.

parametry wymagają sprawdzenia. Brak informowania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na temat wystąpienia awarii w wodociągu, który dostarcza odbiorcom usług wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi (nad jakością której zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁴ organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej sprawują nadzór), jak również informacji o zaplanowanych i podjętych przedsięwzięciach naprawczych – po pierwsze uniemożliwiłoby organom tym realizację ustawowych zadań, po drugie mogłoby przełożyć się na bezpieczeństwo zdrowotne konsumentów, np. brak wydania stosownych komunikatów zalecających, przykładowo: ograniczenie spożywania wody w odniesieniu do małych dzieci czy używanie wody wyłącznie do celów sanitarno-bytowych.

Ponadto, zważywszy na fakt, iż zgodnie z art. 3 ust. 1 ww. ustawy zbiorowe zaopatrzenie w wodę jest zadaniem własnym gminy oraz mając na uwadze nałożony na burmistrza (prezydenta miasta) obowiązek informowania mieszkańców o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi niezbędnym jest, by posiadali oni wiedzę w zakresie awarii, jakie wystąpiły w wodociągu, który dostarcza wodę ich mieszkańcom.

Jednocześnie należy wskazać, iż obecnie w organach Unii Europejskiej (dalej „UE”) prowadzone są prace nad wypracowaniem nowego projektu dyrektywy w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Przyjęcie nowych regulacji prawnych na poziomie UE będzie determinowało poddanie ponownej analizie obowiązujących regulacji prawnych celem implementacji ich do prawa polskiego.

Odnosząc się do wskazanego **na stronie 20 wniosku skierowanego do Ministra Zdrowia** dotyczącego **„ujednoczenia i ujęcia w jednym przepisie wymagań określonych w § 4 ust. 3 pkt 1 oraz § 6 pkt 6 rjws2017, dotyczących miejsc pobierania próbek wody wodociągowej do badań, w celu zachowania przejrzystej struktury aktu prawnego i uniknięcia wątpliwości co do jego interpretacji”**, uprzejmie informuję, iż w § 4 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, zgodnie z delegacją do wydania ww. rozporządzenia, określono miejsca pobierania do badań próbek wody – (w tym punkcie wskazano miejsca pobierania do badania próbek wody, które są zlokalizowane w urządzeniach wodociągowych), natomiast w § 6 pkt 6 ww. rozporządzenia wskazano miejsca, w których mają być pobierane próbki wody do badań (w ramach prowadzonej

⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 328, z późn. zm.

przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne kontroli wewnętrznej jakości wody), które zgodnie z § 5 ww. rozporządzenia stanowią jeden z elementów programu monitorowania jakości wody. W tym miejscu należy podkreślić, że § 6 pkt 6 jest przepisem szczególnym w stosunku do przepisu ogólnego – § 4 ust. 3 pkt 1. Doprecyzowano w nim bowiem, iż dla celów monitorowania jakości wody dostarczanej odbiorcy usług, woda ma być pobierana w miejscach pozwalających na ocenę jakości dostarczanej wody, a gdy woda jest poddawana procesom uzdatniania – w miejscach pozwalających na ocenę skuteczności procesu uzdatniania – ma to być w punkcie zgodności pozwalającym na sprawdzenie, czy jakość dostarczanej przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne wody spełnia określone w rozporządzeniu wymagania. Z uwagi na powyższe, w przypadku poddawania wody uzdatnianiu dla celów programu monitorowania wskazanego w § 5 nie ma znaczenia jakość ujmowanej wody (badanie jakości wody w ujęciu wody), ale jej jakość po procesach uzdatniania, tj. finalny produkt dostarczany odbiorcom usług.

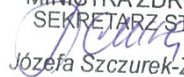
Odnosząc się do wskazanego **na stronie 20 wniosku skierowanego do Ministra Zdrowia** dotyczącego „**wskazania podmiotu odpowiedzialnego za pobór próbek wody do badań z miejsc określonych w § 4 ust. 4 pkt 1 i 2 rjws2017 i wykonanie badań**”, uprzejmie informuję, że rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, zgodnie delegacją do jego wydania, określa miejsca pobierania do badań próbek wody. Jest to przepis o charakterze ogólnym, uniwersalnym. Wskazane w § 4 ust. 4 pkt 1 i 2 miejsca pobierania próbek wody do badań pozwalają na ocenę jakości wody w punkcie, w którym jest ona pobierana, np. przez konsumenta, czy do produkcji żywności bez względu na źródło zaopatrzenia (przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, indywidualne ujęcie).

Jednocześnie należy wskazać, iż zgodnie z art. 61 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁵ właściciel lub zarządca obiektu budowlanego, jest obowiązany utrzymywać i użytkować obiekt w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należyтым stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie m.in. spełnienia wymagań dotyczących odpowiednich warunków higienicznych i zdrowotnych, czy też zaopatrzenia w wodę. Należy jednocześnie nadmienić, że właściciele lub zarządcy budynków mają obowiązek dokonywania w okresie użytkowania obiektu budowlanego

⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 1332, z późn. zm.

przeглядów technicznych, budynków i budowli. Stanowi o tym art. 62 ww. ustawy, który dodatkowo określa rodzaje okresowych kontroli dla budynków, elementów budynków, budowli i instalacji w budynkach. Obiekty budowlane powinny być w czasie ich użytkowania poddawane przez właściciela lub zarządcę kontroli okresowej – m.in. co najmniej raz w roku – polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu.

Zważywszy na powyższe, podmiot odpowiedzialny za wykonywanie badań w miejscach wskazanych w § 4 ust. 4 pkt 1 i 2 ww. rozporządzenia może być doprecyzowany jedynie w przepisach ustawowych, które pozostają we właściwości Ministra Inwestycji i Rozwoju kierującego zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 stycznia 2018 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Inwestycji i Rozwoju⁶ działem budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo.

Z upoważnienia
MINISTRA ZDROWIA
SEKRETARZ STANU

Józefa Szczurek-Zelazko

---

⁶ Dz. U. poz. 175.

6.6. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra Zdrowia

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
KRZYSZTOF KWIATKOWSKI

KSI.410.002.00.2017

Warszawa, dnia 02.07 2018 r.

Opinia

Prezesa Najwyższej Izby Kontroli

do stanowiska Ministra Zdrowia z dnia 13 czerwca 2018 r. odnośnie do *informacji* o wynikach kontroli
„Utrzymanie i eksploatacje sieci wodociągowych w miastach”

Stosownie do art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, przedstawiam opinię do ww. stanowiska.

1. Przyjmuję wyjaśnienie o skutkach nieinformowania przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz burmistrzów lub prezydentów miast o wystąpieniu awarii oraz zaplanowanych i podjętych działaniach w takich przypadkach. Zwracam jednak uwagę, że wniosek NIK ogranicza się do zwolnienia przedsiębiorstw z obowiązku uzgadniania z ppis miejsca, częstotliwości i zakresu badań wody jedynie w przypadkach, gdy usuwanie awarii nie wymaga wyłączenia odcinka przewodu wodociągowego z pracy i wstrzymania dostaw wody, tj. odbywa się na czynnym przewodzie, pod ciśnieniem wody, w warunkach zapewniających utrzymanie jej jakości. W przypadkach takich, zdaniem NIK, niecelowe jest również informowanie burmistrza lub prezydenta miasta o zaplanowanych i podjętych działaniach mających na celu poprawę jakości wody. Przy usuwaniu tego rodzaju awarii pozostawałby wymóg płukania i dezynfekcji przewodu oraz kontrolnego badania jakości wody. Kontrola wykazała, że podejście takie jest powszechnie stosowane przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, przy braku reakcji ze strony ppis.
2. Podtrzymuję wniosek o ujednoczenie wymagań dotyczących miejsc pobierania próbek wody wodociągowej do badań przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne. Wskazanie w dwóch przepisach innych miejsc poboru próbek wody do badań, mających na celu ocenę jakości tej wody, powoduje brak przejrzystości wymagań i możliwość różnej ich interpretacji.
3. Podtrzymuję również wniosek w kwestii potrzeby wskazania podmiotu odpowiedzialnego za pobór próbek wody do badań i wykonywanie badań jakości wody w wodociągowych instalacjach wewnętrznych, o których

¹ Dz.U. z 2017 r., poz.524 ze zm.

ZAŁĄCZNIKI

mowa w rjws2017. Oczekuję, że Pan Minister podejmie kroki umożliwiające określenie w przepisach prawa tego podmiotu, mając na względzie zapewnienie bezpieczeństwa sanitarnego wody również w punktach jej poboru przez konsumentów. Zwracam uwagę, że kontrola wykazała niedotrzymywanie wymaganej jakości wody w instalacjach wewnętrznych budynków.

